

çeviri

2024'te Avrupa'da Mahpuslar
ve Hapishaneler:

SPACE I Araştırmasının Temel
Bulguları

2024'te Avrupa'da Mahpuslar
ve Hapishaneler:

SPACE I Araştırmasının Temel
Bulguları

Çeviri

Çeviri: I.d.e.a. Proje Danışmanlık LTD

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği
Adres Caferağa Mah. Sakız Glü Sk. Kazdal Apt.
No:28 D:8 Kadıköy/İstanbul
Telefon: 0216 450 50 05
Mail: info@cisst.org.tr

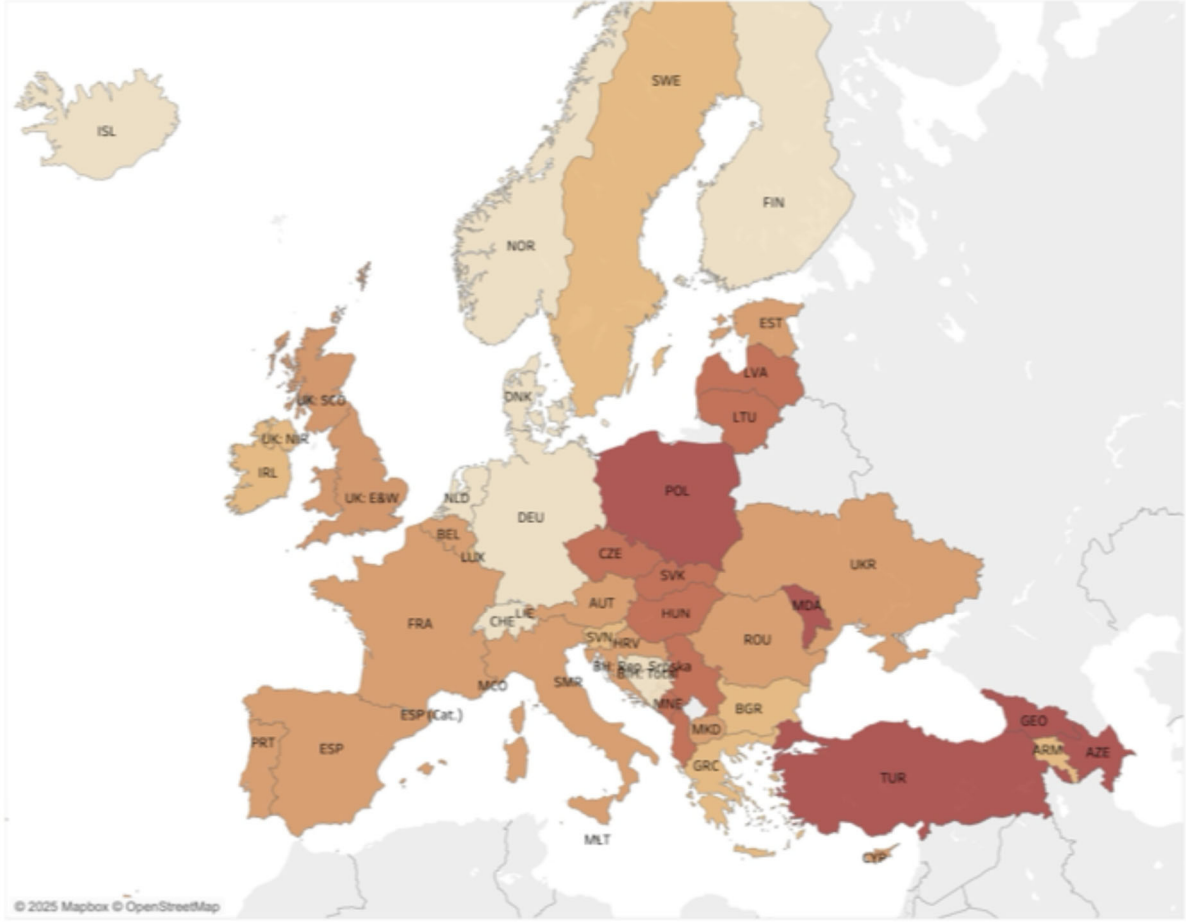

Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği alışmaları İsveç Büyükelçiliđi tarafından desteklenmektedir. Çalışmaların içeriğinden yalnızca Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği sorumlu olup, üretilen yayınlar, herhangi bir şekilde İsveç Büyükelçiliđi, Sida'nın görüşlerini yansıtmamaktadır.

Bu Türkçe yayın, Avrupa Konseyi izniyle, ücretsiz olarak dağıtılmak üzere Ceza İnfaz Sisteminde Sivil toplum Derneği (CİSST) tarafından hazırlanmış ve yayımlanmıştır. Çeviriden kaynaklanabilecek herhangi bir hatadan Avrupa Konseyi sorumlu tutulamaz.

2024'te Avrupa'da Mahpuslar ve Hapishaneler: SPACE I Araştırmasının Temel Bulguları

Marcelo F. Aebi & Edoardo Cocco

Her 100.000 sakin için hapishane nüfusu miktarı, 31 Ocak 2024

- 80'den az
- 80'den fazla, 100'den az
- 100'den fazla, 150'den az
- 150'den fazla, 200'den az
- 200 ve üstü

Harita 1. 31 Ocak 2024'te hapishane nüfusu miktarları (her 100.000 sakin için mahpus sayısı) (N=51 Hi)

Alıntılar için öneri [APA Stili 7^{nci} basım]

Aebi, M. F. & Cocco, E. (2025). *2024'te Avrupa'da Mahpuslar ve Hapishaneler: SPACE I raporunun Temel Bulguları*. Series UNILCRIM 2025/3. Avrupa Konseyi ve Lozan Üniversitesi.

Sorumluluk reddi

Bu raporun içeriğinin sorumluluğu yazarlara aittir. Bu yayının içeriği Avrupa Konseyinin resmi görüşlerini veya politikalarını yansıtmamaktadır veya bu içeriğin onaylandığı anlamına gelmemektedir. Avrupa Konseyi, bu yayında yer alan bilgilerin daha sonraki kullanımlarından sorumlu değildir. Bu yayında kullanılan tespitler ve materyalin sunumu, herhangi bir ülkenin, bölgenin veya kentin veya bunların yetkililerinin hukuki statüsüne ilişkin veya bunların sınırlarının veya hudutlarının tahdidi ile ilgili herhangi bir görüşün Avrupa Konseyi tarafından ifade edilmesi anlamına gelmemektedir.

Bu yayının, kaynak belirtilmek şartıyla, telif hakkı sahibinden özel bir izin alınmaksızın eğitim amaçları veya kar amacı gütmeyen amaçlarla tamamen veya kısmen ve herhangi bir yolla çoğaltılabilir. Yazarlar, bu raporu kaynak olarak kullanan yayınların bir kopyasının taraflarına iletilmesinden memnuniyet duyacaktır.

İletişim: Marcelo.Aebi@unil.ch

Telif Hakkı © 2025, Avrupa Konseyi ve Lozan Üniversitesi.

Series UNILCRIM - ISSN: 2673-1983

Temel Bulgular

- **Bölgesel değişkenliğe rağmen genel stabilite:** Avrupa'da ortalama hapisane nüfusu miktarı 2024 yılında 100.000 kişi başına 122 kişi ile nispeten sabit kalırken, ülkeler ve bölgeler arasında hala önemli farklılıklar bulunmaktadır.
- **Doğu Avrupa, hapsedme oranlarında hala önde yer alıyor:** Türkiye, Gürcistan ve Azerbaycan gibi ülkeler, hürriyeti bağlayıcı ceza kültürünün daha güçlü olduğunu gösteren en yüksek hapsedme oranlarını bildirmiştir.
- **Batı'da ve Kuzey'de birbirine yakın düşük oranlar:** Norveç, Finlandiya, Hollanda, Almanya ve İsviçre gibi bazı ülkelerde, farklı hukuk ve politika modellerine rağmen hapisane nüfusu miktarları sürekli olarak düşüktür.
- **Stok ve akış farklılıkları:** Nispeten istikrarlı hapisane nüfusu miktarlarına sahip olan ülkeler yine de yüksek bir hapisane devir oranı gösterilebilir, bu da konunun daha iyi anlaşılabilmesi için akış göstergelerinin önemini ortaya koymaktadır.
- **Yükselen yaşlı ve yabancı mahpus nüfusları:** Hem 65 yaş üstü mahpusların oranı hem de yabancı uyrukluların varlığı artmaktadır, bu da operasyonel ve politika zorlukları doğurmaktadır.
- **Şiddet suçları ve kamu güvenliği:** Mahpusların üçte biri şiddet suçları nedeniyle hapsedilmiştir, bu da demokratik ilkeler doğrultusunda hapis cezasının hala büyük ölçüde en ciddi cezalara mahsus olduğunu göstermektedir.
- **Uyuşturucu suçları önde gelen hapis nedenidir:** Uyuşturucuyla ilgili suçlar, Avrupa'da en sık görülen asli suçtur (%16,7). Bu durum kaçakçılığın ve organize suçların ciddiyetini yansıtmakla birlikte, uyuşturucuyla ilgili şiddet içermeyen belirli suçlar için hapis cezasının kullanılması hakkında sorular doğurmaktadır.
- **Uzun cezalar, yüksek hapsedme oranlarıyla ilişkilidir:** Yüksek hapisane nüfusu miktarlarına sahip ülkeler, genellikle yüksek bir ortalama hapis uzunluğu bildirmektedir. Bu örüntü, suç oranlarının veya giriş akışlarının ötesinde, cezalandırma uygulamalarının, özellikle de hürriyeti bağlayıcı yaptırımların uzunluğunun, hapisane nüfuslarını zaman içinde şekillendirmede temel bir rol oynadığını göstermektedir.

1. Giriş

1.1. SPACE I ve 2024 anketi hakkında

SPACE (*Statistiques Pénales Annuelles du Conseil de l'Europe* - Avrupa Konseyi Yıllık Ceza İstatistikleri) anketleri, Avrupa Konseyi üye devletlerindeki hapisane ve denetimli serbestlik nüfusları hakkında yıllık veriler sağlamaktadır. 1983 yılında beri yapılan bu anketler, Avrupa genelindeki hapis cezalarının yanı sıra yaptırımlar ve toplum tedbirleri ile ilgili temel göstergelere karşılaştırmalı bir genel bakış sunmaktadır.

Bu doküman, daha çok SPACE I adıyla bilinen 2024 Avrupa Konseyi Hapisane Nüfuslarına ilişkin Yıllık Ceza İstatistikleri çalışmasının temel bulgularını özetlemektedir. Anketin tarihinde ilk kez **%100 katılım oranına ulaştık; 46 Avrupa Konseyi üye devletindeki 51 hapisane idaresinin (Hİ) tümü ankete yanıt verdi.** Bazı ülkelerde birden fazla hapisane idaresi bulunmaktadır; örneğin İspanya'da Devlet ve Katalonya için ayrı idareler mevcuttur, Birleşik Krallık ise İngiltere ve Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda için ayrı sistemler kullanmaktadır, bu da ülkelerin ve Hİ'lerin sayısı arasındaki farklılığı açıklamaktadır.

2024 anketi, **31 Ocak 2024** itibarıyla hapisane nüfusları (**stok göstergeleri**) ve **2023 yılı boyunca** hapisane hareketleri (**akış göstergeleri**) hakkında kapsamlı veriler sunarak, Avrupa hapisane sistemlerinin hem anlık hem de boylamsal analizlerine olanak vermektedir.

1.2. Veri kapsamı ve sınırlamalar

Tüm hapisane idarelerinin ankete katılmasına rağmen, idarelerin hepsi anketteki her soruya cevap vermemiştir. Ayrıca, idarelerin hepsi önceki yıllarda ankete istikrarlı bir şekilde katılmamıştır. Sonuç olarak, her bir analize dâhil edilen hapisane idarelerinin sayısı farklıdır ve şekil başlıklarında (N=XX) şeklinde gösterilmiştir¹. Örneğin, 51 Hİ

¹ Her bir şeklin başlığında belirtilen Hİ sayısı ile gösterilen fiili çubuk sayısı arasındaki sayısal tutarsızlık, Avrupa

temel hapisane nüfusu verilerini sağlarken, sadece 42 tanesi yaş dağılımı verilerini sağlamıştır. Bu farklılık, farklı göstergeler için Avrupa ortalamalarının ve medyanlarının hesaplamasını etkilemektedir.

Bazı ülkelerin hapisane verileri, devlet kontrolü altında olmayan bölgeleri içermemektedir: Kıbrıs, Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti ve Ukrayna, sadece kontrolleri altında olan bölgelere ait verileri bildirmiştir. Her 100.000 sakin için miktarları hesaplamak amacıyla kullanılan nüfus rakamları söz konusu bölgesel istisnaları tam olarak hesaba katmıyor olabilir; bu durumun hesaplanan miktarların doğruluğunu etkilemesi mümkündür.

Rusya Federasyonunun 16 Mart 2022'de Avrupa Konseyinden ihraç edilmesi, bu rapordaki analizleri önemli ölçüde etkilemektedir. Konseyden ihraç edilmeden önce, Rusya'da yaklaşık 478.714 mahpus (Avrupa'nın 2021 yılındaki toplam hapisane nüfusunun %34'ü) bulunmaktaydı ve 2020 yılında Avrupa hapisane idareleri tarafından harcanan toplam bütçenin yaklaşık %14'ü Rusya tarafından harcanmaktaydı. Eğilim analizlerinde tutarlılık sağlamak için, Rusya'ya ait verileri geriye dönük olarak tüm boylamsal karşılaştırmalardan çıkararak önceki yıllara ait Avrupa ortalamalarını ve medyanlarını yeniden hesapladık. Bu, eğilimlerin, Rusya'nın veri kümesinden çıkarılmasının istatistiksel etkisinden ziyade gerçek değişimleri yansıtmasını sağlamaktadır.

1.3 Metodolojik hususlar

Nüfusa dayanan miktarlar: Farklı büyüklükteki ülkeler arasında anlamlı karşılaştırmalara olanak vermek için, bu temel bulgularda mutlak rakamlardan ziyade her 100.000 sakin için miktarlar kullanılmıştır. Bu miktarlar hem hapisane nüfuslarındaki değişikliklerden hem de demografik değişimlerden etkilenmektedir.

Demografik bağlam: Avrupa'daki nüfus eğilimleri, bölgelere göre önemli değişiklikler göstermektedir. Wittgenstein Demografi ve Küresel İnsan Sermayesi Merkezine göre, 2000 yılından 2020 yılına kadar Batı, Güney ve Kuzey Avrupa göç almaları nedeniyle genel olarak bir nüfus artışı yaşarken, Orta, Güneydoğu ve Doğu Avrupa göç vermeleri ve doğal düşüş nedeniyle nüfus azalmasıyla karşı karşıyadır. Bu demografik değişimler, mutlak mahpus sayıları sabit kaldığında bile hapisane nüfusu miktarlarını etkilemektedir².

İstatistiksel ölçüler: Bu raporda aşağıdakilerin ikisi de kullanılmıştır:

- **Ortalama (aritmetik ortalama):** Tüm değerlerin toplamının Hİ'lerin sayısına bölünmesi
- **Medyan:** Tüm Hİ'ler sıralandığında ortada yer alan değer; aşırı uçlardaki değerlere (aykırı değerler) ortalamadan daha duyarlıdır

Veri sunumu:

- Prensipten olarak, miktarlar ve yüzdeler 10'a eşit veya daha büyük olduklarında tam sayılara yuvarlanmıştır. Ondalık basamaklar, ancak değerler arasında anlamlı bir biçimde bir farkı veya karşılaştırmayı vurguladıklarında eklenmiştir.
- 10'un altındaki değerler, tek bir ondalık basamak ile sunulmuştur
- Orijinal yuvarlanmamış veriler Tablo 3 ve 4'te (Kısım 7) yer almaktadır
- Yorumlar, tamamen açıklayıcı veya istatistiksel içerikten ayırt etmek için girintili madde işaretleri şeklinde sunulmuştur
- Önemli sapmalar **vurgulanırken, odak noktası nüfusu 1.000.000'u aşan ülkelerdir**

ortalamasını, medyanını ve İspanya ile Bosna Hersek için genel toplamları temsil eden ilave çubukların dâhil edilmesinden kaynaklanmaktadır. İspanya için üç çubuk dâhil edilmiştir: Devlet Hapisane İdaresi (Hİ) için bir tane, Katalonya Hİ için bir tane ve ulusal toplam için bir tane. Bununla birlikte, iki kez sayılmasını önlemek için, İspanya toplamı Avrupa ortalaması ve medyanının hesaplamasından çıkarılmıştır. Benzer şekilde, Bosna Hersek dört tane çubuk ile temsil edilmektedir: Sırp Cumhuriyeti ve Federasyonun Hİ'lerinin her biri için bir tane, Devlet düzeyi Hİ için bir tane ve ulusal toplam için bir tane. Aynı şekilde ve aynı nedenle, Bosna toplamı ortalamanın ve medyanın hesaplamasından çıkarılmıştır. Ayrıca, Bosna'daki Devlet düzeyi hapisane idaresi sadece belirli suçlardan hüküm giymiş mahpusları hesaba katmaktadır, bu da bu Hİ'nin verilerinin diğer Hİ'lerin verileriyle doğrudan karşılaştırılabilir olmamasına yol açmaktadır. Bu ilave çubuklar görsel olarak diğerlerinden ayrılmaktadır: ortalama ve medyan değerler gri renkte gösterilmiştir, İspanya ve Bosna'nın toplamları ise daha soluk bir renkte verilmiştir. Örneğin, Şekil 1'de 53 tane çubuk gösterilirken, "N" değeri karşılaştırmalı analize dâhil edilen 51 ayrı Hİ'ye işaret etmektedir.

² Zeman, K. & Sobotka, T. (2020). Göçün ve doğal nüfus değişikliğinin Avrupa'daki uzun vadeli nüfus artışına katkısı, 2020-2040. *2020 Avrupa Demografik bilgi formunda* yer almaktadır. Wittgenstein Demografi ve Küresel İnsan Sermayesi Merkezi. <https://eds2020.populationeurope.org/en/>

1.4 Bu temel bulgular nasıl okunmalı

Bu raporda kullanılan temel terimler:

- **Hİ:** Hapishane İdaresi
- **Stok göstergeleri:** Belirli bir tarihe ait veriler (31 Ocak 2024)
- **Akış göstergeleri:** Bir tam yılı (2023) kapsayan veriler
- **N:** Her bir analize dâhil edilen Hİ'lerin sayısı
- **Ortalama (aritmetik ortalama):** Tüm değerlerin toplamının Hİ'lerin sayısına bölünmesi.
- **Medyan:** Tüm Hİ'ler sıralandığında ortada yer alan değer; aşırı uçlardaki değerlere (aykırı değerler) ortalamadan daha duyarlıdır
- **Tutuklu yargılananlar:** Cezası kesinleşmemiş mahpuslar (ayrıca tutuklu mahpuslar adı verilir)

Rapor yapısı:

- **Kısım 2:** Mevcut durum - 31 Ocak 2024 itibariyle stok göstergeleri
- **Kısım 3:** Hapishane hareketleri - 2023 için akış göstergeleri
- **Kısım 4:** 2005'ten 2024'e uzun vadeli eğilimler
- **Kısım 5:** Ana göstergelerin ülkelere göre genel görünümü
- **Kısım 6:** Temel göstergelerde yıldan yıla değişimler
- **Kısım 7:** Ayrıntılı istatistiksel tablolar
- **Kısım 8:** Kapsamlı metodoloji

Hızlı referans için:

- Yönetici Özeti, temel bulgulara genel bir bakış sunmaktadır
- Şekiller, tüm ana göstergelerin görsel betimlemesini içerir
- Ülkelere özel veriler Tablo 3 ve 4'te bulunabilir
- Metodolojik ayrıntılar ve sınırlamalar, Kısım 8'de açıklanmıştır

Verilerin anlaşılması:

- Şekiller karşılaştırılırken, kapsamı anlamak için N değerini her zaman kontrol edin
- Farklı şeyler gösterebilecekleri için hem ortalama hem de medyan değerleri dikkate alın
- Oranların nüfus büyüklüğünü dikkate aldığını, böylece ülkeler arası karşılaştırmaları daha anlamlı kıldığını unutmayın
- Madde işaretleri [•], saf veri açıklamasından ziyade yoruma dayalı görüşleri belirtmektedir

Bu giriş bölümü, daha sonraki kapsamlı analizlerin anlaşılabilmesi için bir temel sağlamaktadır. Okuyucular, hesaplama yöntemlerinin ve veri sınırlamalarının ayrıntılı açıklaması için Metodoloji kısmına (Kısım 8) danışabilir.

2. Stok göstergeleri: 31 Ocak 2024 itibariyle hapishaneler ve mahpuslar

2.1 Hapishane nüfusuna genel bakış (Şekil 1)

31 Ocak 2024 itibariyle, **46 Avrupa Konseyi üye devletinin 51 hapishane idaresinde** toplam **1.021.431 kişi** hapsedilmiş durumdadır. Nüfus büyüklüğüne göre düzeltildiğinde, Avrupa'da **ortalama** hapishane nüfusu miktarı **her 100.000 sakin için 122 mahpus** iken, **medyan** rakam **her 100.000 sakin için 105** mahpusla daha düşüktür.

Bu farklılık, özellikle yüksek hapsedme oranlarına sahip az sayıda ülkenin, ortalamayı çoğu üye ülkenin tipik deneyiminin üzerine çıkardığı pozitif çarpık bir dağılımı yansıtmaktadır. Gerçekten de, hapishane idarelerinin yaklaşık üçte ikisi, Avrupa ortalamasının altında hapsedme oranları bildirmiştir. Bu örüntü, özellikle ulusal farklılıklar büyük ve eşit olmayan şekilde dağıtılmış olduğunda, uluslararası karşılaştırmalara yönelik merkezi eğilimin daha sağlıklı bir göstergesi olarak medyan değer yararlı olduğunu teyit etmektedir.

Bölgesel örüntüler

Hapsetme oranları Avrupa genelinde son derece heterojen kalmaya devam ederek farklı bölgesel ceza felsefelerini, hukuki gelenekleri ve suç kontrol yaklaşımlarını yansıtmaktadır. En yüksek hapisane nüfusu miktarları, sistemlerin hürriyeti bağlayıcı yaptırımları tercih etme eğilimi gösterdiği Doğu Avrupa ve Kafkasya'da yoğunlaşmaya devam etmektedir. Türkiye, her 100.000 sakin için 356 mahpusla bölgede ilk sıradadır; bu ülkeyi Azerbaycan (264), Gürcistan (261) ve Moldova Cumhuriyeti (235) yakından takip etmektedir.

Bunun aksine, Batı ve Kuzey Avrupa ülkeleri sürekli olarak daha düşük hapsetme seviyelerine sahiptir. Örneğin Hollanda, Norveç ve Finlandiya'nın her bir her 100.000 sakin için 54 mahpus rapor etmiştir; ayrıca Almanya (71) ve İsviçre (77) de Avrupa ortalamasının oldukça altındadır.

- İskandinav ülkeleri, 1980'lerden bu yana, genellikle refaha dayanan ceza adaleti modellerine atfedilen kısıtlı hapis cezası kullanımı için sıklıkla övgü almıştır. Bununla birlikte Almanya, Hollanda ve İsviçre gibi diğer ülkeler de, farklı hukuki çerçeveler altında faaliyet göstermelerine ve çeşitli göç dinamikleri dâhil olmak üzere farklı sosyo-politik şartlarla karşı karşıya olmalarına rağmen sürekli olarak düşük hapsetme miktarları sağlamışlardır. Bu rakamlar, düşük hapsetme miktarlarına, sadece İskandinav gelenekleri ile bağlantılı olanlar ile değil, çeşitli kurumsal modeller yoluyla da ulaşılabileceğini göstermektedir. İster refah yaklaşımlarından, ister yasal sistemlerden isterse idari etkililikten kaynaklansın, çeşitli yollar Avrupa genelinde hürriyeti bağlayıcı yaptırımların benzer şekilde ılımlı kullanılmasını sağlayabilir.

Bölgesel örüntülerden sapmalar

Fakat, bölgesel mantık mutlak değildir. Bazı ülkeler, buldukları coğrafyadaki örüntülerden farklılık göstermektedir. Örneğin Polonya, her 100.000 sakin için - bölgedeki emsallerinin oldukça üzerinde olan - 202 mahpusla Orta Avrupa'da dikkat çekmektedir. Benzer şekilde Arnavutluk, komşusu olan Balkan ülkelerine kıyasla yüksek bir miktar (192) bildirmiştir. Bunların aksine, Ermenistan, Kafkasya'daki en düşük miktarlardan birine (83) sahiptir; bu dikkate değer değişim, 2018'deki Kadife Devrimi izleyen ceza adaleti reformları ve bir genel af ile bağlantılıdır. Slovenya da Balkanlar içinde nispeten düşük bir hapsetme miktarı (85) bildirmiştir, ancak bu, son yıllardaki bir artış eğilimini gizlemektedir.

Birden fazla hapisane idaresinin bulunduğu ülkelerde, ülke içinde farklılıklar da göze çarpmaktadır. İspanya'nın Devlet İdaresi her 100.000 sakin için 121 mahpusluk bir hapsetme oranı rapor ederken, kendi hapisane sistemini yönetmekte olan Katalonya 100 mahpus ile daha düşük bir rakam rapor etmiştir. Birleşik Krallık'ta, hem İngiltere ve Galler (145) hem de İskoçya (142), Kuzey İrlanda'dan (97) oldukça daha yüksek hapsetme miktarları bildirmiştir; Kuzey İrlanda'nın bildirdiği rakam, komşusu İrlanda Cumhuriyetinin bildirdiği rakamla (90) daha tutarlıdır.

Yorum ve uyarı

Bu farklılıklar, hapsetme miktarlarının yasal, kurumsal, sosyoekonomik ve siyasi etkenlerin karmaşık bir etkileşimi tarafından şekillendirildiğini vurgulamaktadır. Yasal politikalar (tutuklu yargılamanın kullanılması, ceza uzunlukları ve alternatiflerin mevcut olması gibi), kanun yaptırımı uygulamaları, halkın suça karşı tutumları ve sosyo-demografik dinamiklerin hepsi, gözlemlenen örüntülere katkıda bulunmaktadır. Sonuç olarak, ülke sıralamaları yorumlanırken dikkatli olunmalıdır: yüksek veya düşük hapsetme oranları, suç seviyelerindeki basit farklılıklardan ziyade yapısal şartları yansıtır olabilir.

SPACE I değerli karşılaştırmalı veriler sağlamakla birlikte, nedensel açıklamalar tanımlamak üzere tasarlanmamıştır (yani, SPACE I hapsetme oranlarının neden farklı olduğunu açıklamak üzere tasarlanmamıştır). Yorumlar, hapsetmenin birden çok nedene dayanan doğası ve ulus-arası karşılaştırmaların sınırları kabul edilerek dikkatle yapılmalıdır. Ülke sıralamaları çoğu kez yapısal, tarihi ve politikaya özgü etkenlerin bir karışımını yansıttığından, okuyucuların aşırı basitleştirilmiş açıklamalardan kaçınmaları tavsiye edilmektedir. Özellikle okuyucuların bu bulguları, Avrupa genelindeki farklı hapsetme örüntülerinin arkasındaki bağlamsal etkenleri inceleyebilecek ulusal düzeyde araştırmalarla tamamlamaları önerilmektedir.

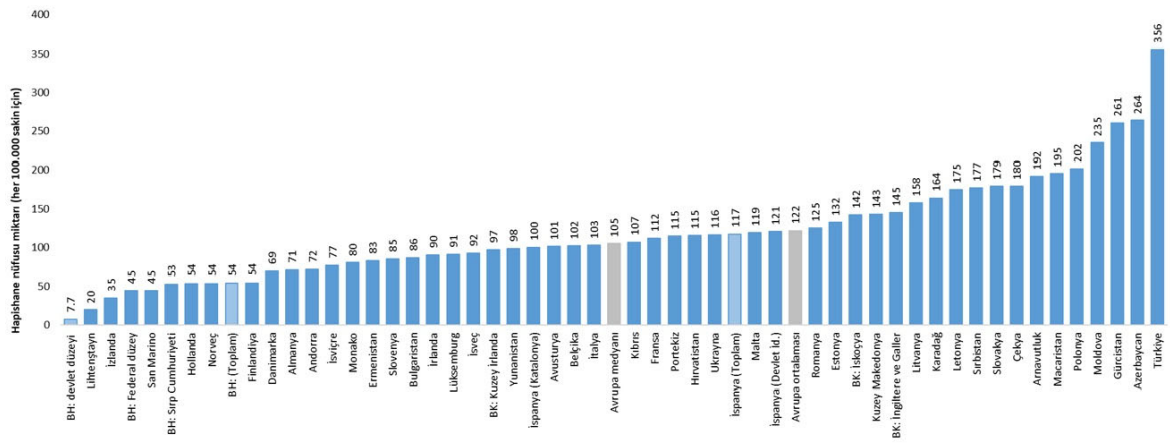
2.2. Avrupa ceza infaz kurumlarındaki mahpusların (tutuklular ve hükümlü mahpuslar) özellikleri

2.2.1 Yaş ve hapsetme

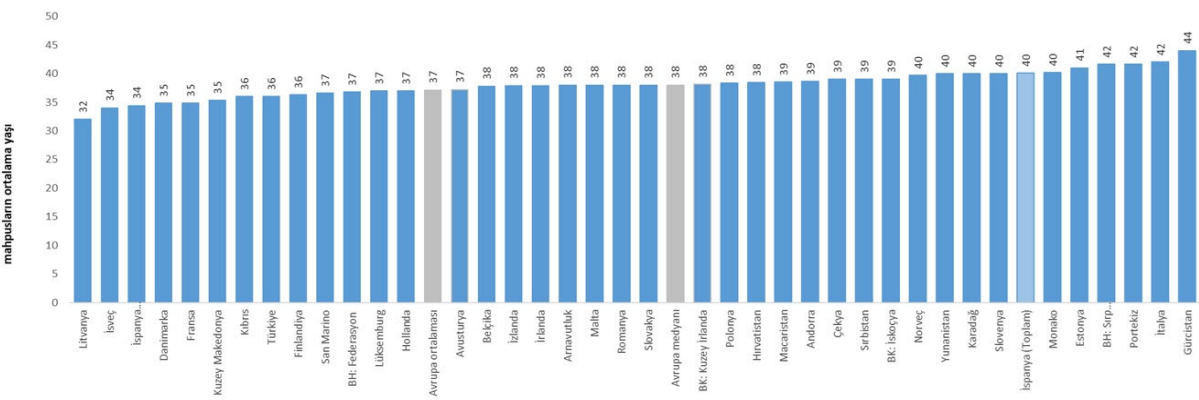
Yaş dağılımına genel bakış (Şekil 2.1 ila 2.5)

39 hapisane idaresi (Hİ) tarafından sağlanan verilere dayalı olarak, **31 Ocak 2024** itibarıyla Avrupa hapisanelerindeki mahpusların **ortalama yaşı 37**'ydi. Ancak bu ortalama, ülkeler arasındaki önemli farklılıkları gizlemektedir.

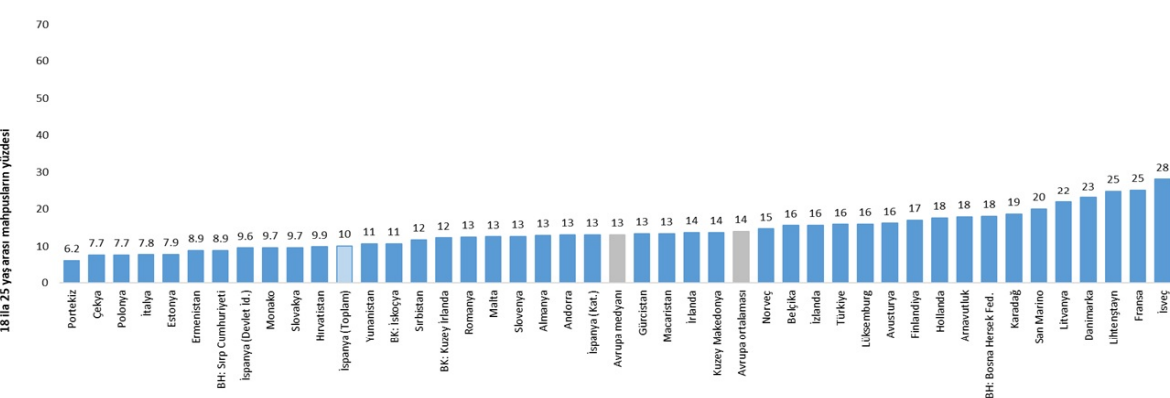
Şekil 1. 31 Ocak 2024'te hapisane nüfusu miktarları (her 100.000 sakin için mahpus) (N=51 Hi)

Şekil 2.1. 31 Ocak 2024'te mahpusların ortalama yaşı (N=39 Hi)

Şekil 2.2. 31 Ocak 2024'te hapisane nüfusu içinde 18 ile 25 yaş arası mahpusların yüzdesi (N=42 Hi)

Hapishane nüfusunun **yaş dağılımı, 26 ila 49 yaş** arası mahpusların çoğunluğu oluşturduğunu ve toplamın **%68'**ine karşılık geldiğini göstermektedir. 50 ila 64 yaş arası mahpuslar toplamın **%15'**ini oluştururken, 18 ila 25 yaş arası olanlar **%13'**ünü temsil etmektedir, **%3'**ü ise 65 yaş ve üzerindedir.

Bir milyondan fazla sakinin yaşadığı yargı yetkisi alanlarının Hi'leri arasında, en genç ortalama hapishane nüfusları Litvanya (32 yaş), İsveç ve Katalonya (34) ve Danimarka ile Fransa'da (35) bulunmaktadır. Yelpezinin diğer ucunda, en yüksek ortalama yaş Gürcistan tarafından bildirilmiştir (44), bu ülkeyi İtalya, Portekiz ve Sırp Cumhuriyeti (42) ve Estonya (41) takip etmektedir.

Yaş örüntülerinin anlaşılması

Ortalama mahpus yaşının 37 olduğu gerçeği, suç davranışı geç ergenlik ve erken yetişkinlik döneminde en yüksek noktaya ulaştığını gösteren kriminolojik kanıtlar ile tutarsız görünebilir. Kişilerin kendilerinin beyan ettikleri suçluluk anketleri, aykırı davranışların en yüksek oranda 16-17 yaşlarında görüldüğünü, şiddet içeren suçların ise yirmili yaşların başlarında en yüksek noktaya ulaşma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Bu örüntü, yaygın olarak yaş-suç eğrisi olarak bilinmektedir.³

Bununla birlikte **hapishane nüfusu, suç işleme yaşını değil, hapsetme yaşını** yansıtmaktadır. Bazı etkenler, bu farklılığı açıklamaktadır. Birincisi, tipik olarak hapis cezaları, genellikle daha uzun mahkeme kovuşturmaları ve ertelenmiş cezalar içeren daha ciddi suçlar için ayrılmıştır. İkincisi, uzun hapis cezaları, mahpusların cezalarını çekerken yaşlanmaları anlamına gelir. Bunlara ek olarak, beyaz yakalı suçlular, organize suç örgütlerinin liderleri ve uyuşturucu kaçakçılar gibi belirli suçlu kategorileri, genel suçlu nüfusundan daha yaşlı olma eğilimi göstermektedir. Ayrıca sabıkalılar da, zaman içinde birden fazla hürriyeti bağlayıcı ceza olarak hapishane nüfusunun yaşlanmasına katkıda bulunmaktadır.

Yaşlanan bir hapishane nüfusunun zorlukları

2024 itibariyle, **50 yaş ve üstü kişiler toplam hapishane nüfusunun yaklaşık %15'ine karşılık gelmektedir**, bu oran 2020'den bu yana sabit kalmıştır.⁴ Ancak görünürdeki bu istikrar, ülkeler arasında ve zaman içinde yaşanan önemli farklılıkları gizlemektedir. Yaş yapısı, bazı yargı yetkisi alanlarında, bilhassa daha yaşlı mahpusları orantısız olarak etkileyen sağlıkla ilgili veya insani nedenlerle COVID-19 salgını sırasındaki salıvermeler tarafından geçici olarak etkilenmiş olabilir.

Buna karşılık, **65 yaş ve üstü** kişilerden oluşan alt grup **Ocak 2020'de %2,5 iken Ocak 2024'te %3,1'e çıkmıştır**. Sadece dört yıl içinde yaşanan bu **%24'lük artış**, parmaklıklar ardındaki yaşlı nüfusun varlığının arttığına işaret etmektedir. Bunun altında yatan nedenler çok yönlüdür. 1980'lerden bu yana Avrupa'daki ortalama yaşam süresi önemli ölçüde artmıştır⁵ ve SPACE serisinden elde edilen boylamsal veriler, aynı on yıllık dönemden bu yana ortalama ceza uzunluklarının da bir çok ülkede arttığını göstermektedir⁶. Sonuç olarak, daha fazla sayıda mahpus halen hapiste oldukları süre içinde ileri yaşlara erişmektedir.

Bazı ülkeler şimdiden 65 yaş ve üstü mahpusların nispeten yüksek oranda olduğunu bildirmektedir. Hırvatistan **%9,8** ile öne çıkmakta, bu ülkeyi Litvanya (**%6,0**), Slovenya (**%5,2**) ve İtalya (**%5,1**) izlemektedir. Bu ülkeler, Slovakya (**%25**), İtalya (**%24**), Portekiz (**%21**) ve İspanya (**%20**) gibi en yüksek 50 ila 64 yaş arası mahpus oranlarını bildiren ülkeler ile tam olarak örtüşmemektedir; bu da söz konusu iki yaş grubunu farklı dinamiklerin şekillendirdiğini akla getirmektedir. Makul bir açıklama, 50-64 yaş arası mahpusların oranının genellikle hapishane nüfusunun genel yaş yapısı ve cezaların ortalama uzunluğu tarafından belirlenmesidir. Buna karşılık, 65 yaş üstü grup, müebbet hapis veya belirsiz süreli cezalar çeken kişiler veya ciddi veya örgütlü suçlardan hüküm giyen ve cezaları ileri yaşlara kadar süren kişiler gibi spesifik suçlu profillerinin varlığından daha fazla etkileniyor olabilir.

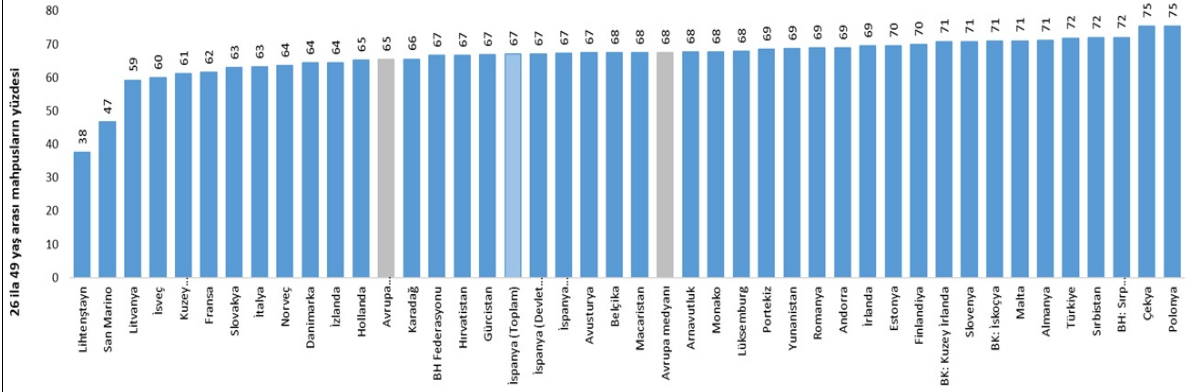
³ Rocque, M., Posick, C., & Hoyle, J. (2016). Yaş ve suç. Jennings, W. G. (Ed.) *Suç ve ceza ansiklopedisi* adlı çalışmada yer almaktadır. John Wiley & Sons.

⁴ Aebi, M. F. & Tiago, M. M. (2021). *2020'de Avrupa'da Mahpuslar ve Hapishaneler: SPACE I raporunun Temel Bulguları*. Series UNILCRIM 2021/1. Avrupa Konseyi ve Lozan Üniversitesi.

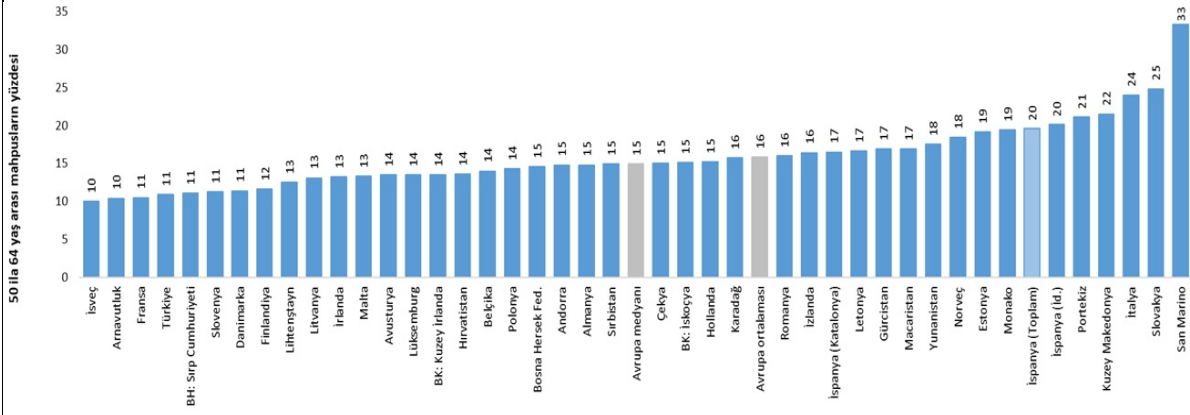
⁵ Örneğin, yuvarlak rakamlarla ele alındığında, ortalama yaşam süresi Çekya'da 1983'te 71 yıl iken 2021'de 78'e, Fransa ve İtalya'da 1983'te 75 yıl iken 2021'de 83'e, Litvanya'da 71'den 74'e, Polonya'da 71'den 77'ye, İspanya'da 76'dan 83'e, İsveç'te 77'den 83'e ve Birleşik Krallık'ta 74'ten 81'e yükselmiştir (bkz. <https://ourworldindata.org/life-expectancy>).

⁶ Aebi, M. F., Linde, A., & Delgrande, N. (2015). Batı Avrupa'da Hapsetme ile Suç Arasında Bir İlişki Var mı? *European Journal on Criminal Policy and Research*, 21(3), 425-446.

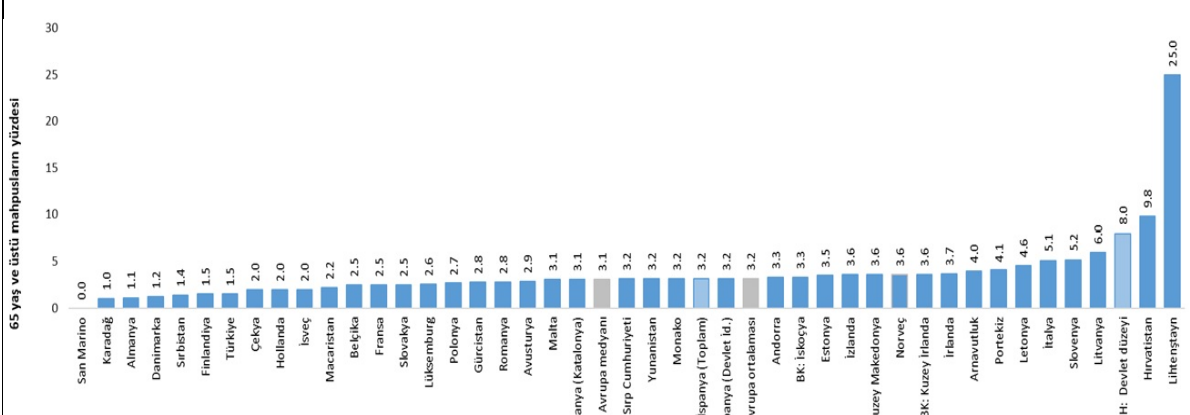
Şekil 2.3. 31 Ocak 2024'te hapisane nüfusu içinde 26 ile 49 yaş arası mahpusların yüzdesi (N=39 Hi)

Şekil 2.4. 31 Ocak 2024'te hapisane nüfusu içinde 50 ile 64 yaş arası mahpusların yüzdesi (N=41 Hi)

Şekil 2.5. 31 Ocak 2024'te hapisane nüfusu içinde 65 yaş veya üstü mahpusların yüzdesi (N=42 Hi)

Yaşlı mahpusların oranı düşük kalmaya devam etmekle birlikte, bunun hapisane yönetimi için sonuçları önemli düzeydedir. Yaşlı mahpuslar, sıklıkla kronik hastalıklar, bilişsel zayıflama ve düşük hareketlilik dâhil olmak üzere karmaşık sağlık ihtiyaçları sergilemektedir. Bunların varlığı, kamu düzeni için artık önemli bir tehdit teşkil edemeyecek kişilerin devam eden mahpusluğu hakkındaki etik ve hukuki soruların yanı sıra erişilebilirlik, personel ve bakım standartları ile ilgili operasyonel zorluklar doğurmaktadır. Yaşlı mahpusların artan sayısı hapisane altyapısı ve sağlık bütçeleri üzerinde şimdiden baskı oluşturmaya başlamıştır ve bu eğilimin gelecek yıllarda yoğunlaşması muhtemeldir. SPACE I, bu değişimi izlemek amacıyla 2020 yılında ayrılmış yaş verileri toplamaya başlamış ve 2023 yılında genişletilmiş yaş kategorilerini uygulamaya koymuştur. Bu daha ayrıntılı veriler artık yaşla ilgili dinamiklere ilişkin daha net bir resim sağlamakla birlikte, sağlam bir boylamsal analiz bir kaç yıl daha sürekli olarak veri toplanmasını gerektirecektir.

2.2.2. Cinsiyet ve hapsedme

Cinsiyet dağılımına genel bakış (Şekil 3)

Avrupa hapisanelerinde ezici bir çoğunlukla erkekler bulunmaktadır. Ortalama olarak, **mahpusların %94,6'sı erkektir**, kadınlar ise toplam hapisane nüfusunun sadece %5,4'ünü temsil etmektedir. Kadın mahpusların medyan oranı, %4,9 ile biraz daha düşüktür. Bu rakamlar kıta genelinde kayda değer ölçüde tutarlıdır, ülkeler arasında sadece küçük farklılıklar vardır (Şekil 3).

Nüfusu bir milyondan fazla olan ülkeler arasında, en düşük kadın mahpus oranı Arnavutluk ve Gürcistan'da (her biri %1,4) gözlenirken, bu ülkeleri Hırvatistan (%2,1) takip etmektedir. Buna karşılık, en yüksek oranlar Çekya (%8,8), Macaristan (%8,4) ve Finlandiya'dadır (%8,0).

Bu belirgin cinsiyet dengesizliği, küresel eğilimlerle de uyumludur. Dünya genelinde, tüm mahpusların yaklaşık %93'ü erkektir, bu da hem suç davranışları hem de adalet sistemi sonuçlarındaki geniş cinsiyet farklılıklarını yansıtmaktadır.⁷

Hapis cezalarındaki cinsiyet farklılıklarının anlaşılması

- Hapsedme oranlarındaki cinsiyet uçurumu, davranışsal, biyolojik, sosyal ve sistemsel etkenlerin karmaşık bir etkileşimini yansıtmaktadır. Ampirik kanıtlar, erkeklerin, Avrupa'da hapis cezasıyla sonuçlanan başlıca suç kategorilerinden biri olan şiddet davranışlarında bulunmalarının çok daha olası olduğunu göstermektedir. Bu gözlem kısmen, erkeklerin ve kadınların yaygın olarak işledikleri suç türleri ile ceza adaleti sisteminde nasıl algılandıklarını ve muamele gördüklerini şekillendirmede önemli bir rol oynayan toplumsal beklentilere ve cinsiyet rollerine bağlanabilir. Bu durum aynı zamanda, şiddet dürtülerini düzenlemede çok önemli bir rol oynayan prefrontal korteksin, kadınlarda erkeklerden yaklaşık iki yıl önce gelişmesi gibi nörobiyolojik etkenlerin de bir sonucudur.⁸ Bu ilişki, insan davranışının biçimlendirilmesinde biyolojik ve çevresel etkenler arasında var olan karmaşık etkileşime örnek oluşturmaktadır.
- Araştırmalar aynı zamanda cezalarda cinsiyet farklılıkları olduğunu da göstermektedir; kadınlar, benzer suçlar için genellikle erkeklerden daha hafif cezalar almaktadır.⁹ Bunun durumun bir örneği, kadınların çocukları için birincil bakıcı statülerinin mahkemelerce göz önünde bulundurulmasıdır; bu da sıklıkla hapsedme yerine toplum temelli yaptırımların ve tedbirlerin uygulanmasıyla sonuçlanmaktadır. Veriler bu olgunun, toplum temelli yaptırımlara ve tedbirlere tabi tutulan kadınların yüzdesinin hapsedilen kadınların yüzdesinin iki katından daha fazla olduğu Avrupa'da meydana gelmekte olabileceğini göstermektedir. Örneğin, geçen yılın SPACE II raporuna göre, 31 Ocak 2024 itibarıyla kadınlar Avrupa'da denetimli serbestlikten yararlananların ortalama %11,9'unu temsil ederken, mahpusların sadece %5,4'ünü temsil etmektedir.¹⁰

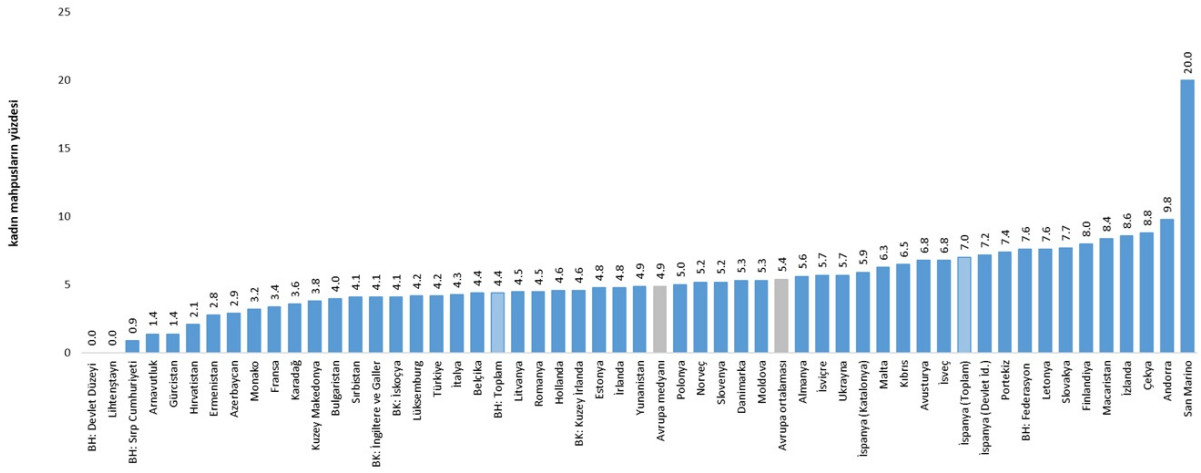
⁷ UNODC (2023). Dünya genelinde yaklaşık on iki milyon kişi hapsedir, bunların yaklaşık üçte biri hüküm giymemiştir ve tüm ülkelerin yarısında hapisaneler aşırı kalabalıktır. *Data matters*, 1. Bulunduğu adres: https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/DataMatters1_prison.pdf.

⁸ Blakemore, S.-J. (2018). *Kendimizi Keşfetmek: Ergen Beyninin Gizli Yaşamı*. Doubleday.

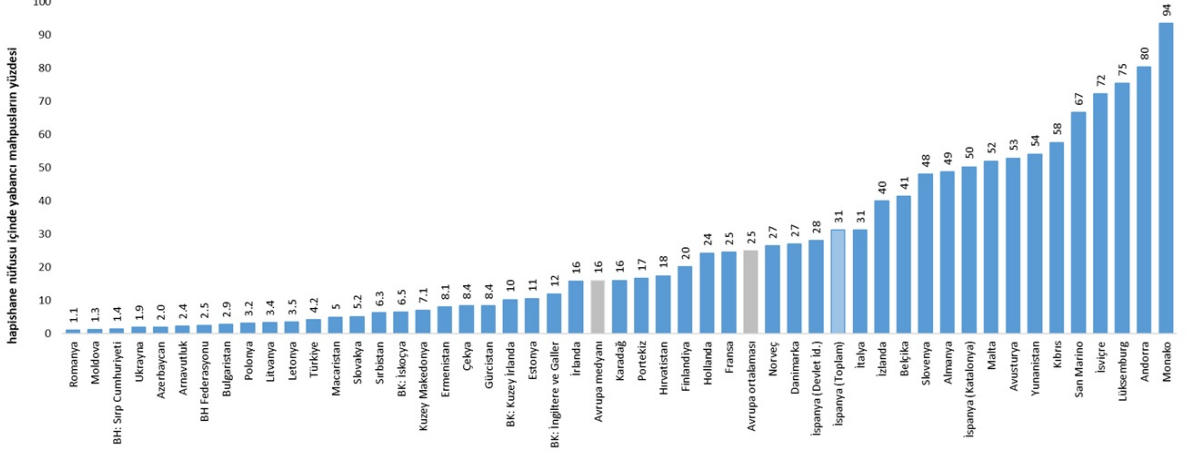
⁹ Bontrager, S., Barrick, K., & Stupi, E. (2013). Cinsiyet ve cezalandırma: Çağdaş araştırmaların bir meta-analizi. *The Journal of Gender, Race & Justice*, 16(2), 349-372. Okuyucular, bu meta-analizin sadece Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan araştırmalara dayandığını ve Avrupa'da bu konuyla ilgili sağlıklı ampirik araştırmaların nadir olduğunu akılda tutmalıdır. Páez-Mérida, A. (2023), kayda değer bir istisna oluşturmaktadır. Estado de la cuestión del estudio de la influencia del género en la toma de decisiones judiciales. *Revista Española De Investigación Criminológica*, 19(1), 1-25.

¹⁰ Aebi, M. F., Cid, I.P., & Cocco, E. (2025). *2024'de Avrupa'da Denetimli Serbestlik ve Hapisaneler: SPACE raporlarının Temel Bulguları*. Series UNILCRIM 2025/3. Avrupa Konseyi ve Lozan Üniversitesi.

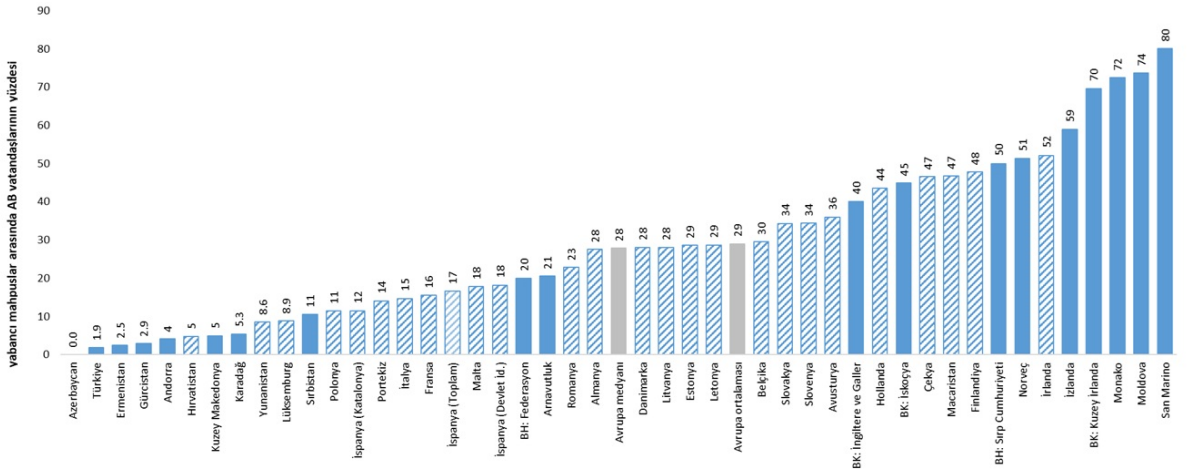
Şekil 3. 31 Ocak 2023'te hapisane nüfusu içinde kadın mahpusların yüzdesi (N=48 Hi)

Şekil 4.1. 31 Ocak 2024'te hapisane nüfusu içinde yabancı mahpusların yüzdesi (N=48 Hi)

Şekil 4.2. 31 Ocak 2024'te yabancı mahpuslar içinde AB vatandaşlarının yüzdesi (N=44 Hi, bunların 25'i AB'de)

Şekil 4.2 için not: AB ülkelerinin hapisane idareleri mavi şeritlerle gösterilmiştir.

2.2.3. Vatandaşlık ve hapsedme

Yabancı uyruklular: Düzensiz bir Avrupa gerçekliği (Şekil 4.1)

Yabancı uyruklu kişiler, Avrupa genelinde **hapishane nüfuslarının önemli bir kısmını** temsil etmektedir, ancak bu kişilerin varlığı **son derece eşit olmayan** bir şekilde dağıtılmıştır. Ortalamada, Avrupa hapishanelerinde tutulan **mahpusların %25'i** vatandaş değildir, ancak **medyan değer sadece %16'dır**. Bu büyük fark, göç akışları, yasal çerçeveler ve jeopolitik coğrafyanın şekillendirdiği çarpık bir dağılımı vurgulamaktadır (Şekil 4.1).

Yelpazenin bir ucunda, İsviçre (%72), Yunanistan (%54), Avusturya (%53), Katalonya (%50) ve Almanya (%49) gibi Hİ'ler son derece yüksek yabancı mahpus oranları bildirmektedir. Bunun aksine, Romanya (%1,1), Moldova Cumhuriyeti (%1,3) ve Azerbaycan (%2) gibi Doğu Avrupa'daki bazı Hİ'ler, en düşük yabancı mahpus oranlarından bazılarını kaydetmektedir. Bu coğrafi örüntü, 2000'lerin başından beri Avrupa'da yaşanan demografi değişimleri büyük ölçüde yansıtmaktadır: Batı Avrupa ülkeleri göç almaları sonucunda nüfus artışı yaşarken, Doğu Avrupa ulusları göç vermeleri nedeniyle çoğu kez nüfus azalması ile karşı karşıya kalmaktadır.

Yabancı mahpuslar arasında AB vatandaşları (Şekil 4.2)

Şekil 4.2'deki veriler, **yabancı mahpusların %29'unun başka bir AB ülkesinin vatandaşlığına sahip olduğunu** göstermektedir. Bu durum, Avrupa Birliği'nin oluşturduğu hareketlilik çerçevesini kısmen yansıtmaktadır; hareket serbestliği, vatandaşların üye ülkelerde yaşamalarına ve çalışmalarına olanak vermektedir.

Hukuki ikamet: Bir veri açığı (Şekil 4.3)

Önemine rağmen, yabancı mahpusların **hukuki ikamet statüsüne** ilişkin bilgiler hala kıttır. Bu bilgiyi sadece **17 hapishane idaresi** sağlamıştır (Şekil 4.3), bu da ortalamada yabancı mahpusların **yaklaşık üçte birinin** hapsedilmiş oldukları ülkede yasal mukim olduklarını göstermektedir. Bu değer sıfırla %100 arasında değişmektedir; ancak çoğu ülkede bu veri **eksiktir veya hiç yoktur**, bu da hem politika değerlendirmesini hem de insan haklarının izlenmesini karmaşıktır.

Rakamların içinden: Yabancı uyrukluların hepsi göçmen değildir

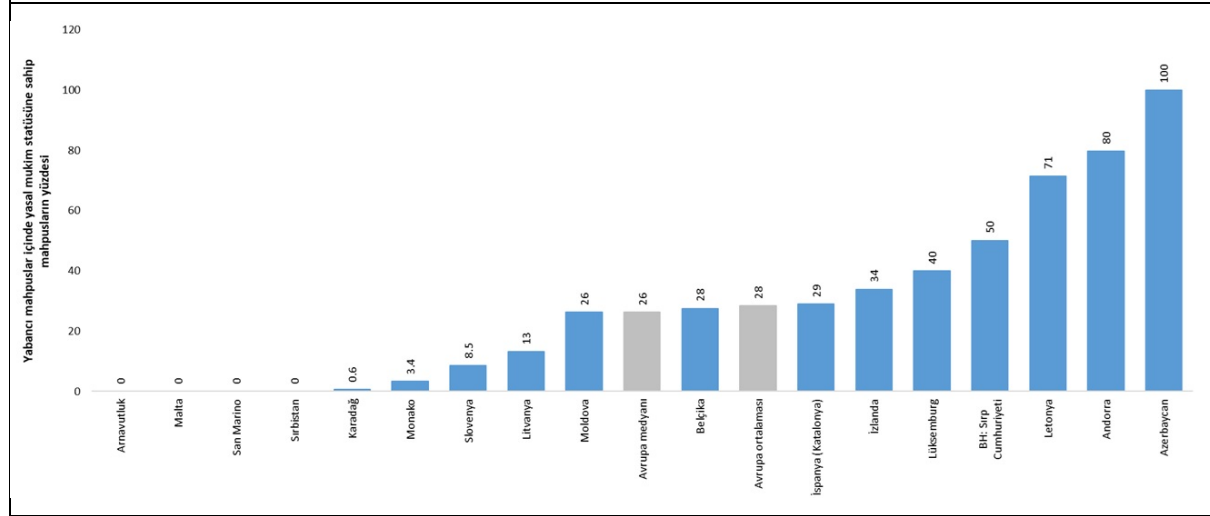
- Vatandaşlık ve hapsedme konusunu çevreleyen bir çok ihtilaf, daha geniş kapsamlı *yabancılar* kategorisi ile daha dar kapsamlı *göçmenler* kategorisi arasındaki kavramsal bir karışıklıktan kaynaklanmaktadır. Hapishane istatistikleri bağlamında, *yabancılar*, hapse konuldukları ülkenin vatandaşlığına sahip olmayan kişiler olarak tanımlanmaktadır. Bu grup içinde bazıları *göçmenler*, yani uzun vadeli ikamet etme, yeni topluluklar oluşturma veya mevcut topluluklara katılma amacıyla söz konusu ülkeye taşınmış kişiler olabilir. Ancak bu sadece bir alt-kümedir. Yabancı mahpuslar kategorisi aynı zamanda turistleri, iş amacıyla seyahat edenleri, geçici işçileri, kaçak göçmenleri, sığınmacıları ve ulus-ötesi suçlara karışan kişileri de içerir.¹¹

Hapishane verileri dâhil olmak üzere suç ve ceza adaleti istatistikleri, genellikle bu alt-gruplar arasında ayırım yapmamaktadır. Bunun yerine, sadece kapsayıcı *yabancılar* kategorisini kaydetmektedir. Bu istatistiksel basitleştirme, toplumsal tartışmaları bozma riski doğurmaktadır. Yorumcular, yabancı uyrukluların Batı Avrupa hapishanelerinde "aşırı düzeyde temsil" edilmesine işaret ederken, çoğu kez yasal göçmen nüfusunu daha geniş anlam taşıyan yabancı uyruklular ile bir araya getirmektedir. Bu birleştirme, vatandaş olmayan mahpuslar arasındaki hukuki statülerin ve yaşam şartlarının çeşitliliğini dikkate almayan basit indirgenmiş - ve bazen demagojik - yorumlara yol açabilir.

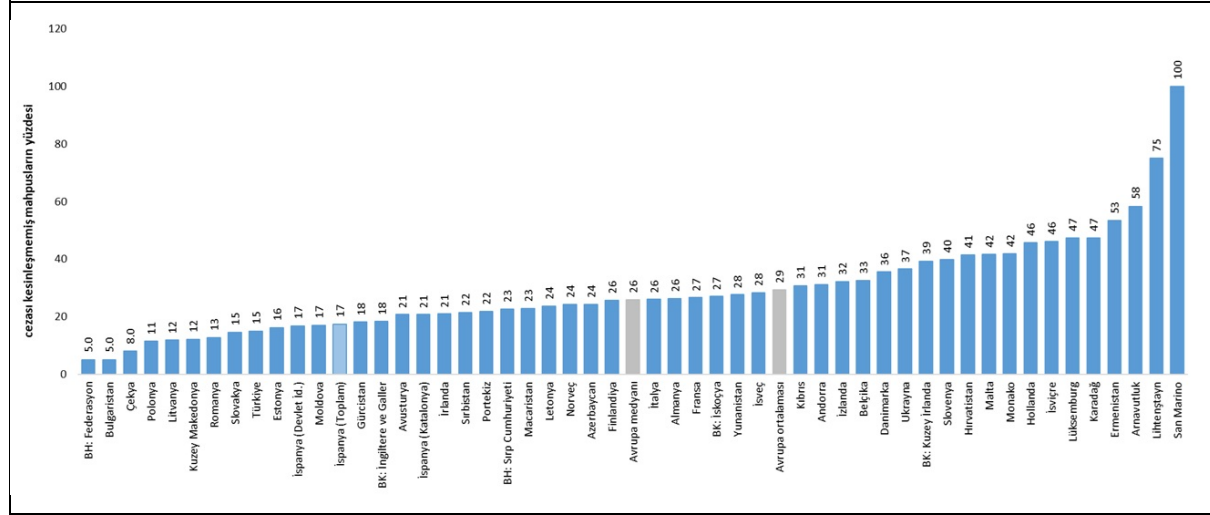
Avrupa'daki bazı araştırmalarının 20. yüzyılın ilk yarısında Amerika Birleşik Devletleri'nde geliştirilen teorik modellere dayanmaya devam etmesi, sorunları daha da karmaşıktır. Bu modeller, devlet destekli nüfus politikaları kapsamında iskan edilen insanların kitlesel göçü bağlamında tasarlanmıştır. Bu tür çerçeveler, dil engelleri, ev sahibi ülkenin yasalarının bilinmemesi, yerel destek bir ağın bulunmaması ve ekonomik savunmasızlık gibi unsurların tümünün, ceza adaleti sistemi ile temas etme olasılığını artırdığını göstermektedir. Ayrıca, kolluk uygulamaları ve kovuşturmalardaki ayrımcılık ve yanlılık, vatandaşlara kıyasla yabancılar için daha yüksek tutuklanma ve hüküm giyme oranlarına yol açabilir.

¹¹ Aebi, M. F. (2005). Immigration et délinquance: Le mythe du conflit des cultures. Bulunduğu yer: Queloz, N. ve ark. (Eds.). *Délinquance des jeunes et justice des mineurs: Les défis des migrations et de la pluralité ethnique*. Staempfli & Bruylant. Aebi, M. F. (2016). Inmigración y delincuencia. Bulunduğu yer: Aebi M. F. ve ark. (2016). *Aspectos esenciales de la Criminología actual* (sf. 64-100). Editorial UOC.

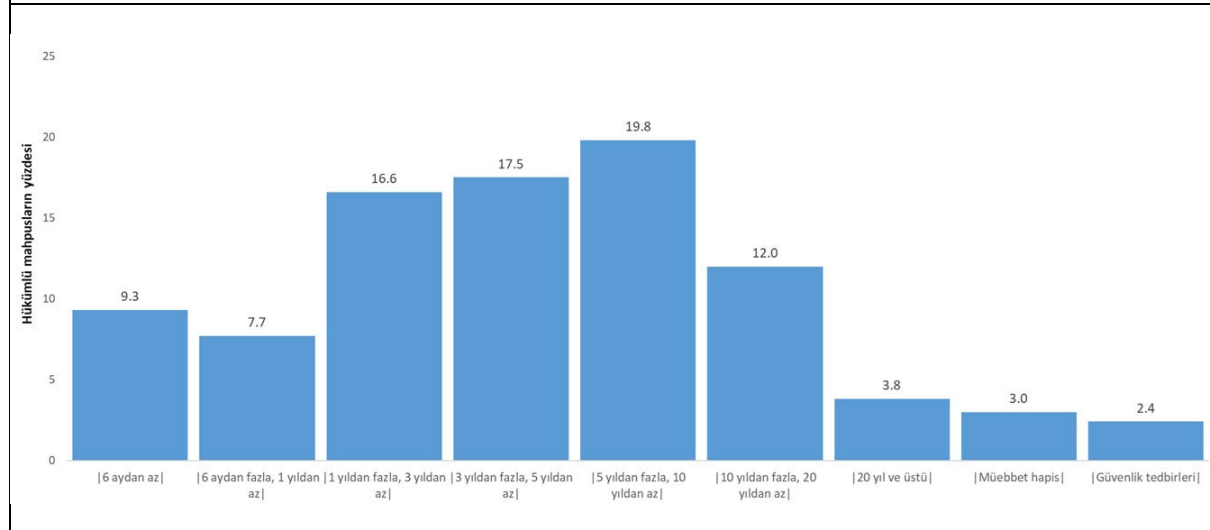
Şekil 4.3. 31 Ocak 2024'te yabancı mahpuslar içinde yasal mukim statüsüne sahip mahpusların yüzdesi (N=17 Hi)

Şekil 5. 31 Ocak 2024'te hapisane nüfusu içinde cezası kesinleşmemiş mahpusların yüzdesi (N=47 Hi)

Şekil 6. 31 Ocak 2024'te hükümlü mahpusların cezanın uzunluğuna göre dağılımı (N=47 Hi)

Bu etkenler, oturma izni alan üçüncü ülke vatandaşlarının yanı sıra belirli gereklilikleri yerine getirdikten sonra diğer üye ülkelere taşınmış olabilecek Avrupa Birliği (AB) vatandaşları dâhil olmak üzere Avrupa'daki bir çok yabancı uyruklu için geçerlidir. Ancak bu durum, düzenli bir hukuki statüye sahip olmayan yabancılar için daha da belirsiz hale gelmektedir. Belgesiz kişiler, nihai bir karar bekleyen sığınmacılar ve sınır dışı etme emirlerine tabi kişiler, yasal istihdam ve konut sağlama konusunda çoğu kez birden fazla engelle karşılaşmaktadır. Bu kişilerin uzun vadeli planlar yapamaması, kısa vadede hayatta kalmalarını sağlayan gayri resmi veya - bazıları yasal, bazıları ise yasa dışı - yüksek riskli faaliyetler bağımlılığını artırmaktadır. Düzensiz giriş veya kalışın suç sayıldığı ülkelerde, bu kişilerin tutuklanma riski daha yüksektir ve bu kişilerin savunmasızlığı, kendilerine karşı işlenen suçları bildirme olasılıklarını azaltmaktadır.

Bu, Avrupa paradoksu olarak adlandırılabilir bir duruma yol açmaktadır. Bir tarafta, AB içindeki hareket serbestliği entegrasyonu, iş gücü hareketliliğini ve kültürler arası alışverişi teşvik etmektedir. Diğer tarafta, son derece hareketli ve hukuki olarak çeşitli nüfusu yönetmesi gereken ulusal hapisane sistemleri için yapısal zorluklar doğurmaktadır. Ekonomik göçü ve Avrupa-ıç i işbirliğini kolaylaştıran aynı altyapı, ulus-ötesi suç şebekeleri tarafından da kullanılabilir. Bu bağlamda, Batı Avrupa ülkeleri, çok çeşitli yabancı uyruklular için hem varış hem de geçiş noktaları haline gelmiş ve hareketliliğin hem birleştirici hem de yıkıcı yönlerinin zorluklarını yüklenmiştir. Bu ikili rol hem ceza politikasını, hem hapisane yönetimini hem de kamu algısını karmaşıklaştırmaktadır.

2.2.4. Mahpusların hukuki tutukluluk statüsü: Tutuklu yargılananlar ve hükümlü mahpuslar arasında ayırım yapılması

Mahpusların önemli bir kısmı yargılanmayı beklemektedir (Şekil 5)

Avrupa genelinde, mahpusların önemli bir bölümü **tutuklu yargılanmaktadır**, yani henüz kesin bir ceza almamıştır. Ortalamada, 31 Ocak 2024 itibariyle mahpusların %29'u bu hukuki statüye sahiptir; bildirimde bulunan hapisane idareleri arasındaki medyan oran ise %26'dır. Bununla birlikte, ulusal oranlar büyük farklılıklar göstermektedir; en az bir milyon sakine sahip ülkelerde hapisane nüfusunun %5'i ile %58'i arasında değişmektedir (Şekil 5). Avrupa Konseyinin terminolojisini benimsenerek, bu mahpuslar **tutukluğa devam eden tutuklular** olarak adlandırılmalıdır (Bakanlar Komitesi Tavsiye Kararı Rec (2006)13); ancak uygulamada bu kişiler çoğunlukla *tutuklu yargılanan mahpuslar*, *tutuklu yargılananlar* veya sadece *tutuklular* olarak anılmaktadır.

En düşük tutuklu yargılama oranları BH Federasyonu ve Bulgaristan'da (her ikisi de %5) kaydedilmiştir, bu ülkeleri Çekya (%8), Polonya (%11) ve Litvanya ve Kuzey Makedonya (her ikisi de %12) takip etmektedir. Yel pazenin diğer ucunda, oranların %45'i aştığı Arnavutluk (%58), Ermenistan (%53) ve İsviçre ve Hollanda (her ikisi de %46) yer almaktadır.

Bölgesel bir örüntü bulunmaması

Hapsetme oranları veya yabancı uyrukluların payı gibi diğer hapisane göstergelerinin aksine, tutuklu yargılama açık bir bölgesel eğilim izlememektedir. Komşu ülkeler arasında bile çarpıcı zıtlıklar bulunabilmektedir: Romanya nispeten düşük (%13) bir tutuklu yargılama oranı bildirmişken, coğrafi ve tarihi olarak yakın bir ülke olan Arnavutluk, Avrupa'daki en yüksek oranı bildirmiştir. Benzer şekilde, Avusturya'daki oran (%21), komşusu İsviçre'deki oranın (%46) yarısından azdır. Bu farklılıklar, ülkelere özgü hukuki ve kurumsal etkenlerin, tutuklu yargılama uygulamalarının şekillendirilmesinde bölgesel bağlamdan daha belirleyici bir rol oynadığını göstermektedir.

Oranların yorumlanması

- Kriminologlar, tutukluğa devam eden tutukluların yüzdesinin yüksek olmasını, hukuk sistemindeki - sıklıkla yavaş mahkeme prosedürleri, kaynak yetersizlikleri, hatta tutuklu yargılamaya ihtiyati tedbirden ziyade cezalandırıcı bir tedbir başvurulması ile ilgili olan - potansiyel verimsizliklerin bir göstergesi olarak algılama eğilimindedir. Ancak bu yorumlar genelleme niteliğindedir; fiili koşullar daha incelikli olabilir ve ülkeye özgü çok çeşitli etkenlerden etkilenebilir. Örneğin, İsviçre gibi yabancı mahpus oranının yüksek olduğu ülkeler, geri dönmeleri riski nedeniyle hukuki ikamet statüsüne sahip olmayan kişileri tutuklu yargılamayı gerekli bulabilir.

Diğer taraftan, tutuklu yargılanan kişilerin yüzdesinin düşük olması, geleneksel olarak, davaların hızlı bir şekilde görüldüğü ve böylece tutuklu yargılanan kişilerin oranının azaldığı verimli bir hukuk sisteminin potansiyel bir göstergesi olarak görülür. Bu aynı zamanda yargılanmayı bekleyen bireyler için hürriyeti bağlayıcı olmayan tedbirlerin tercih edildiği politika ve uygulamaları da yansıtabilir.

Metodoloji: Ulus-arası karşılaştırmalarda dikkatli olunması

Tutuklu yargılama oranları uluslararası ölçekte karşılaştırılırken, temel bir metodolojik sınırlamanın vurgulanması gereklidir: ülkelerin mahpusları sınıflandırma şekilleri farklıdır. Bazı yargı yetkisi alanları tutukluları hüküm giymelerinden hemen sonra "hükümlü" olarak yeniden sınıflandırırken, diğer yargı yetkisi alanları kesin bir hüküm verilerine dek bu kişileri "tutuklu yargılanan" olarak kategorize etmektedir. Bu tanımsal farklılıklar, verileri önemli ölçüde etkilemekte ve titiz bir dikkat gerektirmektedir - SPACE raporundaki Tablo 8, sınıflandırma sistemlerine ilişkin ülkelere özel notlar içermektedir.

2.3. Hükümlü mahpusların özellikleri

Tutuklular ve hükümlü mahpuslar arasında ayrımı belirledikten sonra, şimdi de şu anda çekmekte oldukları cezaların uzunluğunu incelemek için hükümlü mahpuslara odaklanıyoruz.

2.3.1 Ceza uzunluklarının dağılımı (Şekil 6)

Avrupa genelinde hapis cezalarının yapısı, hukuki geleneklerin, ceza felsefelerinin ve siyasi tercihlerin karmaşık bir karışımını yansıtmaktadır. Şekil 6'da gösterildiği gibi, **hükümlü hapisane nüfusu** ceza uzunlukları genelinde eşit dağılıma sahip değildir, daha ziyade **üç ana küme** etrafında yoğunlaşmıştır: **kısa, orta ve uzun vadeli cezalar**.

Ortalamada, hükümlü mahpusların yaklaşık %17'si **bir yıldan az** cezalar çekmektedir. Bu oran, altı aydan az cezaya çarptırılmış %9,3 ve altı ay ile bir yıl arası cezaya çarptırılmış %7,7'yi içermektedir. Yaklaşık %54'lük net bir çoğunluk, **1 ila 10 yıl** arası değişen orta vadeli kategoride yer almaktadır: %16,6'sı 1-3 yıl, %17,5'i 3-5 yıl ve %20'si 5-10 yıl arası cezalar çekmektedir. Son olarak, 10 yıl ve üstün **uzun cezalar**, hükümlü mahpusların **yaklaşık %19'**una karşılık gelmektedir; %12'si 10 ila 20 yıl arası, %3,8'i 20 veya üstü ve %3'ü müebbet hapis cezaları çekmektedir. İlave %2,4'lük bir kısım özel güvenlik tedbirleri kapsamında tutulmaktadır (ancak veri kapsamı ülkelere göre değişmektedir, bu yüzden toplamlar %100 etmeyebilir).

Kısa ceza ikilemi

Özellikle altı aydan az kısa cezaların kullanımı, Avrupa ceza politikasında ihtilaflı bir konu olmaya devam etmektedir. Bu cezaların genel payı nispeten düşük olmakla birlikte, ülkeler arasında önemli farklar mevcuttur. Bu cezaların en fazla Hollanda (%25) ve İsviçre (%21) kullanılmaktadır; Gürcistan, Moldova Cumhuriyeti ve Macaristan ise %1'in altında oranlar bildirmiştir. İskandinav ülkeleri arasında da farklılıklar vardır: Norveç (%11), Finlandiya (%10), Danimarka (%12) ve İsveç (%6,9).

- Kısa süreli cezaların kaldırılması önerisi, birbiriyle çelişen nedenlerle teorik hukukçular ve kriminologlar arasında tartışmalara yol açmıştır. Franz von Liszt (1851-1919) bu cezaları "ara sıra suç işleyenler" için ters etkili görmüş, "İslah edilebilir suçluların" uygun rehabilitasyonu için ise yeterince uzun görmemiştir.¹² Diğer taraftan, 1970'lerden bu yana söz konusu cezaların kaldırılmasını savunanlar, bunların kaldırılmasını öz ü itibarıyla adaletsiz olan bir hapisane sisteminin tasfiyesi için bir adım olarak görmektedir.

Avusturya, Almanya, Yunanistan ve Portekiz dâhil olmak üzere 1970'ler ve 1980'lerde özellikle altı aydan az olan kısa süreli cezaların kullanımını sınırlayan ülkelerden elde edilen ampirik kanıtlar, bir ters tepkiye işaret etmektedir. Hapisane nüfusunda ilk başta yaşanan azalma, hakimlerin daha ağır cezalar vermesi ve bunun sonucunda hapisane nüfuslarının artması ile kısa ömürlü olmuştur.¹³ Bu sonuç, hakimlerin, özellikle tekrar suç işleyen kişilerde olduğu gibi hapsedmenin gerekli olduğunu düşündükleri durumlarda kendilerini daha uzun cezalar vermek zorunda hissetmelerinden kaynaklanır gibi görünmektedir. Medyanın daha sert cezaları savunmadaki rolü de benzer etkiler oluşturabilir.

Bu bulgular, rehabilitasyona ve yeniden entegrasyona yönelik kültürel bir değişimin bulunmaması durumunda, kısa süreli cezaların kaldırılmasının daha uzun süreli cezalara yol açma riskine neden olduğunu göstermektedir.

Uzun süreli cezalar ve müebbet hapis

Yelpazenin yüksek cezaları içeren ucunda, **müebbet hapis** hükümlü hapisane nüfusunun **%3'ünü** oluşturmaktadır. Yaygın inanışın aksine, Avrupa'da müebbet hapis cezaları sürekli ebedi hapis anlamına

¹² Kempe, D. T. (1969). Franz von Liszt und die Kriminologie. Bulunduğu yer: *Franz von Liszt zum Gedächtnis: zur 50. Wiederkehr seines Todestages am 21. Juni 1919* (sf. 260-280). De Gruyter.

¹³ Kuhn, A. (2000). *Detenus: Combien? Pourquoi? Que faire?* Haupt.

gelmemektedir. Şartlı tahliye uygunluk süreleri büyük ölçüde değişmekle birlikte, **tüm ülkeler gözden geçirme ve olası salıverme için mekanizmalar sağlamaktadır.**

- *Müebbet hapis* hakkındaki son bilgi notuna ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesine (AİHS) göre, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, mahpusların hem salıverilme şansı hem de cezalarının gözden geçirilmesi olasılığı bulunduğu sürece müebbet hapis cezasını AİHS ile uyumlu görmektedir¹⁴. Bu nedenle, mahpuslar, SPACE I raporundaki Tablo 11'de müebbet hapis cezaları bildiren ülkelerde, şartlı tahliye ya da af veya merhamet amaçlı gerekçelerle veya idari özel af yoluyla salıverme gibi eşdeğer bir salıverilme mekanizmasına başvurabilecekleri belirli bir azami ceza süresiyle karşı karşıyadır.

Örneğin İsviçre'de, müebbet hapis cezasına çarptırılan bir suçlu, şartlara bağlı olarak 10 veya 15 yıl sonra şartlı tahliye için uygun hale gelmektedir. Benzer hükümler Danimarka (12 yıl), Almanya (15 yıl), İsveç (10 yıl, ancak ceza 10 yıl sonra sabit cezaya çevrilebilir), İtalya (21 veya 26 yıl), Fransa (18 ila 22 yıl), İspanya (25 veya 35 yıl) ve Belçika'da (15, 19 veya 23 yıl) mevcuttur.

Güvenlik tedbirleri

11 H1'den alına verilere göre küçük bir grup - **mahpusların %2,4'ü** - genellikle "tehlikeli suçlular" olarak kabul edilen kişiler için kullanılan **güvenlik tedbirleri** kapsamında tutulmaktadır.

- Güvenlik tedbirleri, bazen ruhsal bozukluklar nedeniyle toplum için yüksek risk oluşturduğu değerlendirilen suçluları (*tehlikeli suçlular*), suç işleyemez hale getirerek veya tedavi ederek gelecekteki suçları önlemeyi amaçlar. Bu tedbirler genellikle belirsiz olmakla birlikte, mevzuat genellikle sonuçta salıvermeye yol açabilecek kontrol mekanizmaları içerir. Bakanlar Komitesinin Üye Devletlere tehlikeli suçlularla ilgili *CM/Rec(2014)3 sayılı Tavsiye Kararı*, bu suçluları Güvenli önleyici tutukluluk ve Önleyici gözetim adları altında ele almaktadır.

Güvenlik tedbirlerinin uygulaması, ülkeden ülkeye değişmektedir. Örneğin Belçika'da, mahkeme tarafından sorumlu tutulamayacağı beyan edilen mahpuslar, hapisane idaresinden ayrı adli psikiyatri merkezlerinde tedavi edilmekte ve toplam mahpus sayısına dâhil edilmemektedir. Buna karşılık, Çekya'nın adli tıp nedenleriyle tutukluluk tesisleri hapisane idaresine bağlıdır ve buralardaki kişiler toplam mahpus sayısına dâhil edilmektedir. Portekiz, sorumlu tutulamayacağı tespit edilen kişilere güvenlik tedbirleri uygulamaktadır; bu kişileri hapisane içinde veya dışında olabilecek psikiyatri kurumlarına veya hastanelere yerleştirmektedir, ancak her iki durumda da bu kişileri hapisane idaresinin sorumluluğu altındaki mahpuslar olarak saymaktadır.

Güvenlik tedbirlerine ilişkin metodolojik not

Güvenlik tedbirleri kapsamında tutulan mahpuslarla ilgili olarak sadece 11 hapisane idaresi rakamlar sağlamış, 17 idare bu kategoride sıfır mahpus olduğunu bildirmiş, kalan ülkeler ise sistemlerinde bu tür tedbirler olmadığını belirtmiştir.

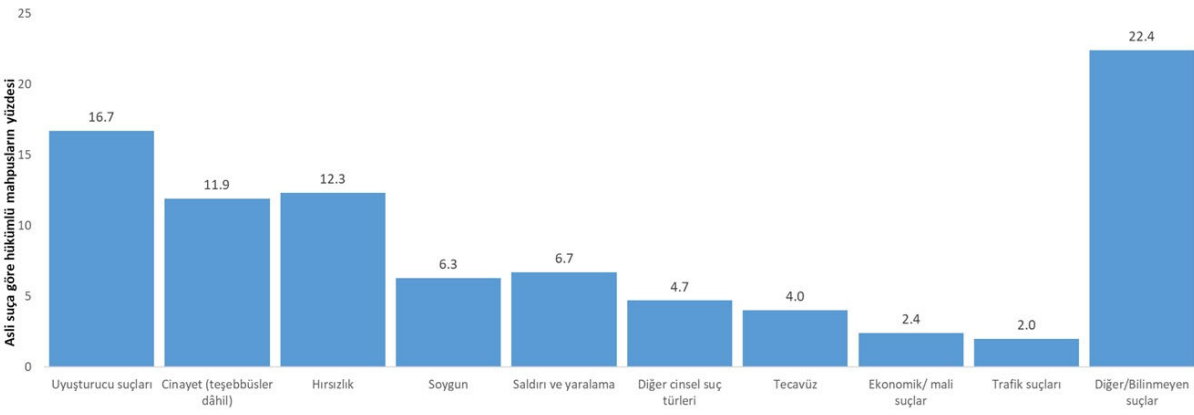
Bununla birlikte "sıfır" mahpus bildiren 17 ülkede bu tedbirlerin gerçekten bulunup bulunmadığı halen belirsizdir. Bazı durumlarda, güvenlik tedbirlerinin yasalarda mevcut olması ancak referans yıl içinde uygulanmamış olması veya bildirilen "0" rakamının "geçerli değil" veya "veri mevcut değil" gibi daha uygun bir cevap yerine kullanılmış olması olasıdır. Bu 17 sistemin gerçekten de söz konusu tedbirlerin hukuken öngörülmediği ülkeler olması halinde, güvenlik tedbirlerine tabi mahpusların gerçek ortalama yüzdesi önemli ölçüde artacak ve söz konusu tedbirlerin mevcut olduğu ve ölçüldüğü sistemler içinde şu anda %2.4 olan oran yaklaşık %6,5'e çıkacaktır.

Güvenlik tedbirleri genellikle tehlikeli olarak sınıflandırılan kişilere yönelik belirsiz süreli tutukluluk türlerine işaret ettiğinden ve bunların yaygınlığı ve yasal gerekçesi Avrupa genelinde büyük ölçüde farklılık gösterdiğinden, bu açıklama önemlidir.

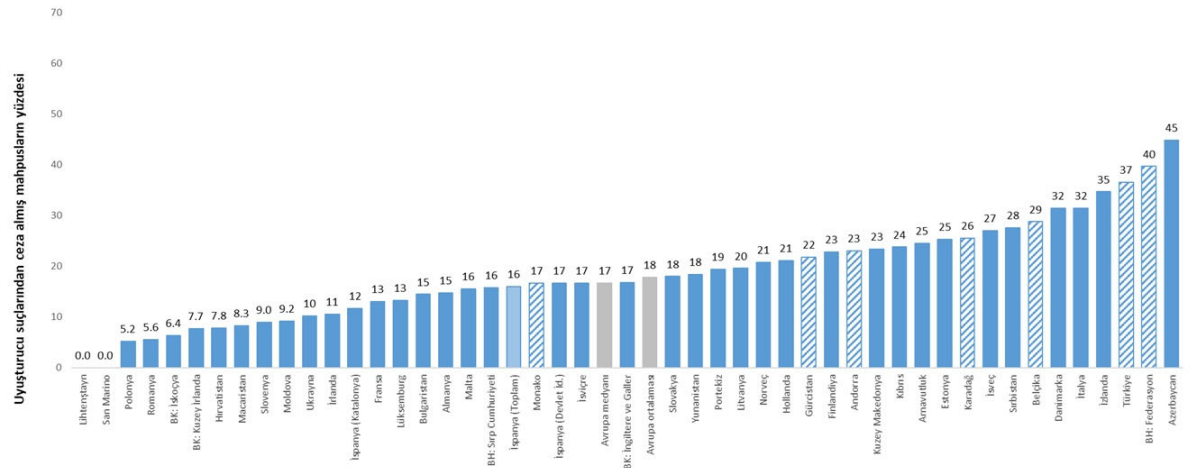
Belçika, Danimarka, İtalya ve İsviçre dâhil olmak üzere bazı ülkeler, her iki tür şiddetli yaptırımı uygulamaktadır: belirsiz süreli güvenlik tedbirleri ve şartlı tahliye imkanı olan müebbet hapis. Dolayısıyla söz konusu yargı yetkisi alanları, uzun vadeli risk yönetimini - Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından belirlenen ve tüm müebbet hapis cezalarının gözden geçirilebilir olmasını ve gerçek bir salıverilme olasılığı sağlamasını gerektiren yükümlülükler dâhil olmak üzere - insan hakları yükümlülüklerine uyum ile dengelemektedir.

¹⁴ <https://rm.coe.int/thematic-factsheet-life-imprisonment-eng/1680ab3b93>.

Şekil 7. 31 Ocak 2024'te hükümlü mahpusların asli suça göre dağılımı, yüzde olarak (N=47 Hİ)

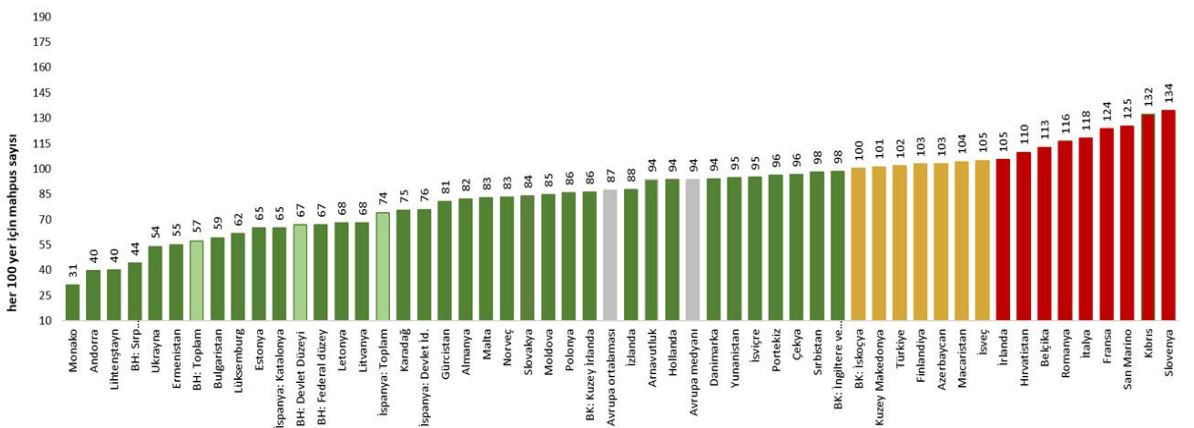

Şekil 8. 31 Ocak 2024'te uyuşturucu suçlarından ceza almış hükümlü mahpusların yüzdesi (N=46 Hİ)

Şekil 8 için not: Asli suç kuralını uygulamayan Hİ'ler mavi şeritlerle gösterilmiştir.

Şekil 9. 31 Ocak 2024'te hapisane yoğunluğu (her 100 hapis yeri için mahpus sayısı) (N=50 Hİ)

2.3.2 Hükümlü mahpusların suç türüne göre dağılımı (Şekil 7)

Kişilerin hapsedilmelerine neden olan suç türleri Avrupa genelinde büyük ölçüde farklılık göstermektedir, ancak bazı kategoriler ulusal hapisane nüfuslarında sürekli olarak baskındır. Asli suça, yani kişinin hüküm giydiği en ciddi suça bağlı olarak, kıta genelinde en yaygın suç olarak beş kategori öne çıkmaktadır: **uyuşturucu suçları (%16,7)**, **hırsızlık (%12,3)**, **teşebbüsler dâhil cinayet (%11,9)**, tecavüz dâhil cinsel suçlar (%8,7) ve saldırı ve yaralama (%6,7). Bu suçları soygun (%6,3), trafik suçları (%2,9), ekonomik ve mali suçlar (%2,4) ve "diğer suçlar" altında gruplanan %22,4'lük bir suç derlemesi izlemektedir (Şekil 7'ye bakın).

- "Diğer suçlar" kategorisinin nispeten düşük oranı, belirli suçların daha seyrek işlenmesi, önleyici veya alternatif tedbirler ve daha az ciddi ihlaller için para cezası veya toplum hizmeti gibi hürriyeti bağlayıcı olmayan yaptırımlara öncelik veren cezalandırma uygulamaları içeren bazı etkenleri yansıtabilir. Ayrıca bazı suçların, bilhassa siber suçların tespit edilmesi, kaydedilmesi ve kovuşturulmasının halen zor olduğu belirtilmelidir. Sonuç olarak bu suçlar, bir siber unsur daha geleneksel suç faaliyeti biçimleri ile ilgili olduğunda bile hapisane istatistiklerinde yetersiz temsil ediliyor olabilir.

Uyuşturucu suçlarının belirginliği (Şekil 8)

Uyuşturucuyla ilgili suçlar şu anda Avrupa'daki en büyük tek hapsedilme kategorisini temsil etmektedir. Asli suç kuralını uygulayan ülkeler arasında, uyuşturucu suçlarından hapsedilmiş mahpusların ortalama oranı **%17'**dir (Şekil 7). **Tüm suçları sayarak** bildirimde bulunan ülkeler dâhil edildiğinde, bu ortalama **%18'e** çıkmaktadır (Şekil 8). Türkiye (%37) ve Belçika (%29) gibi bazı sistemlerde, bu suçlar mahpusların dörtte birinden fazlasına karşılık gelmektedir.

Bu rakamlar, raporlama yöntemleri ışığında yorumlanmalıdır (aşağıya bakın). Belçika, Türkiye, Gürcistan ve Letonya "tüm suçları sayma" kuralını uygulamaktadır, yani tek bir asli suçtan ziyade verilen her cezayı kaydetmektedir. Bu yaklaşım uyuşturucu suçlarının yüzdelerinin daha yüksek olmasına yol açmaktadır, çünkü uyuşturucu dâhil birden fazla ceza alan kişilerin hepsi toplama dâhil edilmektedir. Örneğin, suçlu başına ortalama suç sayısı Belçika'da 2,3 ve Gürcistan'da 1,4'tür.

- Avrupa'da uyuşturucu kullanımının ve kötüye kullanımının yarattığı sorun tüm demografik kesimleri içermekte ve milyonlarca bireyi etkileyerek bu sorunu ceza politikası için muhtemelen en önemli önceliklerden biri haline getirmektedir. Aralık 2020'de, Avrupa Birliği Konseyi, 2023-2025 yılları için üç ana husus etrafında yapılandırılmış yeni bir AB Uyuşturucu Stratejisini kabul etmiştir: uyuşturucu arzını azaltmak, uyuşturucu talebini azaltmak ve zararları azaltmak.¹⁵ Bu strateji, İsviçre'nin 1991'de uygulamaya koyduğu ve 2008'de yapılan bir referandumda İsviçre nüfusunun yaklaşık %70'i tarafından onaylanan "dört ana husus politikası" (kanun yaptırımı, önleme, tedavi ve zarar azaltma) ile son derece uyumludur.¹⁶ Sonuç olarak uyuşturucuyla ilgili suçlarda ve aşırı dozdan ölümlerde görülen azalma, Avrupa ve diğer ülkelerdeki politika yapıcılar için potansiyel bir yol haritası oluşturabilir.

Şiddet suçları ve kamu güvenliği gerekçesi

Birlikte gruplandığında, hükümlü hapisane nüfusunun **yaklaşık üçte birini (%34) şiddet suçları oluşturmaktadır**: cinayet (%11,9), soygun (%6,7), saldırı (%6,3) ve cinsel suçlar (%8,7).

- Demokratik toplumlarda, hürriyetten yoksun bırakma genellikle diğer kişileri ciddi zararlardan koruduğunda veya suçla orantılı bir adalet sağladığında haklı görülmektedir. Her üç mahpustan birinin bir şiddet suçu nedeniyle ceza çekmekte olduğu gerçeği, hapsedilenin en azından prensipte bu gerekçeye göre uygulandığını göstermektedir. Ancak bu bulgu, önemli politika soruları da doğurmaktadır. Hapis cezası öncelikle en tehlikeli suçlulara yönelikse, hapisane nüfuslarını azaltmaya yönelik çabalar daha uygun şekilde şiddet içermeyen suçlardan ceza almış kişilere, yani alternatif yaptırımlardan daha fazla fayda görebilecek bireylere odaklanabilir. Ayrıca bu örüntü, hapisanelerde, şiddet davranışlarını ele almaya ve salıverilme sonrasında yeniden suç işleme riskini azaltmaya yönelik uzmanlık müdahalelerine olan ihtiyacı vurgulamaktadır.

Suçların sınıflandırılmasına ilişkin metodolojik not

Kriminoloji araştırmaları, hükümlü mahpusların suçlara göre dağılımını belirlemek için iki yöntemden birini kullanmaktadır: asli suç kuralı veya tüm suçları sayma kuralı. Asli suç kuralı uyarınca, bir kişinin birden fazla suçtan ceza aldığı durumlarda sadece en ağır suç dikkate alınır. Tipik olarak, bir suçun ağırlığı, kanun tarafından

¹⁵ <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14178-2020-INIT/en/pdf>.

¹⁶ <https://www.bag.admin.ch/bag/en/home/strategie-und-politik/politische-auftraege-und-aktionsplaene/drogenpolitik.html>.

tanımlanan azami cezaya göre değerlendirilir. Bu yaklaşım, mahkumiyete yol açan en ciddi suçları vurgulayarak, mahpuslar arasındaki suç dağılımına düzenlenmiş ancak basitleştirilmiş bir genel bakış sağlar. Ancak, kasıtsız da olsa daha az ağır ama sıklıkla bağlantılı olan suçları yetersiz temsil edebilir.

Öte yandan tüm suçları sayma kuralı, bir bireyin hüküm giydiği tüm suçların ağırlıklarına öncelik verilmeksizin kabul edilmesini içerir. Bu yöntem, hem küçük hem de büyük suçları dikkate alarak, ceza adaleti sisteminin son aşamasında bilinen suç dağılımı hakkında daha bütüncül bir anlayış sağlar. Bununla birlikte, birden fazla suçtan hüküm giymiş bireylerin birden fazla kez sayıldığı *çift sayma* sorununu da ortaya çıkarır.

SPACE I anketi, Avrupa Konseyi üye ülkelerinden, hükümlü mahpusların dağılımını asli suç kuralını uygulayarak sunmalarını istemektedir. Bu yöntem, söz konusu devletlerin çoğu tarafından kendi hapisane istatistiklerinde de yaygın olarak kullanılmaktadır. Ancak, Belçika, Gürcistan, Letonya, Malta, Monako ve Türkiye gibi bazı Hİ'ler bu kuraldan sapmakta ve tüm suçları saymaktadır.

Hapishane nüfusları eğilimleri analiz edilirken, bu farklılıkların anlaşılması önemlidir. Neyin ve nasıl sayıldığını tanımlayan hukuk ve politika çerçeveleri, suçluluk ve ceza şiddeti algılarını önemli ölçüde biçimlendirebilir.

2.4. Hapishane şartları ve kaynaklar

2.4.1 Hapishane yoğunluğu ve aşırı kalabalığı (Şekil 9)

Şekil 9'da, 50 tane Hİ 31 Ocak 2024 tarihindeki hapishane yoğunluklarına göre sıralanmaktadır. Hapishane yoğunluğu, bir hapishane sisteminin ne kadar kalabalık olduğunu gösteren bir ölçüdür. Bu kavram, ceza infaz kurumlarında mevcut olan her 100 yer için mahpus sayısı olarak ifade edilir. Hapishane yoğunluğu 100'den büyük olursa, bu durum mevcut yerlerden daha fazla mahpus olduğu anlamına gelir ve aşırı kalabalığa işaret eder. Diğer taraftan, hapishane yoğunluğu 100'den küçük olursa, bu durum mevcut yerlerden daha az mahpus olduğunu ve hapishane sisteminin aşırı kalabalık olmadığını gösterir.

Hapishanelerin aşırı kalabalığı, Avrupa ceza infaz sistemlerindeki en belirgin zorlanma göstergelerinden biri olmaya devam etmektedir. 31 Ocak 2024 itibarıyla, Avrupa genelinde **ortalama yoğunluk mevcut her 100 yer için 87 mahpustur, medyan değer ise 94 mahpus ile biraz daha yüksektir**. Ortalama ile medyan değerler arasındaki bu fark, ortalamayı yukarı çeken bir kaç aşırı kalabalık sistemin etkisini yansıtmaktadır. Toplamda, **50 hapishane idaresinden 16 tanesi (%32)** belirtilen kapasitelerini aşan mahpus nüfusları bildirmiştir.

Avrupa genelinde aşırı kalabalık haritası

Aşırı kalabalıklaşma, üç ciddilik düzeyi halinde sınıflandırılabilir. **Ciddi aşırı kalabalıklaşma**—her 100 yer için 110'dan fazla mahpus olarak tanımlanır—Slovenya (%134), Fransa (%124), İtalya (%118), Romanya (%116) ve Belçika'da (%113) gözlemlenmektedir. Bu ülkeler eşik değeri önemli bir farkla aşmaktadır ve bölgedeki en ciddi koşullardan bazılarını rapor etmektedir.

İkinci grup **orta derecede aşırı kalabalıklaşma** (%100–110) kategorisine girmektedir ve Hırvatistan (%110), İrlanda (%105), İsveç (%105), Macaristan (%104), Azerbaycan (%103), Finlandiya (%103), Türkiye (%102) ve Kuzey Makedonya'yı (%101) içermektedir. Daha az vahim olmakla birlikte, bu düzeyler yine de günlük hapishane yönetimi ve hizmet sağlama konularında kayda değer zorluklar doğurmaktadır.

Son olarak, girişlerdeki küçük dalgalanmaların sistemleri aşırı kalabalığa itebileceği İskoçya (%100,3), İngiltere ve Galler (%98,3) ve Sırbistan (%97,9) gibi bazı yargı yetkisi alanları tam kapasiteyle veya **tam kapasiteye yakın** çalışmaktadır.

Hapishane kapasitesinin yorumlanmasına ilişkin metodolojik not

Ülkelerin hapishane kapasitesini nasıl tanımladıkları değişiklik gösterdiğinden, hapishane yoğunluğunun uluslararası karşılaştırmalarına dikkatle yaklaşılmalıdır. Başlıca iki tanım şunlardır:

- Orijinal mimari amaca, yani tesisin kaç mahpus barındırmak üzere inşa edildiğine işaret eden tasarım kapasitesi. Bu genellikle en sabit ve uluslararası ölçekte karşılaştırılabilir ölçü olarak kabul edilir. Bazı ülkelerde, ulusal yasalar mahpus başına asgari bir metrekare veya metreküp sağlanmasını öngörür, bu da tasarım kapasitesi ile büyük ölçüde tutarlı olan sonuçlar sağlar.
- Bir hapishanenin mevcut koşullar altında kaç kişi barındırılabilmesine ilişkin idari kararları yansıtan işletme kapasitesi. Bu rakam siyasi, hukuki veya lojistikle ilgili kararlardan etkilenebilir ve geçici yatakları veya acil durum önlemlerini içerebilir.

İşletme kapasitesi uluslararası karşılaştırmalar için daha az güvenilirdir, çünkü aşırı kalabalık görüntüsünü azaltmak için yukarı doğru ayarlanabilir. SPACE I anketi, mevcut olan yerlerde tasarım kapasitesine dayanan

bildirimleri teşvik etmektedir, ancak uygulamada, veri kaynakları karışıktır ve hesaplama yöntemi her zaman şeffaf değildir.

2.4.2. Hapishane personeli kaynakları (Şekil 10)

Şekil 10, 49 Avrupa Hİ'sindeki mahpus-personel oranlarını göstermektedir. Bu, her bir personel üyesinin sorumlu olduğu mahpus sayısını temsil etmektedir. Personel seviyeleri hapishane operasyonlarının kritik bir bileşenidir, sadece günlük işleyişi değil, hem mahpuslar hem de personel için uzun vadeli sonuçları etkilemektedir. 2024 SPACE I verileri (Şekil 10), **personel-mahpus oranlarının** Avrupa genelinde önemli ölçüde farklılık sergilediğini göstermektedir. **Ortalama oran, personel üyesi başına 1,6 mahpustur, medyan değer ise 1,5** ile biraz daha düşüktür. Bununla birlikte, aralık oldukça geniştir; yüksek kaynaklara sahip sistemlerde **personel üyesi başına 0,3 mahpus** düşerken, kaynakları ciddi derecede zorlanan sistemlerde **personel başına 3,6 mahpusa** kadar çıkmaktadır.

Çelişen modeller: Personel uç noktaları

Sistemlerin muhtemelen **yetersiz personele** sahip olduğu yelpazenin üst ucunda **Türkiye (personel başına 3,6 mahpus)**, **Sırbistan (2,7)**, **Polonya (2,6)**, **Yunanistan(2,2)** ve **Moldova Cumhuriyeti (2,2)** yer almaktadır. Buna karşılık **Sırp Cumhuriyeti (0,7)**, **Hollanda (0,8)**, **Norveç (0,8)** ve **İsveç (0,8)** yeterli personele sahip sistemlerin örneklerini oluşturmaktadır; bu ülkelerde daha bireysel denetim ve muamelenin mümkün olduğunu varsaymak mantıklı görünmektedir.

Oranların ayrıştırılması

Personel kategorilere göre incelendiğinde, önemli ayrımlar ortaya çıkmaktadır. Avrupa genelinde, **medyan genel personel oranı, personel başına 1,5 mahpustur**. Ancak sadece **infaz koruma personeli** dikkate alındığında, medyan değer **personel başına 2,4 mahpusa** çıkmaktadır. Daha dar anlamda **güvenlik-odaklı infaz koruma personeline** odaklanıldığında, oran daha da artarak her **güvenlik görevlisi başına 3,2 mahpusa** çıkmaktadır.

- Bu ayrımlar sadece nicel farkları değil, aynı zamanda sistemlerin personel rollerine nasıl öncelik verdiğine - denetime mi, rehabilitasyona mı yoksa idari desteğe mi - ilişkin nitel farkları da vurgulamaktadır. Aynı zamanda, personel hapishane bütçelerinin en büyük bileşenidir ve bu nedenle hem siyasi hem de mali kısıtlamalara tabidir.

Yüksek hapsetme oranlarına sahip ülkeler çoğu kez daha yüksek mahpus-personel oranları bildirmektedir, bu da aşırı kalabalık sistemlerin aynı zamanda nüfuslarını etkin bir şekilde yönetmek için gerekli kaynaklara sahip olmadıkları bileşik bir etkiyi göstermektedir. Ancak, bu korelasyon kayda değer olmakla birlikte, nedensel sonuçlar çıkarma konusunda dikkatli olmak gereklidir. Düşük bir oran iyi dengeli bir sisteme veya yeniden suç işleme eğilimini azaltan başarılı rehabilitasyon programlarına işaret edebilir. Bu sadece düşük mahpus nüfusu nedeniyle yeterli personel sayısı veya yüksek mahpus nüfusu nedeniyle yetersiz personel sayısı anlamına gelmez.

Hapishane personeline ilişkin metodolojik not

Hapishane personeli oranları karşılaştırılırken, hapishane personelinin farklı ülkelerdeki değişen tanımlarını ve sınıflandırmalarını dikkate almak çok önemlidir. Personel üyesi terimi, güvenlik personelinin sağlık hizmetleri, eğitim veya rehabilitasyon programı koordinasyonu sağlayanlara ve idari görevleri yerine getiren bireylere kadar bir dizi rolü kapsayabilir. Sonuç olarak, infaz koruma personeli ile infaz korumayla görevli olmayan personel arasındaki oranlar, Hİ'ler arasında büyük farklılıklar gösterebilir. Ayrıca, infaz koruma personeli arasında bazı kişiler yalnızca infaz koruma görevlerine odaklanabilir, diğerleri ise ek sorumluluklar da üstlenebilir.

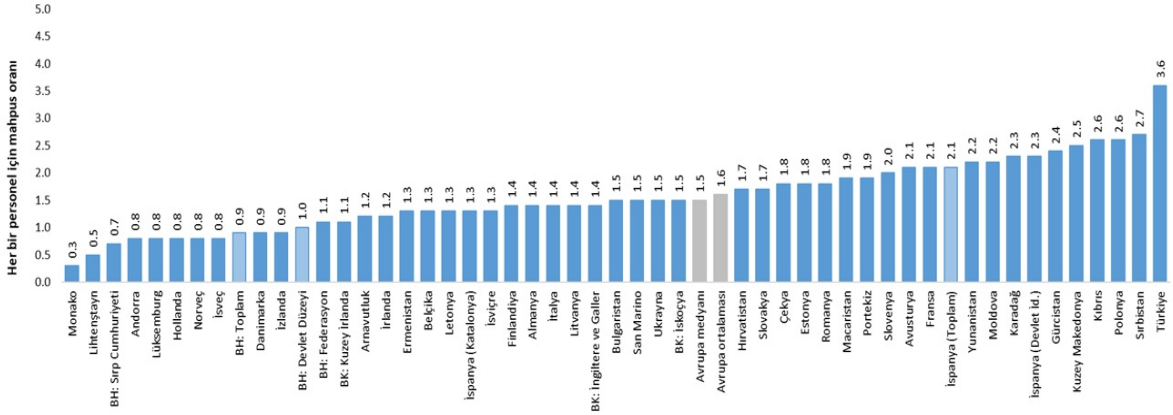
3. 2023 yılı için akış göstergeleri

3.1. 2023 yılında ceza infaz kurumlarına girişler

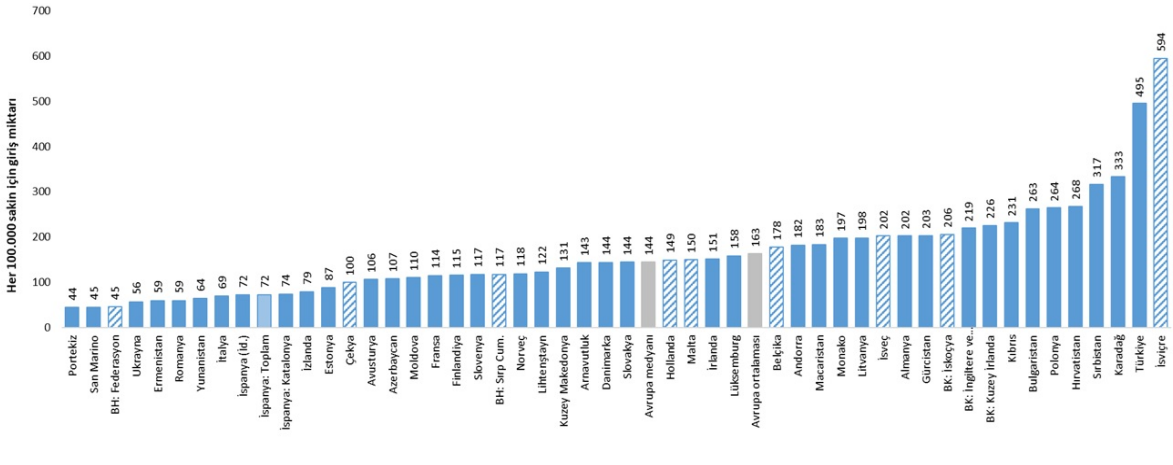
Hapishanelere girişlerin anlaşılması

Hapishanelere girişler, ceza infaz kurumlarına - yeni bir tutukluluk döneminin başlangıcına işaret eden - girişlerin sayısını yansıtır. Bu sayı, 2023 yılı boyunca gerek tutuklu yargılama gerekse bir cezanın çekilmesi için yeni hapsedilen tüm kişileri içerir, ancak kurumlar arası nakilleri içermez. Önemli bir nokta, bir kişinin salıverilmesi ve ardından aynı yıl içinde tekrar giriş yapması durumunda, her bir sefer ayrı olarak sayılır. SPACE I metodolojisi tarafından oluşturulan bu tanım, bazı istisnalar olsa da, ülkeler genelinde tutarlılık sağlamaktadır.

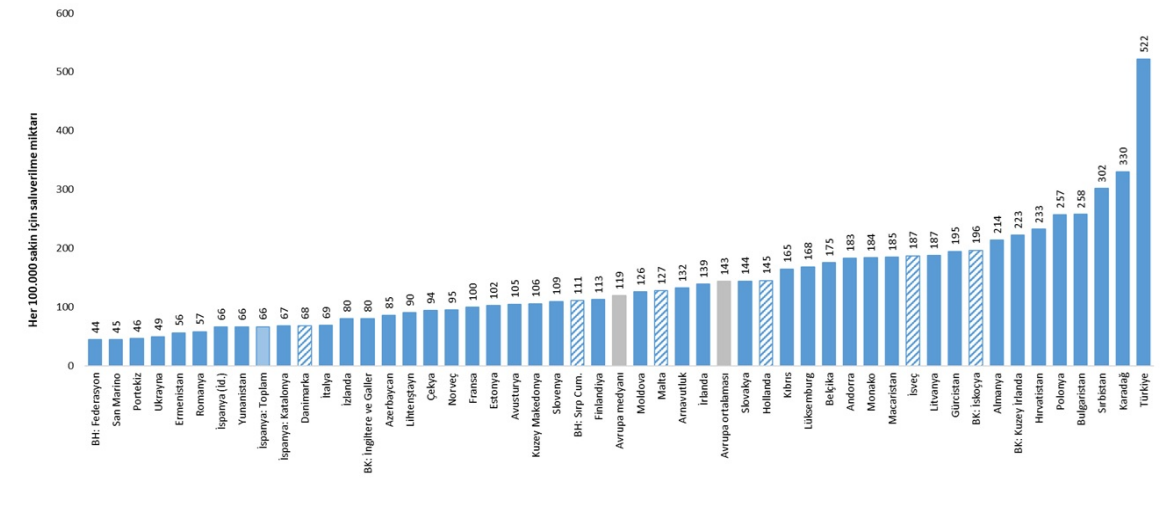
Şekil 10. 31 Ocak 2024'te her bir hapisane personeli üyesi için mahpus oranı (N=49 Hi)

Şekil 11. 2023 boyunca her 100.000 sakin için ceza infaz kurumlarına giriş miktarı (N=49 Hi)

Şekil 12. 2023 boyunca her 100.000 sakin için ceza infaz kurumlarından salıverilme miktarı (N=48 Hi)

Temel giriş istatistikleri (Şekil 11)

49 hapishane idaresi (Hİ'ler) genelinde **hapishanelere** toplam **1.328.118 giriş** kaydedilmiştir. **Ortalama giriş miktarı her 100.000 sakin için 163 giriş, medyan değer ise 144 giriş** olmuştur. Aradaki fark önemli düzeydedir: en düşük miktar 100.000 sakin başına **44** olurken, en yüksek miktar Avrupa genelinin **11 katı farka** işaret eden **495** olmuştur.

Bununla birlikte, bazı durumlarda **karşılaştırılabilirlik sınırlıdır**. Dokuz Hİ, ulus-arası karşılaştırmaların güvenilir olmasına yol açan, SPACE I standardından farklı tanımlar kullanmaktadır. Bunlar İsviçre, İskoçya, İsveç, Belçika, Malta, Hollanda, Çekya ve Bosna Hersek'in her iki hapishane idaresini içermektedir. Bu ülkeler karşılaştırmalı analizlere dâhil edilmemiştir ve Şekil 11'de çizgili bir desenle görsel olarak işaretlenmiştir.

Yelpazenin üst ucunda, 2023 yılındaki en yüksek kabul miktarını her 100.000 sakin için 495 girişle Türkiye bildirmiştir. Bunu 316 girişle Sırbistan, 268 girişle Hırvatistan ve 264 girişle Polonya izlemiştir; bu ülkelerin tümü Avrupa ortalamasına kıyasla kayda değer ölçüde yüksek hapis giriş düzeyleri sergilemektedir. Buna karşılık, bazı ülkeler dikkate değer ölçüde düşük kabul miktarları bildirmiştir. En düşük miktarı her 100.000 sakin başına sadece 44 girişle Portekiz kaydetmiş, bu ülkeyi Ukrayna (56), Ermenistan (59), İtalya (69) ve İspanya (72) izlemiştir. Bu uçlar arasındaki fark, sadece farklı ceza adaleti politikalarını değil, aynı zamanda hapis cezasının yargı yetkisi alanları genelinde nasıl kullanıldığını şekillendiren daha kapsamlı toplumsal, kurumsal ve demografik farklılıkları göstermektedir.

Bölgesel örüntüler ve dikkate değer istisnalar

Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin daha yüksek giriş miktarları bildirmeye eğilim gösterdiği, **Batı Avrupa ülkelerinin ise daha düşük rakamlar** bildirdiği genel bir örüntü ortaya çıkmaktadır. Yine de, kayda değer bazı istisnalar mevcuttur. Örneğin Ermenistan, Doğu Avrupa'da bulunmasına rağmen en düşük miktarlardan birini kaydetmiştir, bu da coğrafyanın dışındaki bazı etkenlerin etkili olduğunu göstermektedir. Benzer şekilde, Ukrayna'daki düşük miktar büyük ölçüde devam eden savaşa bağlanmaktadır; bu savaş adli işlemleri kesintiye uğratmakta ve mahkeme kovuşturmalarını yavaşlatmaktadır.

Suç, Adalet Sistemleri ve Girişler: Karmaşık Bir İlişki

- Okuyucular, hapis giriş miktarlarının suç oranlarına, ceza adaleti sisteminin etkinliğine ve hatta genel hapis nüfusunun büyüklüğüne doğrudan karşılık gelmediğini akılda tutmalıdır. Hem yüksek giriş miktarlarına hem de yüksek bir hapis nüfusuna sahip Türkiye veya her iki miktarın da düşük olduğu Norveç gibi bazı ülkeler iç tutarlılık gösterse de, diğer ülkeler çelişen örüntüler sergilemektedir. Örneğin İspanya ve Portekiz, muhtemelen daha yüksek ortalama ceza uzunlukları veya hapis cezasına alternatiflerin kısıtlı kullanımı nedeniyle düşük giriş miktarlarına ancak medyan değer üzerinde hapis nüfuslarına sahiptir.

COVID-19 kapanmaları, hapis girişlerin daha kapsamlı suç eğilimlerini - ancak sadece uç koşullar altında - yansıtmaya potansiyelini vurgulamıştır. 2020 kapanma dönemleri sırasında, sokaklardaki suçlar büyük oranda düşmüş¹⁷, bu da neredeyse hemen özellikle tutuklu yargılanan kişilerle ilgili olarak hapis girişlerdeki bir azalmaya yansımıştır¹⁸. Bu etkileşim, ani ve büyük ölçekli toplumsal aksamaların ceza adaleti sisteminin işleyişini nasıl doğrudan etkileyebileceğini vurgulamaktadır.

Bunun haricinde, Avrupa'daki kesitsel araştırmalar tutarlı bir şekilde hapis oranları ile cinayet oranları arasında bir korelasyon olduğunu göstermiştir; yani en yüksek cinayet oranlarına sahip ülkeler aynı zamanda en yüksek hapis nüfusu miktarlarına sahip ülkeler arasında olma eğilimindedir ve bunun tersi de geçerlidir.¹⁹

¹⁷ Nivette, A. E. ve ark. (2021). COVID-19 evde kal kısıtlamalarının suç üzerindeki etkisinin küresel bir analizi. *Nature Human Behaviour*, 5(7), 868-877.

¹⁸ Aebi, M. F. & Tiago, M. M. (2020a). *Salgın Zamanında Avrupa'da Mahpuslar ve Hapishaneler: COVID-19'un hapis nüfusları üzerindeki kısa vadeli etkisi üzerine bir değerlendirme*. Series UNILCRIM 2020/3. Avrupa Konseyi ve Lozan Üniversitesi.

Aebi, M. F. & Tiago, M. M. (2020b). *Salgın Zamanında Avrupa'da Mahpuslar ve Hapishaneler: COVID-19'un hapis nüfusları üzerindeki orta vadeli etkisi üzerine bir değerlendirme*. Series UNILCRIM 2020/4. Avrupa Konseyi ve Lozan Üniversitesi.

¹⁹ Lappi-Seppälä, T. (2011). Avrupa'da hapsedmenin açıklanması. *European Journal of Criminology*, 8(4), 303-328.

Aebi, M. F., Linde, A., & Delgrande, N. (2015). Batı Avrupa'da Hapsedme ile Suç Arasında Bir İlişki Var mı? *European Journal on Criminal Policy and Research*, 21(3), 425-446.

3.2. 2023 yılında ceza infaz kurumlarından salivermeler

Hapishanelerden salivermelerin anlaşılması

SPACE I anketinde, ceza infaz kurumlarından çıkışlar salivermeler, ölümler ve firarlar şeklinde sınıflandırılmıştır. Bu tür çıkışlar aynı sayma birimi (örneğin bireyler ve vakalar) kullanılarak kaydedilmiş olmayabilir, ancak ölümlerin ve firarların toplamının kaydedilen tüm çıkışların %1'inden daha azına karşılık geldiği açıktır. Pratikte, Avrupa'da hapishaneden çıkışlar neredeyse tamamen salivermelerden oluşmaktadır. Bu nedenle, aşağıdaki analiz sadece bu kategoriye odaklanmaktadır.

Temel saliverme istatistikleri (Şekil 12)

Katılan 49 hapishane idaresi genelinde, ortalama saliverme miktarı her 100.000 sakin için 143'tür, medyan değer ise 119 ile biraz daha düşüktür. Bu rakamlar ülkeler arasındaki büyük farklılıklar olduğunu yansıtmaktadır, ancak aynı zamanda kıta genelinde hapishaneden çıkışların nispeten istikrarlı olduğunu göstermektedir. Bununla birlikte, hapishaneden salivermelere ilişkin uyumsuz tanımları nedeniyle İskoçya, İsveç, Hollanda, Danimarka, Malta ve Bosna Hersek'teki altı hapishane idaresinden gelen veriler karşılaştırılmalı analize dâhil edilmemiştir. Bunlar, Şekil 12'te uygun biçimde belirtilmiştir.

Girişler ve salivermeler arasındaki denge

Çoğu ülkede, giriş ve saliverme miktarları oldukça yakındır. Bu genel denge, hapishane nüfuslarının zaman içinde sabit olduğuna, girişlerin çıkışlarla etkin bir biçimde eşleştiğine işaret etmektedir. Ayrıca, birçok sistemin sık devir oranına rağmen sabit bir nüfus sağlayarak yüksek kısa süreli tutukluluk hacimlerini yönettiğini göstermektedir.

Giriş ve saliverme miktarları arasındaki farklılıklar, hapishane nüfuslarında önemli değişimlere işaret edebilir. Mantıksal olarak, girişler salivermelerden fazla olduğunda hapishane nüfusu artma eğilimi gösterir; buna karşılık salivermeler girişleri aştığında, nüfus azalır. Bu dinamik, kamu sağlığı önlemlerinin sadece yeni girişlerde bir düşüşe yol açmakla kalmayıp aynı zamanda birçok ülkeyi erken salivermeleri hızlandırmaya sevk eden 2020 COVID-19 kapanmaları sırasında açıkça gözlemlenmiştir. Olağan mahpus akışını bozan şey salgının kendisi değil, salgına karşı uygulanan kısıtlayıcı önlemler, özellikle de kapanmalar olmuştur.

Sistem Dinamikleri

Hem girişler hem de salivermeler için ülke sıralamalarındaki genel benzerlik, Avrupa hapishane sistemlerinin çoğunun istikrarlı bir dinamik içinde işlediğini teyit etmektedir. Bu örüntünün istisnaları çoğunlukla sistemsel reformları, harici aksamaları veya cezalandırma ve şartlı tahliye uygulamalarındaki değişimleri yansıtmaktadır. Bu nedenle, hapishane giriş ve çıkış akışının izlenmesi, Avrupa'daki ceza infaz sistemlerinin sadece boyutunun değil, aynı zamanda işleyişinin ve ihtiyaca cevap verebilirliğinin anlaşılması için önemlidir.

3.3. Ortalama hapis uzunluğu (Şekil 13)

Kişilerin parmaklıklar ardında ne kadar süreyle kaldığının anlaşılması, Avrupa genelindeki hapishane dinamiklerinin yorumlanması açısından önemlidir. SPACE I anketinde bunu tahmin etmek için kullanılan ölçü, hem cezalandırma uygulamalarına hem de ceza adaleti sisteminin genel işleyişine ilişkin içgörü sağlayan **Ortalama Hapis Uzunluğu Göstergesidir (IALI)**.

- Araştırmalar, uzun süreli tutuklulukların genellikle bir ceza adaleti sisteminin cezalandırıcılığı veya yavaşlığı ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Hızlı ceza adaleti sistemlerinde ceza prosedürü kısadır; daha az cezalandırıcı ceza adaleti sistemleri ise daha kısa cezalar verme ve mahpusların özgür bırakılmasını kolaylaştırma eğilimi göstermektedir. Ayrıca, hapishane nüfusu miktarlarını azaltmaya yönelik etkili bir yaklaşımın, hapsedme süresini azaltmak olduğu konusunda bir mutabakat mevcuttur.

SPACE anketi, referans yıl (2023) boyunca *ceza infaz kurumlarında geçirilen gün sayısını* sormaktadır; bu sayı her mahpus tarafından herhangi bir ceza infaz kurumunda geçirilen günlerin toplamına karşılık gelmektedir (uygulamada, çoğu ülke kalınan gecelerin sayısını saymaktadır). Bu sayı 365'e (artık yıllarda 366'ya) bölündüğünde, söz konusu yıldaki *ortalama mahpus sayısı* elde edilir. Bu iki ölçü birleştirilerek ortalama hapis uzunluğu göstergesi (IALI) elde edilebilir. Bununla birlikte, bazı ülkeler ceza infaz kurumlarında geçirilen gün sayısına ilişkin veriler sağlamadığından - veya güvenilir görünmeyen bir rakam sağladığından - demografide uygulanan durağan nüfus modeli kullanılarak ortalama hapis uzunluğuna ilişkin alternatif bir gösterge tahmin edilebilir. Bu modele göre, stok, akış ile uzunluğun çarpımıdır. Eşitliğin bölme özelliği uygulandığında, bu, uzunluğun (31 Ocak 2024'teki) stokun (2023'teki) giriş akışına bölümü olduğu ve ay

cinsinden ifade etmek için 12 ile çarpılması anlamına gelir (daha fazla ayrıntı için SPACE I, Bölüm E'ye bakın). Bu gösterge bir tahmin niteliğinde kalmaya devam etmektedir ve stok için sayma birimi kişi, akış için ise giriş olduğundan dikkatli bir şekilde yorumlanmalıdır. Bununla birlikte bu gösterge, bir yandan daha fazla sayıda Hİ'nin dâhil edilmesine izin verirken diğer yandan orijinal formülle elde edilen tahminlere genellikle oldukça yakın tahminler sağlamaktadır. Örneğin bu yıl, orijinal formüle göre IALI 9,9 ay olarak, stok ve akışa dayalı formüle göre ise 11,3 ay olarak hesaplanmıştır.

Şekil 13, 2023 yılında, stok-akış yöntemi kullanılarak hesaplanan Avrupa genelindeki **ortalama hapis uzunluğunun 11,3 ay olduğunu** göstermektedir. Ancak **medyan değer 8,7 ay ile kayda değer ölçüde daha düşüktür**. Bu farklılık, önemli ölçüde uzun ortalama hapis uzunluğuna sahip az sayıda ülkenin genel ortalamayı yukarı çektiği pozitif çarpık bir dağılımı göstermektedir. Bu itibarla, medyan değer kıta genelindeki tipik hürriyeti bağlayıcı ceza deneyiminin daha doğru bir görünümünü sağlamaktadır.

Tekrar belirtmek gerekirse, İsviçre, İskoçya (BK), İsveç, Belçika, Malta, Hollanda, Çekya ve Danimarka ile Bosna Hersek'in tüm hapisane idareleri (IALI'yi tahmin etmek için kullanılan) akış tanımları SPACE I'deki tanım ile uyumlu olmadığından çizgili bir desenle gösterilmiştir. Sonuç olarak, bu ülkelerin tahmini hapis süreleri diğer hapisane idarelerinin hapis süreleri ile karşılaştırılabilir değildir (SPACE I, Tablo 22'ye bakın).

İki yılı aşan en uzun ortalama tutukluluk süreleri Portekiz (31,1 ay), Azerbaycan (29,7 ay), Moldova Cumhuriyeti (25,6 ay) ve Romanya'dadır (25,5 ay). Buna karşılık, Bulgaristan (3,9), Almanya (4,2), Hırvatistan (5,2) ve Kuzey İrlanda (5,2) altı ayın altında kısa ortalama kalış süreleri bildirmiştir.

Bu verilerden net bir bölgesel örüntü çıkmamaktadır. Orta, Doğu ve Akdeniz'e kıyısı olan Avrupa ülkeleri genelinde hem kısa hem de uzun ortalama tutukluluk sürelerine sahip ülkeler bulunmaktadır. Ayrıca, komşu ülkeler çoğu kez önemli farklar sergilemektedir; bu da ulusal politika seçenekleri ve hukuki geleneklerin coğrafyadan daha önemli olabileceğini vurgulamaktadır.

- Daha kapsamlı ceza infaz politikası açısından, veriler önemli bir içgörü sağlamaktadır: kısa ortalama tutukluluk süreleri, daha düşük hapisane nüfusu miktarlarıyla ilişkili olma eğilimindedir. Bu kesin bir kural değildir, istisnaları mevcuttur; ancak söz konusu ilişki, hapisanelerin aşırı kalabalıklaşmasını yönetmeye yönelik bir araç olarak ceza uzunluğunun önemini vurgulamaktadır. Özellikle şiddet suçları işlememiş olan ve düşük riskli suçlular için ceza uzunluklarının azaltılması, hapsedme oranlarının düşürülmesi için güçlü bir araç olabilir.

Sonuç olarak, ortalama hapis uzunluğu bir ceza adaleti sisteminin hem (cezalandırmanın şiddeti açısından) cezalandırıcılığını hem de (davaların ne kadar hızlı çözüme kavuşturulduğu açısından) etkililiğini yansıtır. Bu yüzden, ceza infaz sonuçlarını iyileştirmek veya aşırı kalabalıklaşmayı azaltmak isteyen ülkeler, anlamlı reformlar gerçekleştirmeyi amaçlıyorsa her iki hususu da - cezalandırma çerçeveleri ve yargılama hızı - ele almalıdır.

3.4. Devir oranı

Devir oranlarının anlaşılması (Şekil 14)

Hapis devir oranı, bir hapisane sisteminin nüfus hareketliliği hakkında içgörü sağlar. Bu oran, 31 Ocak 2023 tarihindeki stok ile yıl boyunca yapılan tüm girişlerin toplamı olarak tanımlanan potansiyel salıvermelerin 2023 yılında fiilen gerçekleşen yüzdesini ölçer. Diğer bir deyişle, sistemin hapisane nüfusunu ne kadar etkili bir biçimde işlediğini yansıtır.

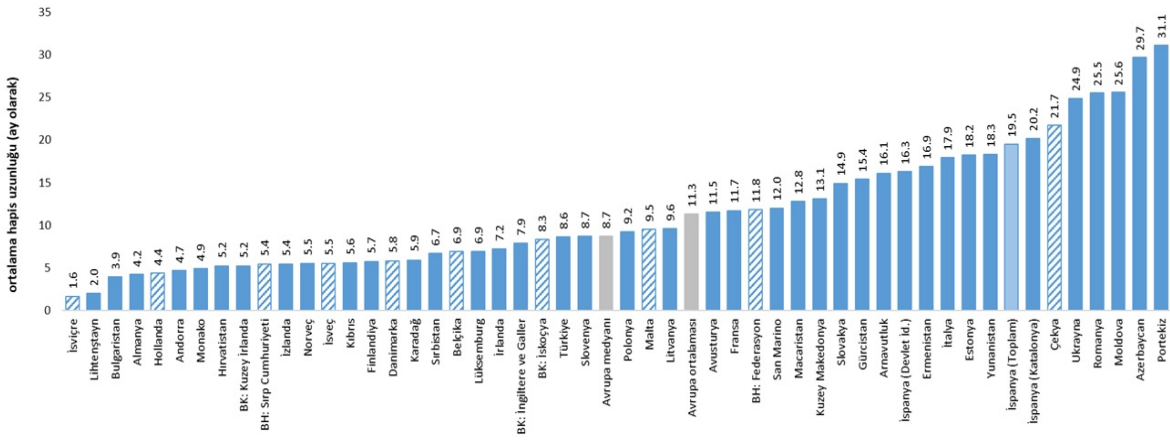
2023 yılında, Avrupa'daki ortalama devir oranı %52,3 olmuş, medyan değer ise %51,8 ile neredeyse aynı düzeyde gerçekleşmiştir. Bu rakamlar, kıta genelinde hapisane sistemlerinin yıl boyunca hapisanelerde bulunan veya hapisanelere giriş yapan kişilerin yaklaşık yarısını salıverdiğini göstermektedir.

Sonuçların yorumlanması

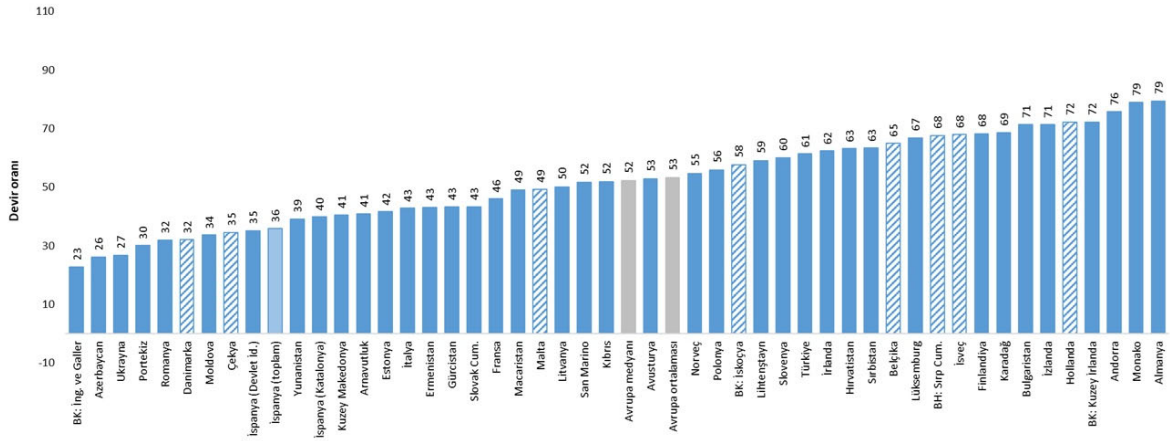
%50'nin üzerindeki bir devir oranı, genellikle nispeten kısa kalış sürelerine ve etkili bir dava kovuşturmasına sahip dinamik bir sisteme işaret eder. Yüksek devir oranına sahip ülkeler, hapisane nüfusu sürekli olarak yenilendiğinden aşırı kalabalıklaşma ile ilgili daha az baskı yaşama eğilimindedir.

Buna karşılık, %50'nin altındaki oranlar daha yavaş bir akıma işaret eder. Bu sistemlerin özellikleri daha uzun ortalama kalış süreleri, mahkeme prosedürlerinde gecikmeler veya kısıtlayıcı salıverme politikaları olabilir. Düşük bir devir oranı, zaman için mahpusların birikmesine yol açarak aşırı kalabalıklaşma ve sistemin ihtiyaca cevap verebilirliğinin azalması ile sonuçlanabilir. Bu bağlamda, devir oranı, kapasite zorlanmaları için bir erken uyarı işareti görevi görmektedir.

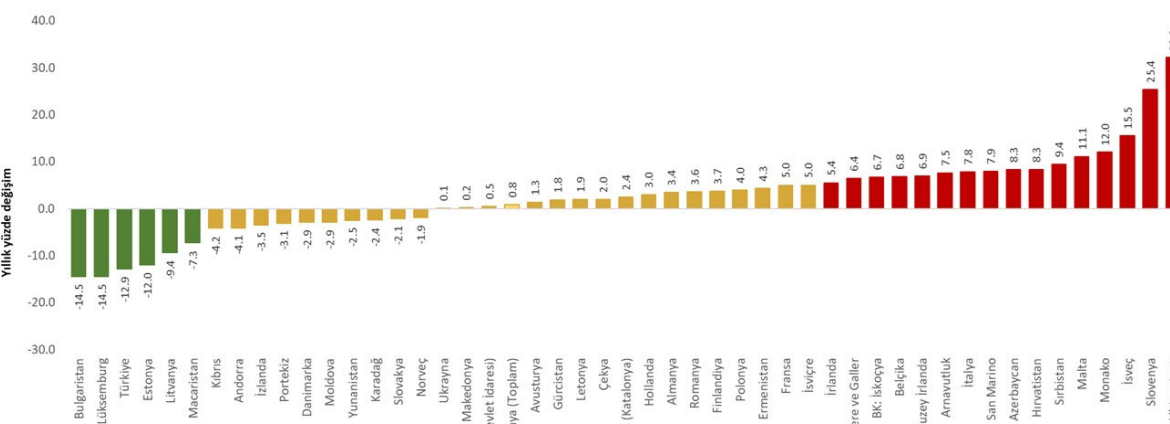
Şekil 13. 2023 yılında ortalama hapis uzunluğu; mahpus stok ve akışına bağlı olarak (N=49 Hi)

Şekil 14. 2023 yılında devir oranı (N=47 Hi)

Şekil 15: Hapishane nüfusu miktarlarında yıllık yüzde değişim: 2023'e kıyasla 2024 (N=48 Hi)

Ulus-arası karşılaştırmalar, bu yorumu desteklemektedir. En düşük devir oranlarına sahip ülkeler, genellikle en yüksek hapisane nüfusu miktarlarına sahip ülkelere karşılık gelmektedir. Bu ilişki, girişlerden ziyade uzun hapis sürelerinin belirli yargı yetkisi alanlarındaki yüksek hapsedme oranları için nasıl temel bir etken olduğunu vurgulamaktadır.

Metodolojik hususlar

Doğru ulus-arası analizler sağlamak amacıyla, girişler veya salıvermeler için standart dışı tanımlar kullanan ülkeler hariç bırakılmıştır. Bu yargı yetkisi alanları Şekillerde çizgili desenlerle işaretlenerek raporun diğer kısımları ile tutarlılık sağlanmıştır.

3.5 Akış göstergelerinin entegre bir analizine doğru

Akış denklemi

Bir hapisane nüfusunun dinamiklerinin anlaşılması, üç temel unsurun dikkate alınmasını gerektirir: sisteme kaç kişinin giriş yaptığı (girişler), ne kadar hapiste kaldıkları (kalış uzunluğu) ve kaç kişinin salıverildiği (salıvermeler). Bu unsurların etkileşimi, bir hapisane nüfusunun arttığını mı, azaldığını mı, yoksa aynı mı kaldığını belirler.

Bu ilişki, aşağıdaki basit formüller yoluyla ifade edilebilir:

- **Hapishane nüfusu** = Girişler × Ortalama kalış uzunluğu
- **Devir oranı** = Salıvermeler ÷ (Stok + Girişler)
- **Denge** = Girişler – Salıvermeler

Hapishane sistemlerinin tipolojileri

Bu göstergelere dayalı olarak, Avrupa hapisane sistemleri birkaç operasyonel tür halinde sınıflandırılabilir:

- **Yüksek akışlı sistemler**, örnekleri Almanya ve Hollanda'da bulunan bu sistemler, yüksek giriş ve salıverme miktarlarını kısa ortalama kalış süreleri ile birleştirir. Bu sistemler hareketlidir ve yüksek bir devir oranına sahiptir, böylece sınırlı bir kapasite ile bile etkili bir nüfus yönetimine olanak verir.
- **Düşük akışlı sistemler**, örnekleri Portekiz ve Romanya'da bulunan bu sistemlerde, giriş ve salıverme miktarları düşük, ancak kalış süreleri çok daha uzundur. Bu sistemlerin nüfusları daha durağan ve devir oranı kayda değer ölçüde daha düşüktür, bu da zaman içinde aşırı kalabalıklaşma riskini artırmaktadır.
- **Dengesiz sistemler**, girişler ve salıvermeler arasında farklılıklar gösterir, bu da hapisane nüfusunun kademeli olarak artmasına veya azalmasına yol açar. Bu dengesizlikler politika değişikliklerini, idari gecikmeleri veya COVID-19 salgını gibi dış şokların etkilerini yansıtabilir.

Politika sonuçları

Akış göstergelerinin analizi, hapisane reformu için içgörüler sağlar. Hapisane nüfuslarını azaltmayı amaçlayan ülkelerin kullanabileceği başlıca üç araç vardır: girişlerin azaltılması (örneğin alternatif oluşturma veya suç olmaktan çıkarma yoluyla), ceza uzunluklarının azaltılması (cezalandırmaya ilişkin kanunlarda reform yapılarak veya dava çözüm sürelerini azaltarak) ve salıvermelerin artırılması (şartlı tahliye veya salıvermeler yoluyla).

Operasyonel açıdan, devir oranlarının izlenmesi, sistem sağlığına ilişkin erken bir işaret sağlar. Aşağıya doğru eğilim gösteren oranlar gelecekteki aşırı kalabalıklaşmaya ilişkin bir uyarı verebilir; yüksek oranlar ise genellikle iyi yönetilen bir hapisane akışının göstergesidir. Bu araçlar arasında, ortalama hapis uzunluğunun düşürülmesi, genel nüfus seviyelerinin azaltılması için özellikle etkili olarak öne çıkmaktadır.

Sistem dinamiklerini anlamak için akışın kullanılması

2023 verileri, Avrupa ülkelerinin bireylerin hapisane sistemleri içindeki hareketlerini yönetmelerinde büyük farklılıklar olduğunu ortaya koymaktadır. Giriş oranları, ülkeler arasında on bir kattan daha fazlasına kadar değişmektedir. Yine de çoğu sistem, girişler ve çıkışlar arasında yaklaşık bir denge sağlamaktadır, bu da göreceli bir istikrar olduğunu göstermektedir.

Ortalama hapis uzunluğu, nüfus seviyelerini etkileyen temel etken olmaya devam etmektedir; ortalama değerler iki ayın altından iki buçuk yılın üstüne kadar değişmektedir. %50'nin altındaki devir oranları aşırı kalabalıklaşma baskılarını güvenilir bir şekilde önceden göstermekte ve sistem düzeyinde müdahalelere ihtiyaç olduğunu vurgulamaktadır.

Sonuç olarak, bu dinamik göstergeler, hapisane operasyonlarının sadece stok verilerinden daha kapsamlı bir şekilde anlaşılabilmesini sağlamaktadır. Ülkeler, sadece belirli bir zamanda kaç kişi bulunduğunu değil, bireylerin

sistem içinde nasıl hareket ettiklerini inceleyerek, yaşadıkları zorlukların neler olduğunu ve hangi reformların sonuçlar verebileceğini daha iyi tanımlayabilir.

4. Hapsetme eğilimleri: Kısa vadeli değişimler ve uzun vadeli dönüşümler

4.1 Kısa vadeli değişimler (2023-2024): Ele alınan yıl (Şekil 15)

Şekil 15'te gösterildiği gibi, **31 Ocak 2024 tarihindeki** hapishane nüfusu miktarlarının **2023'teki aynı gün** ile karşılaştırması, Avrupa genelinde gittikçe çeşitlenen bir görünüm ortaya koymaktadır. 48 hapishane idaresinin yarısından biraz fazlası (27) görece sabit miktarlar bildirirken, **16 idare %5'i aşan önemli artışlar** kaydetmiştir. Sadece **beş idare, %5'ten fazla oranda dikkate değer azalmalar** kaydetmiştir.

Bu yıllık dalgalanmalar, daha geniş bir bağlam içinde yorumlanmalıdır (Kısım 4.2'ye bakın). 2020 yılındaki **COVID-19 kapanmaları**, hem girişlerin azalması hem de geçici salıverme tedbirleri nedeniyle Avrupa genelinde **hapsetme oranlarında keskin bir düşüşe** yol açan daha önce görülmemiş koşullar yaratmıştır. Bunu, başlangıçta basit bir "geri dönüş" gibi görünen bir süreç izlemiştir; ancak oranların hem 2023 hem de 2024'te tekrar artmasıyla, daha **kalıcı bir artış eğilimi belirginleşmeye başlamıştır**.

Yine de, önemli istisnalar mevcuttur. Nüfusu bir milyonun üzerinde olan beş ülke - Bulgaristan, Türkiye, Estonya, Litvanya ve Macaristan - 2023 ile 2024 arasındaki hapsetme oranlarında önemli azalmalar (%5'ten fazla) bildirmiştir. Bu vakalar, farklı ceza infaz politikalarının ulusal gidişatı - genel bir canlanma eğilimi olduğunda bile - nasıl biçimlendirmeye devam ettiğini vurgulamaktadır.

Buna karşılık, Danimarka, Slovenya ve İsveç gibi geleneksel olarak düşük hapsetme oranlarına sahip ülkeler, son on yılda istikrarlı artışlar yaşamıştır. Ülkeye özel dönüşümlere ilişkin Kısım 4.3'te anlatıldığı gibi, bu değişim, müesses kısıtlı hapsetme modellerinin bile suç eğilimleri, suç politikası, siyasi öncelikler veya suçla ilgili artan kamuoyu endişelerindeki kapsamlı değişimlerden muaf olmadığını göstermektedir.

4.2 Yirmi yıllık değişim: 2005–2024 (Şekil 16)

Uzun vadede gözlemlendiğinde, Avrupa'daki hapishane nüfusları üç ayrı evreden geçmiştir. Şekil 18, bu değişimi, 2005 ile 2024 arasında tutarlı bir şekilde bildirimde bulunan 49 hapishane idaresinin verileri temelinde, hem ortalama hem de medyan değerleri kullanarak göstermektedir. Bu veriler, son yirmi yıl içindeki başlıca dönüm noktalarını göstermektedir.

2005'ten 2011'e kadar süren birinci evreye, istikrarlı bir büyüme damga vurmuştur: ortalama hapishane nüfusu miktarı 100.000 sakin başına 127'den 145'e çıkarak tarihi bir tepe noktasına ulaşmıştır. 2011'den 2020'ye kadar olan ikinci evrede kademeli bir azalma yaşanmıştır; bu azalma, muhtemelen 2008'de başlayan mali krizin uzun vadeli etkileri nedeniyle bu evrenin ilerleyen yıllarında hızlanmıştır. COVID-19 kapanmalarından hemen önce, Ocak 2020'de, ortalama 118'e düşmüştür. Ortalama, büyük ölçüde salgınla ilgili kapanmalar sırasındaki acil durum tahliyeleri ve azalan girişler nedeniyle bir sonraki yıl 112'ye düşerek son yirmi yılda gözlemlenen en düşük seviyeye inmiştir.

2020'den 2024'e kadar olan üçüncü ve şimdiki evre, bu eğilimin tersine döndüğünü ortaya koymaktadır. Ortalama miktar 2024 yılında tekrar 100.000 sakin başına 123'e çıkarak 2018'de gözlemlenen seviyeye ulaşmıştır. Medyan değer benzer, ama biraz daha az belirgin bir örüntü izlemektedir: 2019'da 106 iken 2024'te 107 olmuştur.²⁰

Bu artışlar, COVID öncesi ortalamaya dönüşten daha fazlasının bir işareti olabilir. Gidişatta hem 2023 hem de 2024'te yaşanan sürekli yükseliş, yapısal bir dönüşüme - yani önceki on yıldaki düşüşün sonunu ve Avrupa ceza infaz politikasında yeni bir evrenin potansiyel başlangıcını gösterir gibi görünen bir canlanmaya - işaret etmektedir (ayrıca, çoğu ülkenin 2024 yılında bir artış bildirdiğini gösteren Şekil 15'e bakın).

²⁰ Bu miktarlar, çalışmaya konu olan dönem için tutarlı bir şekilde veri sağlayan 49 Hİ'nin verilerine dayanmaktadır. Bu, söz konusu miktarların, bu yılın raporuna dâhil edilmiş 51 Hİ için hesaplanmış miktarlardan neden farklı olduklarını açıklamaktadır.

4.3 Ülkeye özel dönüşümler (Şekil 17)

Avrupa ortalamaları kapsamlı eğilimler göstermekle birlikte, ülkeye özgü değişimler analiz edilirken tablo daha incelikli bir hale gelmektedir. Şekil 17'de, 2005 ile 2024 arasında hapisane nüfusu miktarında yaşanan yüzde değişimler, yargı yetkisi alanları arasındaki önemli farklılıklar vurgulanarak gösterilmiştir.

Son zamanlarda hafif bir azalma olmasına rağmen, Türkiye bu dönem içinde %369'luk sarsıcı bir artış ile öne çıkmaktadır. Arnavutluk (+%76) ve Sırbistan'da da (+%70) önemli artışlar gözlemlenmiştir. Bazı Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinin yanı sıra Güney Avrupa'nın bazı kısımlarında, daha ılımlı ancak yine de kayda değer artışlar meydana gelmiştir.

Yelpazenin diğer ucunda, bir dizi ülke hapsedme oranlarında önemli azalmalar kaydetmiştir. Estonya, Hollanda ve Letonya, %40'ın üzerinde azalma bildirmiştir.

Toplamda, 2005 ile 2024 arasında, analiz edilen 48 hapisane idaresinden 24 tanesi önemli azalmalar, 20 tanesi ise önemli artışlar yaşamıştır. Bu idarelerin sadece dört tanesi nispeten sabit kalmıştır. Dikkat çeken bir husus, bu değişimlerden herhangi bir Doğu-Batı veya Kuzey-Güney coğrafi örüntüsü çıkmamış olmasıdır: hem kayda değer azalmalar hem de önemli artışlar yaşayan ülkeler kıta genelinde mevcuttur. Bu çeşitlilik, ulusal ceza adaleti politikaları ve sosyo-politik tercihlerin, kapsamlı bölgesel veya kültürel etkenler üzerindeki etkisini vurgulamaktadır.

Geleneksel olarak nispeten düşük hapsedme miktarlarına sahip Slovenya, İsveç ve Danimarka, kayda değer bir vaka teşkil etmektedir. 2005 ile 2015 arasında, bu ülkelerin üçü de ılımlı veya azalan bir gidişat izlemiştir. Ancak 2015'ten sonra bu eğilimler tersine dönmüş veya bozulmuştur. İsveç, istikrarlı bir şekilde 78'den (2005) 59'a (2015) inmiş, ardından sürekli bir şekilde artarak 92,4'e (2023) çıkmıştır. Slovenya 2015'e kadar nispeten sabit kalmış, ardından dalgalanmalar yaşayarak ani bir artışla 85,0'e (2024) çıkmıştır. Danimarka ise 76'dan (2005) 59'a (2015) inmiş, ardından kısmen tekrar yükselerek 2018'den sonra 66 ile 71 aralığında yer almıştır. Bu dönüm noktaları, muhtemelen siyasi, hukuki veya sosyal gelişmeler sonucunda, uzun süren düşük hapsedme geleneklerine sahip ülkelerin bile yukarı doğru değişimler yaşayabileceğini göstermektedir. 2015 sonrası dönem, söz konusu tersine dönüşlerin altında yatan etkenlerin tanımlanması için gelecekteki araştırmalarda daha yakından incelenmelidir.

4.4 Akış göstergesi eğilimleri: 2010–2023 (Şekil 18)

Akış göstergelerinin uzun vadeli analizi, son yıllarda gözlemlenen artan hapisane nüfusu miktarları için önemli bir bağlam sunmaktadır. Şekil 18'te, 2010'dan bu yana gerçekleşen girişler ve salıvermeler izlenerek bazı farklılıklar vurgulanmıştır.

Giriş miktarları sürekli olarak azalmıştır; 2010 yılında her 100.000 sakin için yaklaşık 200 iken 2023 yılında her 100.000 sakin için 149'a düşmüştür. Ancak aşağı yönlü bu gidişat, salıvermeler ile tam olarak eşleşmemektedir. 2012 ile 2017 yılları arasındaki paralel bir azalmanın ardından, 2002 ve 2023'teki salıverme miktarları 2010'ların ortalarındaki miktarlardan daha benzer bir düzeydedir.

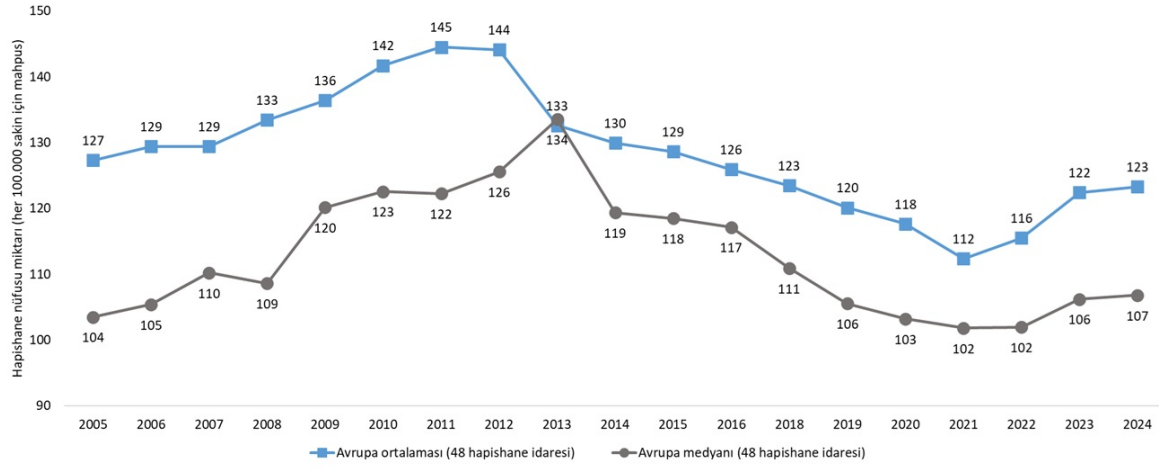
Azalan giriş ile istikrarlı salıverme miktarları arasında gittikçe artan bu kopukluk, ilgili bir bulgudur. Hapisane sistemlerine daha az kişi girmesine rağmen, nüfuslar artmaktadır. Bunun için en muhtemel açıklama, artan ceza uzunlukları, daha uzun tutuklu yargılama süreleri ve erken salıverilme mekanizmalarına erişimin azalmasıdır. Tüm bunların kümülatif sonucu, mahpusları daha uzun süre hapiste tutan, dolayısıyla girişler azaldığında bile toplam nüfusun artmasına yol açan bir sistemdir.

5. Ükelere göre ana göstergelere genel bakış

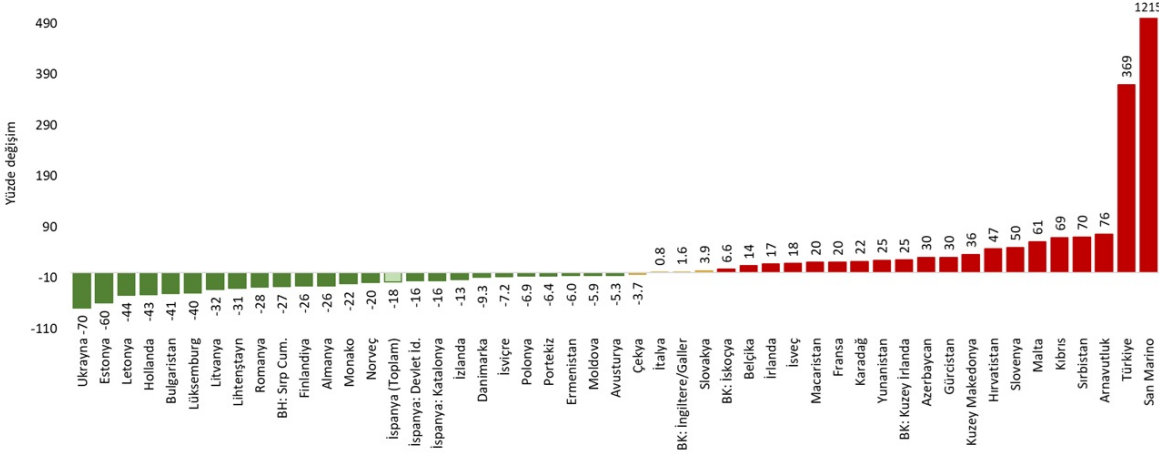
Tablo 1, bir dizi seçilmiş gösterge genelinde her bir Avrupa hapisane idaresinin göreceli konumunu sunmaktadır. Hapisane idareleri, karşılaştırmayı kolaylaştırmak amacıyla, değerlerinin her bir gösterge için Avrupa medyan değerinden ne kadar farklı olduğuna bağlı olarak beş küme halinde gruplanmıştır:

1. **Çok yüksek:** Puanları Avrupa medyan değerini %25'ten fazla aşan idareler.
2. **Yüksek:** Puanları medyan değerinin %5,1 ila %25 üzerinde olan idareler.
3. **Medyan Değere Yakın:** Puanları Avrupa medyan değerinin \pm %5'i içinde olan idareler.
4. **Düşük:** Puanları medyan değerinin %5,1 ila %25 altında olan idareler.
5. **Çok düşük:** Puanları medyan değerinin %25'ten fazla altında olan idareler.

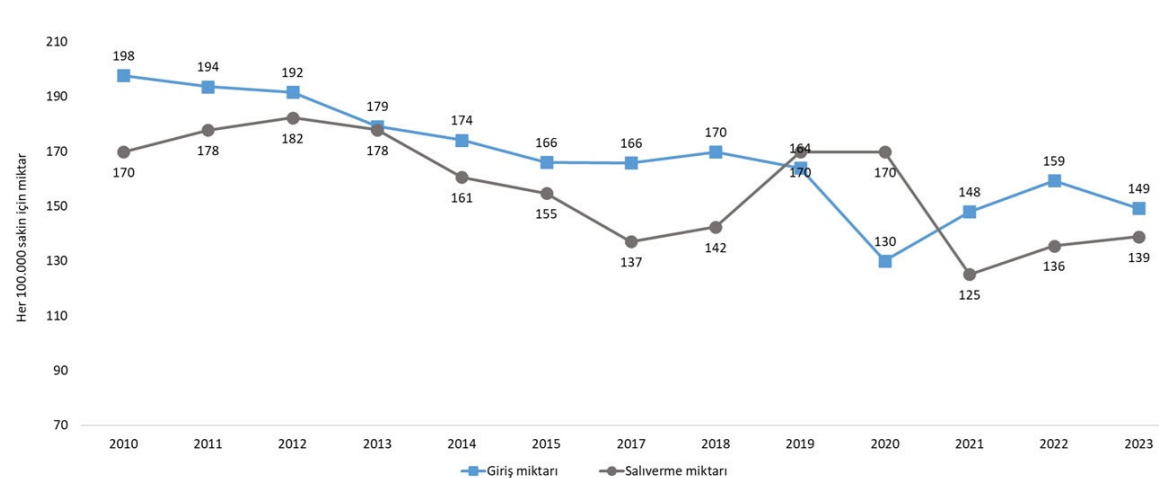
Şekil 16. 2005'ten 2024'ye kadar hapisane nüfusu miktarlarındaki eğilimler (= 49 Hi)

Şekil 17. 2005'ten 2024'ye kadar hapisane nüfusu miktarlarındaki yüzde değişim (= 48 Hi)

Şekil 18. 2010'dan 2024'ye kadar girişler ve salıvermelerdeki eğilimler(= 38 Hi): Avrupa ortalama miktarı

Bu küme yaklaşımı, her bir idarenin daha kapsamlı Avrupa bağlamıyla ilişkili olarak nasıl bir performans gösterdiğine dair standart bir görünüm sağlamakta ve bir yandan mutlak değerlerin aşırı vurgulanmasını önlerken diğer yandan ülkeler arası anlamlı karşılaştırmalar yapılmasına olanak vermektedir.

Tablo 1 ayrıca her bir gösterge için hakkında veri bulunan hapisane idarelerinin (Hİ'ler) sayısını belirtmektedir. Bu sayı her bir gösterge için değişmektedir; örneğin hapisane nüfusu miktarı 51 Hİ için mevcutken, yabancı mahpusların yüzdesine ilişkin veriler 48 Hİ için mevcuttur. Bu tür farklılıklar, ulusal verilen bulunabilirliğindeki farklılardan ve raporlama tutarlılığından kaynaklanmaktadır.

Üç ülkede - Bosna Hersek, İspanya ve Birleşik Krallık - birden fazla hapisane idaresi bulunduğu da unutulmamalıdır. Bu ülkelerle ilgili olarak, belirli bir gösterge için tüm idareler aynı küme sınıflandırmasını paylaşmadığı sürece, her bir idare tabloda ayrı listelenmiştir. Tüm idareler aynı kümede yer aldığına, gereksiz tekrarları önlemek için sadece ülkenin adı gösterilmiştir.

Bu küme uygulaması, bir sıralama veya performans değerlendirmesi amacı taşımamaktadır. Daha çok, Avrupa hapisane sistemleri arasındaki benzerlikleri, aykırı değerleri ve daha fazla incelenmesi gereken potansiyel alanları vurgulamaya yardımcı olan açıklayıcı bir araçtır.

Tablo 1. Temel hapisane göstergelerine göre ülkelerin sıralaması, 2024 ve 2023²¹

	Çok yüksek (puan, Avrupa medyan değerinden %25'ten daha yüksektir)	Yüksek (puan, Avrupa medyan değerinden %5,1 ile %25 arasında daha yüksektir)	Orta (puan Avrupa medyan değerine yakındır, yani -%5 ile +%5 arasında)	Düşük (puan, Avrupa medyan değerinden %5,1 ile %25 arasında daha düşüktür)	Çok düşük (puan, Avrupa medyan değerinden %25'ten daha düşüktür)	Veri mevcut değil
31 Ocak 2024 tarihindeki STOK göstergeleri						
Her 100.000 sakin için hapisane nüfusu miktarı (51 Hi)	Türkiye, Azerbaycan, Gürcistan, Moldova, Polonya, Macaristan, Arnavutluk, Çekya, Slovakya, Sırbistan, Letonya, Karadağ, Litvanya, BK: İngiltere ve Galler, Kuzey Makedonya, BK: İskoçya, Estonya.	Romanya, İspanya (Devlet İdaresi), Malta, Ukrayna, Hırvatistan, Portekiz, Fransa.	Kıbrıs, İtalya, Belçika, Avusturya, İspanya (Katalonya).	BK: Kuzey İrlanda, İsveç, Lüksemburg, İrlanda, Bulgaristan, Slovenya, Ermenistan, Monako.	İsviçre, Andorra, Almanya, Danimarka, Finlandiya, BH: Bosna Hersek, Norveç, Hollanda, San Marino, İzlanda, Lihtenştayn.	
N	17	7	5	9	11	
Hapisane nüfusu içinde kadın mahpusların %'si (51 Hi)	San Marino, Andorra, Çekya, İzlanda, Macaristan, Finlandiya, Slovakya, Letonya, BH: Bosna Hersek Fed., Portekiz, İspanya (Devlet İdaresi), Avusturya, İsveç, Kıbrıs, Malta.	İspanya (Katalonya), İsviçre, Ukrayna, Almanya, Moldova, Danimarka, Norveç, Slovenya.	Polonya, Yunanistan, Estonya, İrlanda.	Birleşik Krallık – Kuzey İrlanda, Hollanda, Romanya, Litvanya, Belçika, İtalya, Lüksemburg, Türkiye, BK: İskoçya, Sırbistan, BK: İngiltere ve Galler, Bulgaristan, Kuzey Makedonya.	Karadağ, Fransa, Monako, Azerbaycan, Ermenistan, Hırvatistan, Arnavutluk, Gürcistan, BH: Sırp Cumhuriyeti, Lihtenştayn, BH: Bosna Hersek (Devlet düzeyi).	
N	15	8	4	13	11	
Hapisane nüfusu içinde yabancı mahpusların %'si (48 Hi)	Monako, Andorra, Lüksemburg, İsviçre, San Marino, Kıbrıs, Yunanistan, Avusturya, Malta, Almanya, Slovenya, Belçika, İzlanda, İtalya, İspanya, Danimarka, Norveç, Fransa, Hollanda, Finlandiya.	Hırvatistan.	Portekiz, Karadağ, İrlanda.		BK: İngiltere ve Galler, Estonya, BK: Kuzey İrlanda, Çekya, Gürcistan, Ermenistan, Kuzey Makedonya, BK: İskoçya, Sırbistan, Slovakya, Macaristan, Türkiye, Letonya, Litvanya, Polonya, Bulgaristan, BH: Bosna Hersek Fed., Arnavutluk, Azerbaycan, Ukrayna, BH: Sırp Cumhuriyeti, Moldova, Romanya.	İsveç, Lihtenştayn, BH: Bosna Hersek (Devlet düzeyi).
N	21	1	3	0	23	3
Hapisane nüfusu içinde 50 yaş veya üstü mahpusların %'si (42 Hi)	Lihtenştayn, San Marino, İtalya, Slovakya, Portekiz, Kuzey Makedonya, Hırvatistan, İspanya (Devlet İdaresi).	Estonya, Monako, Norveç, Letonya, Yunanistan, İzlanda, Gürcistan, İspanya (Katalonya).	BH: Sırp Cumhuriyeti, Macaristan, Litvanya, Romanya, BK: İskoçya, Andorra, BH: Bosna Hersek Fed.	Hollanda, BK: Kuzey İrlanda, Çekya, Polonya, İrlanda, Karadağ, Slovenya, Belçika, Malta, Avusturya, Sırbistan, Lüksemburg, Almanya, Arnavutluk.	Finlandiya, Fransa, Danimarka, Türkiye, İsveç.	BK: İngiltere ve Galler, Ukrayna, İsviçre, Moldova, Kıbrıs, Bulgaristan, BH: Bosna Hersek (Devlet Düzeyi), Azerbaycan, Ermenistan.
N	8	8	7	14	5	9

²¹ Ülkeler, Tablo B'deki her bir hücrede, ilgili değişkendeki miktarlarına veya yüzdelerine göre azalan şekilde sıralanmıştır. Örneğin birinci hücrede, en yüksek hapisane nüfusu miktarına (100.000 sakin için 355,2) sahip olduğu için Türkiye verilmiş, bu Gürcistan (100.000 sakin için 236,6), Azerbaycan (100.000 sakin için 216,8) ve diğerleri izlemiştir.

	Çok yüksek (puan, Avrupa medyan değerinden %25'ten daha yüksektir)	Yüksek (puan, Avrupa medyan değerinden %5,1 ile %25 arasında daha yüksektir)	Orta (puan Avrupa medyan değerine yakındır, yani -%5 ile +%5 arasında)	Düşük (puan, Avrupa medyan değerinden %5,1 ile %25 arasında daha düşüktür)	Çok düşük (puan, Avrupa medyan değerinden %25'ten daha düşüktür)	Veri mevcut değil
Hapishane nüfusu içinde cezası kesinleşmemiş mahpusların %'si (50 Hi)	San Marino, Lihtenştayn, Arnavutluk, Ermenistan, Karadağ, Lüksemburg, İsviçre, Hollanda, Monako, Malta, Hırvatistan, Slovenya, BK: Kuzey İrlanda, Ukrayna, Danimarka, Belçika.	İzlanda, Andorra, Kıbrıs, İsveç, Yunanistan.	BK: İskoçya, Fransa, Almanya, İtalya, Finlandiya.	Azerbaycan, Norveç, Letonya, Macaristan, BH: Sırp Cumhuriyeti, Portekiz, Sırbistan, İrlanda, Avusturya, İspanya (Katalonya).	BK: İngiltere ve Galler, Gürcistan, Moldova, İspanya (Devlet İdaresi), Estonya, Türkiye, Slovakya, Romanya, Kuzey Makedonya, Litvanya, Polonya, Çekya, Bulgaristan, BH: Bosna Hersek Fed.	BH: Bosna Hersek (Devlet düzeyi).
N	16	5	5	10	14	1
Her 100 yer için hapishane yoğunluğu (50 Hi)	Slovenya, Kıbrıs, San Marino, Fransa, İtalya.	Romanya, Belçika, Hırvatistan, İrlanda, İsveç, Macaristan, Azerbaycan, Finlandiya, Türkiye, Kuzey Makedonya, BK: İskoçya, BK: İngiltere ve Galler.	Sırbistan, Çekya, Portekiz, İsviçre, Yunanistan, Danimarka, Hollanda, Arnavutluk.	İzlanda, BK: Kuzey İrlanda, Polonya, Moldova, Slovakya, Norveç, Malta, Almanya, Gürcistan, İspanya (Devlet İdaresi), Karadağ.	Letonya, Litvanya, BH: Bosna Hersek (Devlet Düzeyi), İspanya (Katalonya), Estonya, Lüksemburg, Bulgaristan, Ermenistan, Ukrayna, BH: Sırp Cumhuriyeti, Lihtenştayn, Andorra, Monako.	Avusturya.
N	5	12	8	11	15	1
Her bir personel için mahpus oranı (49 Hi)	Türkiye, Sırbistan, Polonya, Kıbrıs, Kuzey Makedonya, Gürcistan, Karadağ, İspanya (Devlet İdaresi), Moldova, Yunanistan, Avusturya, Fransa, Slovenya, Macaristan, Portekiz, Estonya.	Çekya, Romanya, Hırvatistan, Slovakya, Bulgaristan.	Ukrayna, San Marino, BK: İskoçya, İtalya, Litvanya.	Almanya, BK: İngiltere ve Galler, Finlandiya, Letonya, İsviçre, İspanya (Katalonya), Belçika, Ermenistan, İrlanda, Arnavutluk, BK: Kuzey İrlanda, BH: Bosna Hersek Fed.	BH: Bosna Hersek (Devlet Düzeyi), Danimarka, İzlanda, Hollanda, Andorra, İsveç, Lüksemburg, Norveç, BH: Sırp Cumhuriyeti, Lihtenştayn, Monako.	Malta, Azerbaycan.
N	16	5	5	12	11	2

*Tabloda sadece « İspanya » belirtiliyorsa bu, sınıflandırmanın İspanya (Devlet İdaresi), İspanya (Katalonya) ve İspanya (toplum) için aynı olduğu anlamına gelir.

	Çok yüksek (puan, Avrupa medyan değerinden %25'ten daha yüksektir)	Yüksek (puan, Avrupa medyan değerinden %5,1 ile %25 arasında daha yüksektir)	Orta (puan Avrupa medyan değerine yakındır, yani -%5% ile +%5 arasında)	Düşük (puan, Avrupa medyan değerinden %5,1 ile %25 arasında daha düşüktür)	Çok düşük (puan, Avrupa medyan değerinden %25'ten daha düşüktür)	Veri mevcut değil
2023 yılı için AKIŞ göstergeleri						
2023 yılında her 100.000 sakin için giriş miktarı (49 Hi)	İsviçre, Türkiye, Karadağ, Sırbistan, Hırvatistan, Polonya, Bulgaristan, Kıbrıs, BK: Kuzey İrlanda, BK: İngiltere ve Galler, BK: İskoçya, Gürcistan, Almanya, İsveç, Litvanya, Monako, Macaristan, Andorra.	Belçika, Lüksemburg.	İrlanda, Malta, Hollanda, Slovakya, Danimarka, Arnavutluk.	Kuzey Makedonya, Lihtenştayn, Norveç, BH: Sırp Cumhuriyeti, Slovenya, Finlandiya, Fransa, Moldova.	Azerbaycan, Avusturya, Çekya, Estonya, İzlanda, İspanya, İtalya, Yunanistan, Romanya, Ermenistan, Ukrayna, BH: Bosna Hersek Fed., San Marino, Portekiz.	Letonya, BH: Bosna Hersek (Devlet düzeyi).
N	18	2	6	8	15	2
2023 yılında her 100.000 sakin için salıverilme miktarı (48 Hi)	Türkiye, Karadağ, Sırbistan, Bulgaristan, Polonya, Hırvatistan, BK: Kuzey İrlanda, Almanya, BK: İskoçya, Gürcistan, Litvanya, İsveç, Macaristan, Monako, Andorra.	Belçika, Lüksemburg, Kıbrıs.	Hollanda, Slovakya, İrlanda.	Arnavutluk, Malta, Moldova, Finlandiya, BH: Sırp Cumhuriyeti, Slovenya.	Kuzey Makedonya, Avusturya, Estonya, Fransa, Norveç, Çekya, Lihtenştayn, Azerbaycan, BK: İngiltere ve Galler, İzlanda, İtalya, Danimarka, İspanya, Yunanistan, Romanya, Ermenistan, Ukrayna, Portekiz, San Marino, BH: Bosna Hersek Fed.	İsviçre, Letonya, BH: Bosna Hersek (Devlet düzeyi).
N	15	3	3	6	21	3
2023 yılında her 10.000 mahpus için intihar miktarı (44 Hi)	İzlanda, Norveç, Fransa, Karadağ, Letonya, Litvanya, Slovenya, Hollanda, Avusturya, Çekya, İsviçre, Belçika, Portekiz, Estonya, BK: İngiltere ve Galler, İtalya, Kıbrıs.	Moldova, Ermenistan.	Ukrayna, Danimarka, İspanya.	Sırbistan.	Bulgaristan, Slovakya, İsveç, Arnavutluk, Finlandiya, Romanya, Hırvatistan, Azerbaycan, Gürcistan, Türkiye, Macaristan, Yunanistan, San Marino, Kuzey Makedonya, Monako, Malta, Lüksemburg, Lihtenştayn, BH: Sırp Cumhuriyeti, Andorra.	BK: İskoçya, BK: İngiltere ve Galler, Polonya, İrlanda, Almanya, BH: Bosna Hersek Fed., BH: Bosna &Hersek (Devlet Düzeyi).
N	17	2	4	1	20	7
2023 yılında her 10.000 mahpus için firar miktarı (45 Hi)	İsviçre, Lüksemburg, Finlandiya, Avusturya, İsveç, Fransa, Kuzey Makedonya, BH: Bosna Hersek Fed., Danimarka, Norveç, BH: Sırp Cumhuriyeti, Slovenya, Belçika, İtalya, Litvanya, İspanya (Devlet İdaresi), İrlanda, Portekiz, Hırvatistan, Türkiye.	Ukrayna, Ermenistan.	Moldova.	Letonya, Gürcistan, Yunanistan.	Sırbistan, Romanya, İspanya (Katalonya), Çekya, BK: Kuzey İrlanda, Slovakya, San Marino, Hollanda, Karadağ, Monako, Malta, Lihtenştayn, İzlanda, Macaristan, Estonya, Kıbrıs, Azerbaycan, Andorra, Arnavutluk.	BK: İngiltere ve Galler, BK: İskoçya, Polonya, Almanya, Bulgaristan, BH: Bosna Hersek (Devlet Düzeyi).
N	20	2	1	3	19	6
Ortalama hapis uzunluğu, ay olarak [stok ve akışa bağlı olarak] (49 Hi)	Portekiz, Azerbaycan, Moldova, Romanya, Ukrayna, Çekya, İspanya, Yunanistan, Estonya, İtalya, Ermenistan, Arnavutluk, Gürcistan, Slovakya, Kuzey Makedonya, Macaristan, San Marino, BH: Bosna Hersek Fed., Avusturya.	Litvanya, Malta.	Polonya, Slovenya, Türkiye, BK: İskoçya.	BK: İngiltere ve Galler, İrlanda, Lüksemburg, Belçika, Sırbistan.	Karadağ, Danimarka, Finlandiya, Kıbrıs, İsveç, Norveç, BH: Sırp Cumhuriyeti, İzlanda, Hırvatistan, BK: Kuzey İrlanda, Monako, Andorra, Hollanda, Almanya, Bulgaristan, Lihtenştayn, İsviçre.	Letonya, BH: Bosna Hersek (Devlet düzeyi).
N	21	2	4	5	17	2

*Tabloda sadece « İspanya » belirtiliyorsa bu, sınıflandırmanın İspanya (Devlet İdaresi), İspanya (Katalonya) ve İspanya (toplum) için aynı olduğu anlamına gelir.

6. Stok (2023-24) ve Akış Göstergelerinin (2021-22) Medyan Oranlarındaki Yıllık Değişim

Tablo 2’de, seçilmiş stok ve akış göstergelerindeki yıllık değişimler verilmektedir. Stok göstergeleri 31 Ocak 2023’teki verileri 31 Ocak 2024’teki verilerle, akış göstergeleri ise 2022’den 2023’e tüm yıla ait olan verileri karşılaştırmaktadır. Analiz, nüfusu bir milyonu aşan ülkelerde yer alan ve haklarında ilgili yıllara ait karşılaştırılabilir veriler bulunan hapisane idareleri (Hİ’ler) ile sınırlıdır. (bu rapordaki Kısım 4’e bakın).

Sonuç olarak, gösterilen rakamlar, bu dokümanın başka bir yerinde veya SPACE I raporunda verilen ve daha kapsamlı bir Hİ kümesine ait verileri içeren rakamlardan biraz farklı olabilir. Örneğin, 2023’te SPACE I 49 Hİ’ye ait giriş ve salıverme verilerini içerirken (Şekil 11’e bakın), bu idarelerin sadece 40 tanesi yıldan yıla karşılaştırma için gerekli olan nüfus ve süreklilik kriterlerini karşılamaktadır. Her bir göstergeye dâhil edilen Hİ’lerin sayısı, ilgili değişkenin yanında parantez içinde gösterilmiştir.

Tablo 2. Bir milyondan fazla nüfusa sahip ülkelerin Hapishane İdarelerindeki stok (2023-2024) ve akış (2022-2023) göstergelerinin medyan oranlarındaki yıllık değişimler

	2023	2024	% değişim 2023-2024
Stok göstergeleri			
Her 100.000 sakin için hapishane nüfusu miktarı (39 Hİ)	116,2	115,1	-0,9
Hapishane nüfusu içinde kadın mahpusların %'si (39 Hİ)	4,9	4,8	-1,3
Hapishane nüfusu içinde yabancı mahpusların %'si (37 Hİ)	14,2	11,9	-16,1
<i>Bunların içinde:</i> AB ülkeleri uyruklu yabancı mahpusların %'si (34 Hİ)	24,8	27,9	12,4
Hapishane nüfusları içinde cezası kesinleşmemiş mahpusların %'si (38 Hİ)	22,1	23,9	8,6
Her 100 yer için hapishane yoğunluğu (37 Hİ)	93,5	94,9	1,5
Aşırı kalabalık hapishane idarelerinin sayısı (her 100 yer için 100 mahpustan fazla) (37 Hİ)	11	14	27,3
Her bir personel için mahpus oranı (38 Hİ)	1,6	1,5	-4,5
Sadece infaz koruma görevi yapan infaz koruma memuru başına mahpus oranı (31 Hİ)	3,3	3,2	-3,0
Suçta göre hükümlü mahpuslar			
Uyuşturucu suçlarından ceza almış mahpusların %'si (34 Hİ)	15,5	18,2	-1,7
Hırsızlıktan ceza almış mahpusların %'si (34 Hİ)	12,6	12,2	-3,3
Cinayetten ceza almış mahpusların %'si (34 Hİ)	12,8	12,2	-5,1
Verilen cezanın uzunluğuna göre hükümlü mahpuslar			
Bir yıldan az cezaya çarptırılmış mahpusların %'si (35 Hİ)	12,7	12,3	-3,4
Bir yıldan fazla, 3 yıldan az cezaya çarptırılmış mahpusların %'si (33 Hİ)	24,7	25,2	2,1
3 yıldan fazla, 5 yıldan az cezaya çarptırılmış mahpusların %'si (34 Hİ)	17,9	18,8	4,8
5 yıldan fazla, 10 yıldan az cezaya çarptırılmış mahpusların %'si (33 Hİ)	22,0	22,7	3,0
	2022	2023	% değişim 2022-2023
Akış göstergeleri			
Her 100.000 sakin için giriş miktarı (38 Hİ)	126,3	143,3	13,5
Her 100.000 sakin için salıverilme miktarı (37 Hİ)	109,4	112,5	2,8
Ay olarak ortalama hapis uzunluğu (stok ve akışa bağlı) (38 Hİ)	11,5	10,5	-8,4
Maliyet göstergesi			
Hapishane idareleri tarafından harcanan toplam bütçe (35 Hİ)	234 897 102,00 €	272 842 157,50 €	16,1

Notlar:

Hİ: Hapishane idaresi.

Parantez içindeki rakam, her iki yıl için veri sağlayan Hİ'lerin sayısını belirtmektedir.

Avrupa Seviyesinde Yıllık Değişimlerin Yorumlanması

±%5'e kadar olan yıllık dalgalanmaların genellikle istikrara işaret ettiği dikkate alındığında, sonuçlar aşağıdakileri göstermektedir:

İstikrarlı Göstergeler: Bazı göstergeler, istikrar aralığında kalmıştır:

- Her 100.000 sakin için hapisane nüfusu miktarı (-%0,9)
- Hapisane nüfusu içinde kadın mahpusların %'si (-%1,3)
- Her 100 yer için hapisane yoğunluğu (%1,5)
- Her bir personel üyesi için mahpus oranı (-%4,5)
- Sadece infaz koruma görevi yapan infaz koruma memuru başına mahpus oranı (-%3,0)
- Uyuşturucu suçlarından ceza almış mahpusların %'si (-%1,7)
- Hırsızlıktan ceza almış mahpusların %'si (-%3,3)
- Bir yıldan az cezaya çarptırılmış mahpusların %'si (-%3,4)
- Bir yıldan fazla, 3 yıldan az cezaya çarptırılmış mahpusların %'si (%2,1)
- 3 yıldan fazla, 5 yıldan az cezaya çarptırılmış mahpusların %'si (%4,8)
- 5 yıldan fazla, 10 yıldan az cezaya çarptırılmış mahpusların %'si (%3,0)
- Her 100.000 sakin için salıverilme miktarı (%2,8)

Azalan göstergeler: Birkaç gösterge, anlamlı azalmalar sergilemiştir:

- Hapisane nüfusu içinde yabancı mahpusların %'si (-%16,1)
- Cinayetten ceza almış mahpusların %'si (-%5,1)
- Ay olarak ortalama hapis uzunluğu (stok ve akışa bağlı) (-%8,4)

Artan göstergeler: Diğer ölçülerde kayda değer artışlar meydana gelmiştir:

- Toplam yabancı mahpus sayısına dayalı olarak AB ülkeleri uyruklu yabancı mahpusların %'si (%12,4)
- Hapisane nüfusları içinde cezası kesinleşmemiş mahpusların %'si (%8,6)
- Aşırı kalabalık hapisane idarelerinin sayısı (her 100 yer için 100 mahpustan fazla) (%27,3)
- Her 100.000 sakin için giriş miktarı (%13,5)
- Hapisane idareleri tarafından harcanan toplam bütçe (%16,1)

Özet ve Sonuçlar

Gözlemlenen yıldan yıla değişimler, Avrupa hapisane sistemlerindeki kısa vadeli dinamiklerin anlık bir görünümünü sunmaktadır. En endişe verici gelişme, aşırı kalabalık hapisane idarelerinin sayısının ani bir artışla 11'den 14'e çıkmış olmasıdır. Bu durum altyapı üzerindeki artan baskıya işaret etmektedir ve yaşam koşullarını ve rehabilitasyon çabalarını etkileyebilir.

Aynı zamanda, giriş miktarlarındaki %13,5'lik artış sisteme daha fazla kişinin girdiğini göstermektedir, ancak bu eğilim ortalama hapis uzunluğundaki bir azalmayla bir şekilde telafi edilmektedir. Toplam bütçe harcamalarındaki kayda değer artış (+%16,1) muhtemelen hükümetlerin bu artan taleplere verdiği karşılığı yansıtmaktadır.

Ortaya çıkmaya halen devam etmekle birlikte, bu gelişmeler, sürekli bir hapsedme artışı döngüsüne girmeyi önlemek için dikkatli izlemeye ve hedeflenmiş politika karşılıklarına olan ihtiyacı vurgulamaktadır.

7. Tablolar

Tablo 3. 31 Ocak 2024 tarihindeki STOK göstergeleri

Ülke	Toplam mahpus sayısı (tutuklu yargılananlar dâhil)	Her 100.000 sakin için hapisane nüfusu miktarı	Hapishane nüfusu içinde kadın mahpusların %'si	Hapishane nüfusu içinde yabancı mahpusların %'si	Hapishane nüfusu içinde 50 ila 64 yaş arası mahpusların %'si	Hapishane nüfusu içinde 65 yaş veya üstü mahpusların %'si	Hapishane nüfusu içinde cezası kesinleşmemiş mahpusların %'si	Cinayetten ceza almış mahpusların %'si (teşebbüsler dâhil)	Hırsızlıktan ceza almış mahpusların %'si	Uyuşturucu suçlarından ceza almış mahpusların %'si	Bir yıldan fazla, 3 yıldan az cezaya çarptırılmış mahpusların %'si	3 yıldan fazla, 5 yıldan az cezaya çarptırılmış mahpusların %'si	5 yıldan fazla, 10 yıldan az cezaya çarptırılmış mahpusların %'si	Her 100 yer için hapisane yoğunluğu	Her bir personel için mahpus oranı
Arnavutluk	5 359	192,0	1,4	2,4	10,4	4,0	58,2	31,0	7,7	24,5	8,9	20,0	21,1	93,6	1,2
Andorra	61	71,7	9,8	80,3	14,8	3,3	31,1	12,8	12,8	23,1	7,7	10,3	5,1	39,6	0,8
Ermenistan	2 469	82,5	2,8	8,1	***	***	53,3	0,0	0,0	0,0				55,0	1,3
Avusturya	9 258	101,1	6,8	52,8	13,5	2,9	20,7	0,0	0,0	0,0	29,7	15,3	13,3	***	2,1
Azerbaycan	26 894	264,2	2,9	2,0	***	***	24,3	11,4	10,9	44,9	***	***	***	102,9	***
Belçika	12 041	101,8	4,4	41,4	14,0	2,5	32,6	13,8	45,4	28,8	10,3	22,3	30,3	112,7	1,3
BH: Bosna Hersek (Toplam)	1 853	54,2	4,4	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	57,3	0,9
BH: Bosna Hersek (devlet düzeyi)	262	7,7	0,0	***	***	***	***	***	***	***	***	***	***	66,7	1,0
BH: Bosna Hersek Fed.	1 001	44,6	7,6	2,5	14,6	3,2	5,0	24,9	33,8	39,7	41,8	25,9	26,5	66,7	1,1
BH: Sırp Cum.	590	52,9	0,9	1,4	11,1	8,0	22,7	24,1	12,9	15,8	14,9	11,2	20,2	44,1	0,7
Bulgaristan	5 557	86,2	4,0	2,9	***	***	5,0	15,9	3,4	14,5	29,8	12,1	11,9	58,9	1,5
Hırvatistan	4 445	115,1	2,1	17,5	13,6	9,8	41,4	12,6	19,5	7,8	28,3	15,7	15,8	109,7	1,7
Kıbrıs	997	106,8	6,5	57,6	***	***	30,8	9,7	12,5	23,8	24,3	16,4	24,2	132,2	2,6
Çekya	19 569	179,5	8,8	8,4	15,0	2,0	8,0	***	***	***	38,3	15,6	14,1	96,4	1,8
Danimarka	4 129	69,3	5,3	27,0	11,4	1,2	35,5	6,6	5,9	31,5	27,0	14,1	18,9	93,9	0,9
Estonya	1 820	132,4	4,8	10,5	19,1	3,5	16,2	15,1	10,4	25,3	26,2	21,2	28,9	64,9	1,8
Finlandiya	3 041	54,3	8,0	20,2	11,6	1,5	25,7	20,3	4,7	22,8	26,0	21,7	19,4	102,8	1,4
Fransa	76 275	111,5	3,4	24,6	10,5	2,5	26,6	8,6	13,3	13,1	38,1	14,7	11,9	123,6	2,1
Gürcistan	9 926	260,7	1,4	8,4	16,9	2,8	18,1	12,1	18,9	21,8	22,0	20,7	36,1	80,5	2,4
Almanya	59 413	71,2	5,6	48,8	14,8	1,1	26,3	8,0	19,4	14,8	***	***	***	82,2	1,4
Yunanistan	10 203	98,1	4,9	54,1	17,5	3,2	27,6	11,3	15,7	18,4	15,3	***	37,1	94,7	2,2
Macaristan	18 729	195,4	8,4	5,0	16,9	2,2	22,8	8,9	18,3	8,3	32,2	21,0	25,0	104,1	1,9
İzlanda	140	35,1	8,6	40,0	16,4	3,6	32,1	16,8	5,3	34,7	32,6	16,8	21,1	87,5	0,9
İrlanda	4 808	90,0	4,8	15,8	13,2	3,7	20,9	11,7	16,2	10,6	25,1	21,8	22,7	105,4	1,2
İtalya	60 637	102,8	4,3	31,3	24,0	5,1	26,0	15,8	5,5	31,5	17,3	22,4	30,0	118,1	1,4
Letonya	3 271	174,7	7,6	3,5	16,6	4,6	23,7	***	***	***	16,3	19,7	27,6	67,8	1,3
Lihtenştayn	8	20,0	0,0	***	12,5	25,0	75,0	0,0	50,0	0,0	50,0	0,0	0,0	40,0	0,5

Ülke	Toplam mahpus sayısı (tutuklu yargılananlar dâhil)	Her 100.000 sakin için hapisane nüfusu miktarı	Hapishane nüfusu içinde kadın mahpusların %'si	Hapishane nüfusu içinde yabancı mahpusların %'si	Hapishane nüfusu içinde 50 ila 64 yaş arası mahpusların %'si	Hapishane nüfusu içinde 65 yaş veya üstü mahpusların %'si	Hapishane nüfusu içinde cezası kesinleşmemiş mahpusların %'si	Cinayetten ceza almış mahpusların %'si (teşebbüsler dâhil)	Hırsızlıktan ceza almış mahpusların %'si	Uyuşturucu suçlarından ceza almış mahpusların %'si	Bir yıldan fazla, 3 yıldan az cezaya çarptırılmış mahpusların %'si	3 yıldan fazla, 5 yıldan az cezaya çarptırılmış mahpusların %'si	5 yıldan fazla, 10 yıldan az cezaya çarptırılmış mahpusların %'si	Her 100 yer için hapisane yoğunluğu	Her bir personel için mahpus oranı
Litvanya	4 551	157,7	4,5	3,4	13,1	6,0	11,8	25,8	12,2	19,6	19,9	14,3	23,2	67,8	1,4
Lüksemburg	613	91,2	4,2	75,4	13,5	2,6	47,3	16,1	24,5	13,3	36,2	15,8	15,8	61,6	0,8
Malta	671	119,1	6,3	51,9	13,3	3,1	41,6	10,7	4,1	15,6	26,3	20,7	19,1	82,8	***
Moldova	5 695	235,0	5,3	1,3	***	***	17,0	21,1	11,7	9,2	12,2	15,4	32,8	84,6	2,2
Monako	31	80,2	3,2	93,5	19,4	3,2	41,9	27,8	83,3	16,7	22,2	22,2	0,0	31,0	0,3
Karadağ	1 047	164,0	3,6	16,1	15,7	1,0	47,4	8,2	9,3	25,6	24,7	15,1	4,5	75,2	2,3
Hollanda	9 683	54,0	4,6	24,3	15,2	2,0	45,7	16,7	11,9	21,1	29,0	10,7	12,9	93,6	0,8
Kuzey Makedonya	2 605	142,6	3,8	7,1	21,5	3,6	12,1	10,9	15,5	23,4	22,8	21,9	26,2	101,2	2,5
Norveç	3 004	54,1	5,2	26,5	18,4	3,6	24,2	10,5	4,9	20,8	24,5	18,0	22,7	83,1	0,8
Polonya	73 822	201,6	5,0	3,2	14,3	2,7	11,4	6,8	23,5	5,2	30,2	12,0	9,9	85,7	2,6
Portekiz	12 193	114,6	7,4	16,7	21,1	4,1	21,9	9,2	11,2	19,4	14,6	20,4	38,0	96,3	1,9
Romanya	23 879	125,3	4,5	1,1	16,0	2,8	12,7	23,1	17,3	5,6	25,6	26,8	26,1	116,3	1,8
San Marino	15	44,7	20,0	66,7	33,3	0,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	125,0	1,5
Sırbistan	11 701	177,1	4,1	6,3	14,9	1,4	21,5	12,6	23,4	27,6	26,2	24,3	20,0	97,9	2,7
Slovak Cum.	9 724	179,3	7,7	5,2	24,8	2,5	14,6	6,6	18,1	18,0	25,2	16,6	27,6	84,1	1,7
Slovenya	1 806	85,0	5,2	48,1	11,3	5,2	39,8	10,2	12,8	9,0	45,1	17,5	12,6	134,3	2,0
İspanya (Toplam)	56 979	117,2	7,0	31,2	19,6	3,2	17,4	7,5	2,3	16,0	20,2	20,5	24,9	74,0	2,1
İspanya: Devlet İd.	48 951	120,6	7,2	28,1	20,1	3,2	16,8	7,2	1,9	16,7	20,5	20,3	24,5	75,8	2,3
İspanya: Katalonya	8 028	100,1	5,9	50,3	16,5	3,1	20,7	9,3	4,7	11,7	17,7	22,0	27,0	64,9	1,3
İsveç	9 748	92,4	6,8	***	10,0	2,0	28,3	13,9	4,4	27,0	33,2	22,9	20,0	104,9	0,8
İsviçre	6 881	76,8	5,7	72,3	***	***	46,1	13,2	24,9	16,7	14,0	16,4	7,3	94,9	1,3
Türkiye	303 705	355,7	4,2	4,2	10,9	1,5	15,0	11,5	31,8	36,6	14,0	11,4	17,8	101,6	3,6
Ukrayna	44 024	116,3	5,7	1,9	***	***	36,5	18,6	33,6	10,2	10,0	33,5	***	53,9	1,5
BK: İngiltere ve Galler	87 489	145,0	4,1	11,9	***	***	18,3	11,4	9,4	16,8				98,3	1,4
BK: Kuzey İrlanda	1 878	96,8	4,6	10,3	13,5	3,6	39,3	14,6	4,6	7,7	25,6	14,7	16,0	86,1	1,1
BK: İskoçya	7 932	142,1	4,1	6,5	15,1	3,3	27,0	13,6	4,2	6,4	22,2	15,4	26,0	100,3	1,5
Ortalama	20 406,3	121,7	5,4	25,0	15,7	3,7	29,4	12,9	15,5	17,8	24,0	17,5	19,8	87,3	1,6
Medyan	5 626,0	104,8	4,9	16,0	14,8	3,2	25,9	11,9	12,3	16,7	24,9	16,8	20,2	93,6	1,5
Minimum	8	20	0,0	1,1	10,0	0,0	5,0	0	0	0	0,0	0,0	0,0	31,0	0,3
Maksimum	303 705	356	20,0	93,5	33,3	25,0	100,0	31,0	83,3	44,9	50,0	33,5	38,0	134,3	3,6

Tablo 4. 2023 yılı için akış göstergeleri

Ülke	Her 100.000 sakin için giriş miktarı	Her 100.000 sakin için salıverilme miktarı	Devir oranı	Her 10.000 mahpus için intihar miktarı	Her 10.000 mahpus için fırar miktarı	Ortalama hapis uzunluğu(stok ve akışa bağlı olarak)	Hapishane idaresi tarafından harcanan toplam bütçe
Arnavutluk	142,8	132,3	40,9	3,7	0,0	16,1	65 497 572,00 €
Andorra	182,1	183,3	75,7	0,0	0,0	4,7	4 375 489,70 €
Ermenistan	58,6	55,9	43,1	8,1	4,1	16,9	29 370 000,00 €
Avusturya	105,7	104,7	52,8	13,0	162,0	11	690 600 000,00 €
Azerbaycan	106,9	85,3	26,1	2,2	0,0	29,7	85 728 339,00 €
Belçika	177,6	175,4	64,9	11,6	18,3	6,9	744 676 384,48 €
BH: Toplam	***	***		***	***	***	MD
BH: Devlet Düzeyi	***	***		***	***	***	MD
BH: Fed.	45,3	44,0	***	***	109,9	11,8	32 987 137,00 €
BH: Sırp Cum.	117,2	111,0	67,6	0,0	50,9	5,4	14 205 093,00 €
Bulgaristan	262,6	257,7	71,3	5,4	***	3,9	13 910 000,00 €
Hırvatistan	267,8	232,6	63,1	2,2	6,8	5,2	101 746 928,05 €
Kıbrıs	231,1	164,5	51,8	10,0	0,0	5,6	28 327 168,00 €
Çekya	99,5	93,7	34,5	12,3	1,0	22	547 244 760,00 €
Danimarka	143,8	68,1	32,0	7,3	67,8	5,8	550 400 000,00 €
Estonya	87,2	102,4	41,6	11,0	0,0	18,2	80 693 602,00 €
Finlandiya	115,3	112,5	68,2	3,3	223,6	5,7	236 107 000,00 €
Fransa	114,3	99,6	46,0	19,4	157,5	11,7	4 748 300 611,00 €
Gürcistan	203,2	194,6	43,3	2,0	3,0	15	68 137 560,20 €
Almanya	202,4	214,3	79,4	***	***	4,2	MD
Yunanistan	64,4	66,3	39,1	1,0	2,9	18,3	36 496 512,52 €
Macaristan	183,1	184,9	49,0	1,1	0,0	12,8	309 577 315,00 €
İzlanda	78,5	79,7	71,3	71,4	0,0	5,4	19 923 065,00 €
İrlanda	151,0	138,8	62,3	***	12,5	7,2	449 544 000,00 €
İtalya	68,9	68,9	42,8	10,9	16,8	17,9	3 250 265 562,90 €
Letonya	***	***	***	18,3	3,1	***	66 730 522,00 €
Lihtenştayn	122,4	90,0	59,0	0,0	0,0	2,0	1 170 000,00 €
Litvanya	197,5	187,2	50,1	17,6	15,4	9,6	90 223 940,00 €
Lüksemburg	158,2	168,3	66,8	0,0	473,1	6,9	106 246 593,00 €
Malta	149,8	127,4	49,3	0,0	0,0	9,5	MD
Moldova	110,0	125,5	33,6	8,8	3,5	25,6	41 418 979,30 €
Monako	196,7	183,8	78,9	0,0	0,0	4,9	1 159 504,27 €
Karadağ	333,1	330,2	68,6	19,1	0,0	5,9	13 099 971,33 €
Hollanda	149,0	144,8	72,2	13,4	0,0	4,4	864 419 047,00 €
Kuzey Makedonya	130,8	105,5	40,5	0,0	126,7	13,1	22 911 967,00 €
Norveç	118,4	95,0	54,6	23,3	63,3	5,5	529 641 000,00 €
Polonya	264,4	257,0	55,8	***	***	9	1 151 191 534,36 €
Portekiz	44,2	46,0	30,0	11,5	7,4	31,1	MD
Romanya	58,8	57,3	31,9	2,9	2,5	25,5	397 380 120,01 €
San Marino	44,7	44,7	51,7	0,0	0,0	12,0	141 734,71 €
Sırbistan	316,5	301,6	63,3	6,8	2,6	6,7	133 537 517,00 €
Slovak Cum.	144,0	143,8	43,3	5,1	0,0	14,9	314 627 771,87 €
Slovenya	117,1	109,2	60,0	16,6	27,7	8,7	74 939 180,31 €
İspanya (Toplam)	72,1	66,4	35,8	7,2	11,9	20	1 396 793 483,00 €
İspanya: Devlet İd.	71,8	66,2	35,1	7,2	13,5	20,2	988 596 389,90 €
İspanya: Katalonya	73,7	67,4	39,8	7,5	2,5	16,3	408 197 093,07 €
İsveç	202,0	187,1	67,9	5,1	160,0	5,5	1 170 966 000,00 €
İsviçre	594,3	***	***	11,6	539,2	1,6	MD
Türkiye	494,9	521,7	61,3	1,6	6,1	8,6	1 189 602 103,99 €
Ukrayna	56,1	48,8	26,7	7,3	4,3	24,9	192 700 000,00 €
BK: İngiltere ve Galler	219,4	80,0	22,8	11,0	1,3	7,9	4 688 000 000,00 €
BK: Kuzey İrlanda	225,5	222,6	72,2	***	***	5,2	18 884 916,20 €
BK: İskoçya	205,6	196,3	57,7	***	***	8,3	482 692 642,00 €
Ortalama	163,4	143,3	52,3	8,9	50,9	11,3	544 708 535,37 €
Medyan	143,8	119,0	51,8	7,3	3,5	8,7	103 996 760,53 €
Minimum	44,2	44,0	22,8	0,0	0,0	1,6	141 734,71 €
Maksimum	142,8	521,7	79,4	71,4	539,2	31,1	4 748 300 611,00 €

8. Metodoloji

Bu doküman, Avrupa ortalama ve medyan oranlarının her ikisini de rapor etmektedir. Medyan, verileri, ülkelerin %50'si medyanın üstünde ve %50'si medyanın altında olacak şekilde iki eşit yarıya bölen değer olarak tanımlanır. Medyan değer aritmetik ortalamaya (çoğunlukla ortalama adı verilir) tercih edilir, çünkü aritmetik ortalama (teknik olarak aykırı değerler olarak bilinen) uç değerlere karşı son derece hassastır, bu da sonuçlarda bozulmaya yol açabilir. Tek bir kişiyle ilgili değişimlerin yüzdeleri, miktarları veya eğilimleri önemli ölçüde değiştirebileceği Andorra, Lihtenştayn, Monako ve San Marino gibi çok küçük ülkelerin de dâhil edilmesi nedeniyle, aykırı değerler SPACE veri kümesinde nispeten yaygındır. Bu nedenle yorumlar, nüfusu bir milyon sakini aşan ülkeler ile sınırlanmıştır.

Örneğin, San Marino'da 31 Ocak 2019 tarihinde sadece bir mahpus bulunmaktaydı. Bu mahpus, kesinleşmiş bir ceza çekmekte olan bir yerli vatandaştı. Bu kişi, hem yerli mahpusların hem de hükümlü mahpusların %100'ünü temsil etmekteydi. Ancak, cezası kesinleşmemiş sadece tek bir yabancı mahpusun eklenmesi durumunda, her iki yüzde de %50 oranında düşecekti. Ayrıca, ulusal nüfus sadece 34.590 kişi olduğundan, bu tek mahpus 100.000 kişide 2,9 oranında bir hapisane nüfusu miktarı oluşturuyordu. İkinci bir mahpusun eklenmesi, bu miktarı iki katına çıkararak 100.000 kişide 5.8'e ulaştıracaktı. Bu husus, boylamsal analizde özellikle belirgindir: mahpus sayısının bir yıldan sonraki yıla bir kişi artması, %100'lük bir artış olarak görünecekti. Kıtaya ait göstergeler hesaplanırken, belirli bir gösterge için %100'lük bir değer bildiren bir ülkenin dâhil edilmesi, Avrupa ortalamasını yapay bir şekilde şişirir. Fırar miktarı gibi diğer göstergelerde de benzer anormallikler mevcuttur: San Marino 2019 yılında her 10.000 mahpus için 20.000 firar gibi makul olmayan bir oran kaydetmişti, çünkü 31 Ocak 2019 itibarıyla sadece bir mahpus varken 2018 yılı boyunca iki firar gerçekleşmişti.

Burada sunulan Avrupa ortalama ve medyan değerleri, her bir ülkenin nüfus ve mahpus sayımına dayalı olarak ağırlıklı hesaplanmıştır. Yani, kıtaya ait birleştirilmiş mutlak değerlerden ziyade, her 100.000 sakin için ülkeye özel yüzdeler ve miktarlar kullanılarak hesaplanmıştır. Kıtaya ait toplam değerlerin kullanılması, farklı sonuçlar verecek ve ülkeler arasındaki farklılıkları muğlak hale getirecektir. Örneğin, 31 Ocak 2024 tarihinde, SPACE I raporuna dâhil edilen 51 hapisane idaresinde, yaklaşık 690 milyon birleşik nüfusa sahip yargı yetkisi alanları genelinde toplam 1.021.431 mahpus bulunmaktaydı. Bu, her 100.000 sakin için 148 mahpustan oluşan bir kıta hapisane nüfusu miktarıyla sonuçlanacaktı. Ancak, bu dokümanın başında belirtildiği gibi, her bir ülkenin miktarına dayanan ağırlıklı medyan hapisane nüfusu miktarı, her 100.000 sakin için 105 mahpustur.

Raporun daha kolay okunmasına yardımcı olmak için, 10'a eşit veya daha büyük tüm değerler ondalık değerler olmadan sunulmuştur, 10'dan küçük değerler ise tek bir ondalık içermektedir. Bununla birlikte, yüzde değişimler tam ondalık hassasiyet kullanılarak hesaplanmıştır; bu da, okuyucuların burada verilen yuvarlanmış değerleri kullanarak bu yüzdeleri tekrar hesaplamaları durumunda küçük farklılıklara yol açabilir. Tam ondalık değerler, 2024 SPACE I raporunda görülebilir.

Tekrarlamayı önlemek amacıyla, İspanya'ya ait toplam (Devlet Merkezi İdaresi ve Katalan İdaresine ait verileri birleştirmektedir), Avrupa ortalama ve medyan değerlerinin hesaplanmasına dâhil edilmemiştir.

Veri doğrulama sonucunda açıklanamayan tutarsızlıkların belirlendiği durumlarda, etkilenen rakamlar parantez içinde verilmiş ve Avrupa göstergelerinin hesaplanmasına dâhil edilmemiştir.

SPACE I raporunun 2018 basımından bu yana, stok göstergeleri basımdan önceki yılın 31 Ocak tarihindeki duruma işaret etmektedir. Bu, 1983'ten 2016'ya kadar kullanılan önceki 1 Eylül referans tarihinin yerini almıştır. Bu değişiklik, verilerin güncel olmasını sağlamak için yapılmıştır. Sonuç olarak, 31 Ocak 2017 tarihi için herhangi bir veri mevcut değildir; bununla birlikte 1 Eylül 2016 tarihine ait veriler makul bir ikame görevi görebilir. Bu değişiklik, akış göstergeleri için 2016 takvim yılına ait herhangi bir veri mevcut olmadığı anlamına da gelmektedir. Zaman serisi oluşturmak isteyen araştırmacılar, 2015 ve 2017 yıllarına ait rakamları kullanarak 2016 için ara değerler oluşturabilir.

İçindekiler

Temel Bulgular	3
1. Giriş	3
1.1. SPACE I ve 2024 anketi hakkında.....	3
1.2. Veri kapsamı ve sınırlamalar.....	3
1.3 Metodolojik hususlar.....	4
1.4 Bu temel bulgular nasıl okunmalı	5
2. Stok göstergeleri: 31 Ocak 2024 itibariyle hapisaneler ve mahpuslar	5
2.1 Hapishane nüfusuna genel bakış (Şekil 1)	5
2.2. Avrupa ceza infaz kurumlarındaki mahpusların (tutuklular ve hükümlü mahpuslar) özellikleri	6
2.2.1 Yaş ve hapsedme	6
2.2.2. Cinsiyet ve hapsedme.....	10
2.2.3. Vatandaşlık ve hapsedme.....	12
2.2.4. Mahpusların hukuki tutukluluk statüsü: Tutuklu yargılananlar ve hükümlü mahpuslar arasında ayırım yapılması.....	14
2.3. Hükümlü mahpusların özellikleri	15
2.3.1 Ceza uzunluklarının dağılımı (Şekil 6)	15
2.3.2 Hükümlü mahpusların suç türüne göre dağılımı (Şekil 7)	18
2.4. Hapishane şartları ve kaynaklar.....	19
2.4.1 Hapishane yoğunluğu ve aşırı kalabalığı (Şekil 9)	19
2.4.2. Hapishane personeli kaynakları (Şekil 10)	20
3. 2023 yılı için akış göstergeleri	20
3.1. 2023 yılında ceza infaz kurumlarına girişler	20
3.2. 2023 yılında ceza infaz kurumlarından salıvermeler	23
3.3. Ortalama hapis uzunluğu (Şekil 13).....	23
3.4. Devir oranı	24
3.5 Akış göstergelerinin entegre bir analizine doğru.....	26
4. Hapsedme eğilimleri: Kısa vadeli değişimler ve uzun vadeli dönüşümler	27
4.1 Kısa vadeli değişimler (2023-2024): Ele alınan yıl (Şekil 15)	27
4.2 Yirmi yıllık değişim: 2005–2024 (Şekil 16)	27
4.3 Ülkeye özel dönüşümler (Şekil 17)	28
4.4 Akış göstergesi eğilimleri: 2010–2023 (Şekil 18)	28
5. Ülkelere göre ana göstergelere genel bakış	28
6. Stok (2023-24) ve Akış Göstergelerinin (2021-22) Medyan Oranlarındaki Yıllık Değişim	34
7. Tablolar	37
8. Metodoloji.....	40

Adres

Caferağa Mah. Sakız
Gülü Sk. Kazdal Apt.
No:28 D:8 Kadıköy/İstanbul

İletişim

(0216) 450 50 05
info@cisst.org.tr
www.cisst.org.tr

CİSST
CEZA İNFAZ SİSTEMİNDE SİVİL TOPLUM DERNEĞİ